

19-24 = 6 db.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

ÁGOSTON PÉTER: A jövő munkajoga	441
A munkásbiztosítási joggyakorlat	445
BRESZTOVSZKI EDE: Az ország közállapotai 1913-ban	458
Az ausztriai balesetbiztosítás 25 éve	464
DR. HOLITSCHER ARNOLD: A háborús alkoholelles intőzkeések Angliában	471

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	464
Balesetbiztosítási viszonyosság Olaszországgal. — A kerületi pénztárak illetményszabályzata. — Kórházi ápolási költség. — Biztosítási kötelezettség. — Katonai állományhoz tartozó üzemekben foglalkoztatott munkások biztosítási kötelezettsége. — Dohánybevéltő hivataloknál és felügyelőségeknél alkalmazott hivatalszolgák biztosítási kötelezettsége. — Pénztári járulékot nem fizető munkaadók kizárása a versenytárgyalásokból. — Baleseti járulékok részletekben való fizetése. — Hadifogságba esett járadékosok járadéka. — A nagyikindai kerületi munkásbiztosító pénztár. — Vállalati betegsegélyző pénztár feloszlata. — Jóváhagyást igénylő kerületi pénztári határozatok végrehajtása. — A pénztári alkalmazottak nyugdíjügyének rendezése. — Internált külföldiek biztosítási kötelezettsége. — Az ausztriai munkásbetegsegélyző pénztárak a háború alatt. — Nem vonható el a hadirokkanttól a járadék, mert dolgozik. — A biztosítás teherviselőinek részvétele a harmadik német hadikölcsönben. — Egyszerűsített kimutatások. — A háború sérültjeinek foglalkoztatása tárgyában. — Rokkanttáradékosok betegség esetére való biztosítási kötelezettsége. — A törvénytelen gyermek utáni birodalmi gyermekágyi segély. — A ragályos betegségek megakadályozása. — Súlyos büntetés táppénz-csalásért. — A betegsegélyezés újabb szabályozása Dániában.	
<i>Szociális egészségügy</i>	471
A gyermek testi nevelése. — A balesetek megelőzésének tanítása. — A tuberkulózis kötelező bejelentése. — A tüdőbeteg katonák gyógykezelésének rendezése érdekében. — Hullaégetés. — Az agkor egészségana. — Ejjeli vakság a harctéren. — Katonaszobák. — A fogak orvosi gondozása a svájci hadseregben. — Az éhbetegség Orosz-Lengyelországban. — Vak katonák masseurökké való kiképzése. — Időszakos megbetegedési hullámzások. — A berlini általános villamossági társaság egészségügyi kiállítása. — Villamosság és az ólommérgezés. — Az ólommérgezések számának apadása a mázolómunkásoknál. — Napfürdő utáni napszúrás.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony.</i>	478
Iparos- és kereskedőtanoncok tanviszonyának szabályozása. — Bányatulajdonos munkabér-visszatartási joga. — Az osztrák iparfelügyelők 1914. évi jelentése. — Munkaadók nemzetközi harci szervezete. — Varsói munkaközvetítő. — Munkanélküliek kötelező oktatása. — Az ingyenes jogvédelem fejlődése Svédországban. — A franciaországi munkapiac a háború alatt. — A franciaországi szakszervezetek kongresszusa. — Textilmunkás-sztrájkok Olaszországban. — Az angol munkások a véd-kötelezettség ellen. — Az amerikai hadszerkészítő munkások bérmozgalmai.	
JOGGYAKORLAT	482
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
 Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévízü radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-ndvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST, Vilmos császár-út 53,
és 13 (Andrássy-út sarkán)

Kötszerek. Műszerek. Betegápolási cikkek. Gyógyászati segéd-
eszközök.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefonszám: 34-61. és 34-51. PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
Király-utca 67. sz.

Kerámit kocsiut-kövek :: ::
Kerámitlapok :: :: ::
Kerámit-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen. Árjegyzék díjmentesen.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 21.911

A jövő munkajoga.

Irta: Ágoston Péter.

A háború mindent feldúló forгатaga nem kimélhette meg a szolgálati viszonyt sem és a háború átalakító hatása nem fog megállhatni majd a szolgálati viszonynál. Mindenki, aki a jövő problémáival foglalkozik, egyértelműleg vallja, hogy a szolgálati viszony sem maradhat olyan, amilyen a háború előtt volt. Ezzel persze nincsen bizonyítva az, hogy jobb lesz.

Mégis a legtöbben azok közül, akik a jövővel foglalkoznak, azt vallják, hogy az alsó osztályoknak a helyzete minden tekintetben megjavul. A demokrácia ereje megnő, az állampolgári jogok egyenlőbbekké válnak s evvel az alsó osztályoknak régi vágyai részben teljesedésbe mennek. Amennyiben még más követelése is vannak a munkásoknak, ezeket a követeléseket az állam a szociálpolitika terén fogja teljesíteni, mert az államnak, amelynek a jövőben, a mai felfogás szerint, éppen úgy kell majd fegyverkeznie, mint eddig kellett, az az érdeke, hogy a munkások és az egész nép szelleme az államéval rokon legyen, hogy a nép saját hazáját jobbnak ismerje a külföldnél. Viszont az állam népe, a nemzet maga erős legyen, ami a szociálpolitikai intézmények által lesz, mert ezek teszik egészségessé, tartják meg erejét, fokozzák életkedvét, biztosítják jövőjét.

Vagyis kétségtelen tényként fogadják el azt, hogy az államok nagyobb fegyverkezése az államokra nézve elkerülhetetlen szükségszerűséggé fogja tenni azt, hogy a népeket és egészségüket gondozza. Ebből a kényszerből már most arra következtetnek, hogy akkor az államok törvényhozása kedvezni is fog a munkásoknak. De kedvezni fog e vélemények szerint a munkások szervezetének is azért, mivel a munkások szervezetei a háború előtt a fegyelmezettségbe belenevelték a munkásokat, ennek pedig az állam nagyon jó hasznát látta most a háborúban.

Nem akarok ezeknek az okoskodásoknak gyenge oldalára rámutatni és evvel azokra a nehézségekre, amelyek erről az oldalról a munkások legfőbb joga, az önrendelkezési jog ellen tornyosulnak. Ha igaz az, hogy az államok a háború után kénytelenek jövedelmeik szaporítása céljából a

legtöbb iparágat egyedárúsággá tenni, mint ahogyan ezt a közgazdászok feltételezik, jövendőlik és várják, akkor bizonyos, hogy a háború után a munkások legnagyobb része az állam alkalmazottja lesz. Így aztán az állam lesz az állampolgárok legnagyobb részének munkáltatója is.

Miután a bányák és a nagy ipari vállalatok közül soknak az államosítását a munkásság a háború előtt már követelte, tehát ennek a háború után való bekövetkezését a munkajog szempontjából némelyek előnyösnek ítélik. Ez azonban nem feltétlenül következik be, mert mégis csak más az, ha az államot erre a munkásság s nem a pénzügyi szükség kényszeríti. Minden attól függ azonban ennek dacára, hogy milyen erőt fog a háború után a munkásság képviselni. Ha a munkásság a háborúból azzal a tudattal jó haza, hogy alárendelt, ha a munkások a háborúban csak azt tanulták meg, hogy engedelmessé kell lenni, akkor a munkásság ereje megfogyatkozott. Az ilyen tömeg természetesen nem kezdhet új küzdelmet jogok bővítése érdekében, annál kevésbé, mivel kétségtelen tény, hogy éveken keresztül olyan magas élelmiszerárakkal kell majd küzdelmet folytatni, hogy még a legnagyobb engedelmességhez szokott munkástömeg is kénytelen lesz bérharcokat kezdeni, mert valószínű, hogy a munkáltatók és az állam nem fogják a bért a fogyasztási cikkek régi és új árának arányában felemelni.

A munkásság tehát valószínűleg azonnal a háború után belekerül az osztályharcba akkor is, hogy ha a harctérről hazatérőkből minden harci szellem kiveszett volna. A szükség olyan erő, amely ellen a munkások megnyugvása nem véd, de lehet, hogy a háborúnak az uralkodó osztályokra gyakorolt hatása folytán a jog szempontjából hozhat változásokat, legalább ezt a reményt táplálják most Németországban, azoknak a nyilatkozatoknak alapján, amelyeket illetékes tényezők ebben az irányban tettek. Azt tartják, hogy e változások az uralkodó osztály hálájaként fognak beállani.

E véleményüket a többi közt a német belügyi államtitkár egy birodalmi gyűlési beszédjére alapítják, amelyben nem régen rámutatott arra, hogy míg eddig a törvényeket éppen nem kezelték minden társadalmi osztály tagjaira nézve egyenlő elvek szerint, ez a jövőben így nem maradhat és a birodalmi kormány határozott szándéka ezt az osztályjogszolgáltatást megváltoztatva, az alsó osztályoknak a haza iránt tanúsított odaadását a törvény előtti egyenlőség megvalósításával jutalmazni. Viszont azt is vallják, hogy a munkások részéről alig tehető fel, hogy a szervezkedési szabadságot, amelyvel sorsukon annyiszor javítottak, feláldozzák akkor is, ha a legnagyobb nélkülözésekkel kell is a háború folytán beálló viszonyok ellen küzdeniük.

Két tényező: az uralkodók jóindulata és a munkásság szervezete volna tehát a jobb jövő biztosítója.

A munkásság a háború előtt azzal biztosított magának jogot és jólétet, hogy szervezkedett és a szervezkedést kötelességként ismerte el. E kötelességből folyólag az összes munkásokat belekényszerítette a szervezetekbe és az összesség érdekének sérelmét el nem tűrte. A polgári pártokkal, az állammal és a bíróságokkal e miatt sok összeütközése volt. Ezek ugyanis a munkások e törekvéseit állandóan akadályozták. Még a munkáltatók részéről elismert jogokat sem mind ismerték el a bíróságok.

Amíg tehát ebből a látószögből nézve a kérdést, a munkások remélhetik, hogy a velük való elbánás javulni fog, addig megint félniük kell attól, hogy ha sok bányavállalat és sok iparág az állam kezébe megy át és

monopoliummá lesz, akkor az állam a saját üzemeiben még sem fogja elnézni például a sztrájkot, amely jogról pedig a munkások nehezen mondhatnak le. Persze nagyon biztatóan fogják fel pl. a német munkások azt a tényt, hogy a háború alatt a birodalmi gyűlés a szakszervezeteket kivette az egyletekre vonatkozó törvény alól és ezzel lehetővé tette, hogy az ifjú munkások is tagjai lehessenek a szakszervezeteknek, amitől a szakszervezetek nagymérvű megerősödését várják.

Viszont azonban azt a körülményt, hogy a háború után részben a viszonyok, részben a közszellem bizonyos mértékig egységes lesz, hogy az állam a termelés nagy részét kezébe veszi, nagyon sokan úgy fogják fel, hogy ez tulajdonképpen előnyt jelent a fejlődés szempontjából, mert ha az állam csakugyan olyan egységes, mint amilyennek most látszik, ha az állam csakugyan kénytelen ilyen egységesnek megmaradni, akkor lehetetlen, hogy ez az állam a munkásoktól megtagadja azt a befolyást, amellyel saját sorsuk intézésébe az egyes üzemeknél is befolyhatnak.

Az állam ügyeibe az összesség a választójog útján szólhat bele. Ha már most az államnak üzemei vannak, akkor ezek ügyeibe beleszól, mint a törvényhozásban résztvevő, a munkás is. De miután nemcsak általános, hanem különös kérdések is vannak, tehát természetes, hogy ezeket a külön szervezett és elismert üzemi alkotmányossági szervekben fogja gyakorolhatni. Vagyis, ezeknek a véleménye szerint, az állami üzemekben eo ipso lesz üzemi alkotmányosság. Ha pedig ezekben lesz, akkor elkerülhetetlen, hogy a magánosok üzemeiben szintén ne legyen. Így tehát e felfogás szerint a háború a dolog természeténél fogva csak előnyösen fogja a munkások jövőbeni jogi helyzetét befolyásolni.

Abban a könyvben, amelyet Legien Károly, a német szakszervezeti tanács elnöke Thimme Frigyes, a porosz urakháza főkönyvtárosával együtt a munkások jövőjéről¹⁾ kiadott s amelyet a huszak könyvének neveznek, polgári és szociáldemokrata írók a háború utáni előre látható viszonyokat próbálják megrajzolni. Ezek közül Jaffé Edgar müncheni egyetemi tanár »Die Vertretung der Arbeiterinteressen im neuen Deutschland« című értekezésében foglalkozik a jövő munkajogával és azt mondja, nagyon helyes az a gondolat, hogy a munkások annak az üzemnek vezetésében részt vegyenek, amelyben alkalmazva vannak.

Megállapítja, hogy az elvi helyesség dacára eddig nem nagy sikereket értek el ezen a téren, mert a részvétel maga nem volt helyesen szervezve, de meg a munkások és a munkások bizalmiférfiai nagyon gyakran változtak is. Miután eddig maguk a vállalatok nem szívesen engedtek a munkásoknak a munkaviszonyba beleszólást, tehát küzdeniök kellett ezért. A küzdelmet a szakszervezetek vagy más szervezetek, de külső emberek vezették, akiknek a beleszólása nagyon gyakran nem volt szakszerű. Innen aztán érthető volt a vállalatoknak az az álláspontja, hogy az idegen befolyást távol akarták tartani és arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a maguk házában maguk akarnak urak lenni.

Jaffé azon az állásponton van, hogy a német nemzet mai egyértelműségének fentartása érdekében a munkások részére ez a beleszólás biztosítandó és erre nézve a következő formát ajánlja: az üzemben alkalmazott munkások képviselőket válasszanak, akik a vezetőséggel egyetértőleg állapítanak meg a munka- és bérfeltételeket. Nagyobb vállalatokban a mun-

¹⁾ Die Arbeiterschaft im neuen Deutschland. (S. Hirzel, Leipzig, 232. l.)

kások egy-egy képviselőjének a kereskedelmi vagy üzemi vezetőével egyenlő állás volna biztosítandó. Az egy iparág munkásai szintén szervezkedve, a vállalatok képviselőivel együtt helyi bizottságokat, míg az összes munkások az összes vállalatokkal országos szabályalkotó bizottságokat küldenének ki.

Ez a rendszer sem zárna ki persze az egyenetlenségeket. Ezeknek az elintézése azonban vegyes bizottságokra volna bízható, amelyek pártatlan tisztviselők elnöklete alatt döntenének olyanformán, mint az angol törvény szerint a minimális bér megállapítása kérdésében.

Ez a rendszer az állami egyedárúsági üzemekben éppen úgy megfelel, mint a magánüzemekben. Evvel kapcsolatban azonban egy nagy-szabású szakszervezeti rendszer kiépítése következne be, amelynek a munkáskérdésekben majdnem olyan szerepe volna, mint a törvényhozásnak. Aminek az volna Jaffé véleménye szerint az üdvös következménye, hogy a parlament csak politikai kérdésekkel foglalkoznék. Miáltal a politikai kérdésekben az osztályérdek kérdésel tejeesen elesnének. Így aztán a parlamenttől nem maradnának távol a legjobb elemek.

Egyszóval Jaffé a munkásoknak valami átmeneti szakszervezeti parlamentesdit akarna juttatni, hogy a munkások képviselőit a törvényhozásból kiszorítsa. Elfelejtí, hogy a törvények hozatalába a munkásságnak a saját érdekében bele kell szólni, akármilyen szépen kígondolják is azt, hogy a munkások néhány vezetője számára megint csinálnak egy pár jó állást az egyes üzemekben; elfelejtí, hogy a munkásság tudja, hogy sorsa nagyobb mértékben függ a külpolitikától, mint pl. a szervezetek erejétől. Ezért tehát sohasem mondhat le arról a jogról, hogy a törvényhozás házában vezető szerepe legyen.

Mégis Jaffé javaslatának az a része, amely az üzemi alkotmányosság megvalósítására irányul, kétségtelenül előmozdítja a munkások érdekét és bizonyos, hogy a német munkásság a háború után törekedni fog arra, hogy ebben az irányban utólerje az angolt. Valamint az is bizonyos, hogy a német osztályigazságszolgáltatás megváltoztatására is törekedni fog, hogy ebben meg a francia állapotokat érje utól. Hogy azonban a munkások a háború után az ilyen részletkérdések megoldásán kívül nem fog-nak-e sokkal többet követelni, az már nagy kérdés, mert a háború alatt, úgy látszik, nagyon megérlelődött az a gondolat, hogy minden réteg és az egész nép önrendelkezési joga a legbiztosabb alapja a boldogulásnak és jólétnek.

Kérdés továbbá, hogyha a háborúnak olyan nagy átalakító hatása van, mint amilyent feltételeznek, akkor nem fog-e a tulajdonképeni jog-egyenlőségnek szelleme a munkásság körében tért hódítani és nem fogják-e azt követelni, hogy a gyengébbeknek ne csak annyi joguk legyen, mint az erőseknek, hanem több? Nem fogják-e a gyengék privilégizálását követelni, mint ami a jog terén az egyetlen mód arra, hogy igazi egyenlőség lehessen?!

Kétségtelen ugyanis, hogy a munkásság erejének némi megnövekedése és a tőkés társadalmi rendszernek a fenmaradása ezt a követelést mindenesetre beérlelik, mert a jogszabályoknak fontosságát mindjobban felismerik a munkások. Ennek a körülménynek pedig azért van jelentősége, mert eddig a munkásokat abban a meggyőződésben nevelték, hogy a jog alárendelt jelentőségű tényező.

A jövőbe látás hiányát fedezem fel abban, hogy a szocialisták és polgáriak részéről a munkásság jövőjéről kiadott könyvben ennek az elvnek még csak halavány fényét sem látni sehol felcsillámlani.

A munkásbiztosítási joggyakorlat.*)

Mindazok, akik a munkásbiztosítás nemzetfentartó, nagy hivatásának gondolatától áthatva, szeretettel és féltő gonddal kísérik a mi munkásbiztosításunknak kátyúban döcögő szekerét, megnyugvást, új erőt és a minden akadályokon át végre is elérendő célok megvalósulásának reményét meríthetik ebből a könyvből, amely az állandósulni látszó gyűjteményes kiadás III. kötete gyanánt most hagyta el a sajtót. Bármily nagyok ugyanis az ellentétek, amelyek a munkásbiztosítási szervezet kérdésében az érdekelteket és érdeklődőket különböző táborba terelik, bármily súlyos pénzügyi nehézségekkel küzd a meglévő szervezet és bármily szerteágazók is a nézetek a pénzügyi bajok okainak megállapítása és az orvoslás javasolt eszközei tekintetében, bizonyos az, hogy az államhatalomnak mindama szervei és közegei, amelyek a munkásbiztosítási törvény végrehajtásával jogszerű hatáskörükben foglalkoznak, megértő igyekezettel és jóakarattal karolják fel a munkásbiztosítás alapgondolatát és legfőbb vezető szempontjait. A m. kir. Kúria és a m. kir. Közigazgatási bíróság, a Kereskedelemügyi és Belügyi minisztériumok, végül és pedig a törvény végrehajtásának túlnyomó nagy területén a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak bírói és biztosítási tanácsai és a bírói jogkörben első fokon eljáró munkásbiztosítási választott bíróságok, egy-egy csekély kilebbenéstől eltekintve, valamennyien *ugyanegy* irányban haladnak és ez az irány nem más, mint a munkásbiztosításra utalt gyöngébb társadalmi osztályok tagjainak megvédése a törvény által megállapított határok között. Ez az egységes irány és ez az egységes szellem erőteljes lendületével szinte elosztatja, de mindenestre lényegesen csökkenti ama nehézségeket, amelyekkel a hatásköröknek és fórumoknak a szükségesnél jóval nagyobb tagoltsága, az egyszerű és elvileg tiszta hatásköri törvényes rendezésnek hiánya kezdettől fogva fenyegetett. Aki a joggyakorlatot behatóbb figyelemmel kíséri, meglepődéssel tapasztalja, hogy még azok a fórumok is, amelyek inkább a törvény betűihez ragaszkodnak, semhogy annak valódi értelmét kifejtteni igyekezzenek, fokról-fokra belejutnak abba az általánosnak mondható irányzatba, amely a mindennél jótévőbb szociális igazság szellemét viszi bele jogéletünkbe és amely kisugárzásaival gyakorolt megtermékenyítő hatását a munkásbiztosításnak aránylag szűkebb területén túl, jogállapotaink minden ágán szükségképen mindinkább érezteti. Ennek pedig viszonthatásának kell lennie magára a munkásbiztosításra is, amely, bármily akadályok tornyosulnak eléje, már is a mi nemzeti jogéletünknek és állami rendünknek elválaszthatlan része, amelynek végleges összeomlása ép oly kevéssé következtethet be, mint ahogy nemzeti és állami létünk a világháború eddigi tapasztalatai szerint a tagadhatlan nehézségek dacára diadalmasan állja meg helyét az általános felfordulás ezernyi veszélyei között.

A munkásbiztosítási jog egyik legsarkalatosabb kérdésében, t. i. a biztosítási kötelezettségre nézve, még most is újabb és újabb viták vetődnek fel, illetőleg régóta húzódó viták még mai napig sem jutottak nyugvópontot jelző megoldáshoz. Így pl. nagy körültekintést igényel és a gyakorlati élet alapos ismeretét feltételezi annak helyes megállapítása, vajjon a férj biztosítottnak tekintessék-e abban az esetben, ha felesége szerepel munkaadója gyanánt. Bizonyos, hogy az alkalmazotti jogviszony fenforrásának eldöntése, ami a biztosítási kötelezettség megállapításának mellőzhetlen követelménye, a mai munkaviszonynak gyakran bonyolult tartalmához

*) III. kötet. 1913. szeptember — 1915. június. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter felhatalmazása alapján a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal megbízásából elkészítette dr. Schulcz Ágost miniszteri osztálytanácsos-bíró.

képest nem egy esetben nehéz feladat elé állítja a bírót. Jellegzetesen nehéz az alkalmazotti jogállás eldöntése, amidőn férjről van szó, aki állítólag és a külső körülmények szerint jelentkező ismérvekhez képest neje-nek alkalmazottjaként gyakorolja foglalkozását. Bizonyos kiegyenlítetlenség van ily esetben egyrészt a férjnek a családi jogban elfogadott állása, másrészt a tényleges munkaviszonyban részére fenhagyott jogkör között, amelynek jogi összhangba hozása a tényleges körülmények gondos megvizsgálását kívánja. Ezt teszi a Munkásbiztosítási Hivatal, amidőn a feleség nevében álló borbélyüzlet üzletvezetőjeként bejelentett férjet nem fogadta el alkalmazottként és pedig azért, mert az üzletet közösen kölcsönvett pénzből rendezték be (7. lapon 2. eset). Ellenben nem hatol a kérdés mélyéig a Kereskedelemügyi Minisztérium, amidőn a férjet alkalmazottnak elfogadja, pusztán azon az alapon, hogy felesége üzletében segédkezik és életfenntartására szükséges jövedelmét kizárólag ebben az üzletben szerzett keresménye szolgáltatja (18–19. lapon 12., 13. jogesetek). Behatóbb kutatás talán ebben az esetben is megállapította volna, hogy az alkalmazott férj az üzletnek lényegben tulajdonosa vagy társtulajdonosa, akit csak különleges viszonyai készítetnek arra, hogy munkásságának valódi jellegét fiktív jogállásba burkolja.

A mai kor gazdasági viszonyainak bonyolultságát mutatja és a biztosítási kötelezettség kérdésének eldöntését nehezíti az is, hogy ugyanegy személy gyakran több foglalkozást is folytat, aminek következtében gazdasági és szociális helyzetének meghatározása és besorozása gondos vizsgálatot kíván. Irányadóul az egyén foglalkozásai közül azt kell venni, amely túlnyomó jelentőséggel kiemelkedik. Így jár el a Munkásbiztosítási Hivatal, amidőn a pénztári orvost, aki magángyakorlatot is folytat, biztosításra kötelezettként el nem ismeri (66. lap, 1. jogeset), mert ha évi fizetése a 2.400 K-t meg nem haladná is, ez az összeg csekélységénél fogva nyilvánvalóvá teszi, hogy a pénztári orvosi minőség sem kizárólag, sem túlnyomólag nem lehet hivatása és kereseti forrása.

A túlnyomó jelentőségű foglalkozásnak előtérbe helyezése azonban nem terjedhet addig, hogy az ezen határon alul maradó minden mellékfoglalkozást figyelmen kívül hagyni szabadjon. Ily túlzástól mentes álláspontra helyezkedik a Munkásbiztosítási Hivatal is, amidőn biztosításra kötelezettként elfogadja azt a varrógépgyári ügynököt, aki elsősorban önálló csizmadiamester ugyan, azonban ügynöki foglalkozásából keresetének csaknem felét nyerte (7. lap, 1. jogeset). Nem áll meg tehát teljes merevséggel a Munkásbiztosítási Hivatalnak más esetekben elfoglalt az az álláspontja (8. lap, 4. jogeset és 12. lap, 7. jogeset), amely szerint a biztosítási kötelezettséget pusztán a főfoglalkozás alapján kellene eldönteni, ellenben a mellékfoglalkozás egyáltalán nem vonna maga után biztosítási kötelezettséget. Sokkal helyesebb, ha minden esetben mérlegelés tárgyává teszik a mellékfoglalkozás súlyát és az egyén gazdasági és szociális helyzetére kiható jelentőségét és a biztosítási kötelezettséget megfelelő esetekben a mellékfoglalkozás alapján is megállapítják, ha ez az egyén helyzetében aránylag nagyobb nyomatékai bír, noha túlnyomó, vagyis főfoglalkozásnak jellegét nem is ölti.

A Munkásbiztosítási Hivatalnak ez a néhány esetben megnyilvánult és nézetünk szerint túlmerev felfogása nem is öltötte még magára az általánosan elfogadott joggyakorlat jellegét. Így a Kereskedelmi Minisztérium egyik ítéletében (29. lapon 22. jogeset) elismerte annak az egyénnek biztosítási kötelezettségét, aki főként biztosításra nem kötelezett munkát végzett ugyan, azonban bár mellékesen, de rendszeresen dolgozott munkaadójának biztosításra kötelezett üzemében is.

Egyébként a munkának rendszerességét a biztosítási jogviszony feltételeként a Munkásbiztosítási Hivatal is elismeri (38. lap, 4. jogeset). Sze-

rintünk azonban ennek nem szabad odáig terjedni, hogy a rendszeresség hiánya már magában véve mellékfoglalkozássá és pedig biztosításra nem kötelezetté minősítse a foglalkozást. A nem rendszeres, esetenkénti munka is járhat olyan keresettel, amely az egyén gazdasági helyzetének súlypontja.

A biztosítási kötelezettség kérdésében végleg tisztázottnak még nem látszik a felekezeti (egyházközségi) tanítók jogállása. Nem fogadhatjuk el ugyanis végleges megoldásként a Munkásbiztosítási Hivatalnak azt a felfogását (12. lapon 7. jogeset), amely szerint az egyházközségi tanító nem esik biztosítási kötelezettség alá. A nyilvános jellegű iskola ugyanis az idevonatkozó törvényekből megállapítható jellege szerint közintézet (1907. évi XIX. t.-c. 1. §. 13. p.), akárki is annak a fentartója. Elfogadva is tehát azt a hovatovább általános érvényre jutó felfogást, amely szerint hazai felekezeteinknek közjogi jellegére való tekintettel törvényhozásunk mindenkor, midőn felekezetekre és hitközségekre vonatkozólag intézkedik, ezeket külön említi fel és nem sorolja a közintézetek vagy egyesületek általános elnevezése alá, ezen az alapon tehát elfogadva azt a következtetést is, hogy kifejezett rendelkezés hiányában az 1907. évi XIX. t.-c. sem akarta a felekezeti és hitközségi alkalmazottakat biztosításra kötelezni (Joggyakorlat, II. köt. 64., 65. lapokon 8. és 9. jogeset): mind ebből nem lehet és nem szabad további következtetést levonni a felekezeti iskolák tanítóinak biztosítási jogállására. A felekezeti iskolák ugyanis a felekezeteknek jogállásától különvált, önálló jogi rendezést nyertek, a felekezeti tanítók helyzetét a törvényhozás lehetőleg egyenlősíti az állami tanítókéval, semmi helyes indok tehát nincs arra, hogy ezek az iskolák az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 13. pontjában biztosítási kötelezettség alá helyezett közintézetek köréből kiemeltessenek, alkalmazott tanítóik pedig a biztosítottak köréből elvileg kizárassanak és a teljesen más megítélés alá eső, más jogi helyzetben levő, szorosán egyházi egyénekkal egyenlő elbírálásban részesüljenek.

A biztosítási kötelezettségre vonatkozó joggyakorlatban üti fel fejét az a sarkalatos, elvi megkülönböztetés is, amely szerint a hazai törvényhozás egyrészt az ipari és kereskedelmi, másrészt pedig a mezőgazdasági munkássággal (alkalmazottakkal) elbánik. Amazok javára elég messze-ménőleg bőkezű — bár a rokkantsági biztosítás hiányában még kiépítetlen — szociális biztosítás; az utóbbiak javára ellenben úgyszólván semmi biztosítás, hanem általában a régi gyógymodosítási, munkaadói »patriarchalis« gondoskodás. Nem tárgyalhatjuk itt bővebben azokat a végzetes következményeket, amelyek ebből a törvényhozási rendszerből nem csak tényleg létező biztosításunkra, hanem ezen messze túlmenőleg, egész munkáskérdésünkre ártalmas méregként kihatnak. Fájdalmasan kell azonban megállapítanunk, hogy az agrárius munkaadók érdekeltiségének privilegizált jellegét még a judikatura is fetisként tiszteli és szinte kelleténél messzebb elkerüli mindazt, ami az ország uraiban visszatetszést kelthetne. Így a Kereskedelmi Minisztérium egyik ítélete (18. lapon 11. jogeset, bővebben közölve 70. lapon 3. jogesetként) kimondja, miszerint a tejszövetkezeteknél alkalmazottak nem esnek biztosítási kötelezettség alá. Miért? Ennek a kérdésnek megokolásával az ítélet adós marad, mert hiszen az a pusztán állítás, amely szerint »a tejszövetkezetekre a biztosítási kötelezettséget a törvényben megállapító rendelkezések egyike sem alkalmazható«, nem megokolást, hanem az előrebocsátott elvi kijelentésnek más szavakkal való ismétlését foglalja magában. Annál bevéssbbé lehet ezt az ítéletet megnyugvással fogadni, mert más esetekben ugyanaz a legfelsőbb fórum mondja ki, hogy gazdasági fogyasztási és hitelszövetkezet alkalmazottai biztosítási kötelezettség alá esnek (47. lapon 5. jogeset), sőt az előbb említett esethez még közelebbi, de azzal szintén ellentétes döntést tartalmaz az az ítélet (72. lapon 5. jogeset), amely szerint az oly egyesületek és társulatok,

amelyeknek nyerstermények forgalomba hozatala és árúsítása áll föladataiban, az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében biztosításra kötelezettek. Remélhetjük tehát, hogy a nevezett legfelsőbb fórum most már végleg megtalálhatta a törvénynek azt a rendelkezését, amelynek alapján újabban fölmerülő esetben a tejszövetkezetnek alkalmazottait is biztosításra kötelezetteknek nyilváníthatná.

Bizonyos mértékben szintén az őstermelés vélt érdekeinek szentsége előtt hajol meg az az ítélet is (27. lapon 20. jogeset), amely kimondja, hogy azok a halászok, akik a hal fogásán és eladásán kívül más munkával (füstölés, konzerválás) nem foglalkoznak, nem esnek biztosítási kötelezettség alá. A bíráló előtt jobban megállja helyét a Munkásbiztosítási Hivatal ítélete (48. lapon 1. jogeset), amely arra, az előbb idézett miniszteri ítélettel ellentétes álláspontra helyezkedik, amely szerint a halászmester, akinek munkaadója halárúsítással üzletszerűen foglalkozik, biztosításra kötelezett. Itt már tehát a konkrét ügyben illetékes legfelsőbb fórum, a biztosítási kötelezettség megállapításához nem kívánja meg a hal ipari feldolgozását, hanem megelégszik a hal árúsításának üzletszerűségével.

A betegségi biztosítási kötelezettség kérdése, amelyre az előrebocsátottakban méltatott ítéletek vonatkoznak, a szemelvényképen kiemelt ellentétes határozatok dacára mégis kétségtelenül teljesebb mérvben tisztázódott már, mint a balesetbiztosítási kötelezettségé. Ha figyelemmel kísérjük a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának régebbi gyakorlatát és ezzel szembehelyezzük a most megjelent kötetben közölt döntéseket, úgy lehetetlen elzárkóznunk annak megállapításától, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség kérdésének elbírálásánál, amely az üzembesorozási és balesetbiztosítási járulékkirovási vitás ügyek körül jelentékeny részben a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsában nyeri eldöntését, újabban bizonyos szabadabb, a dolog lényegét jobban megértő szellem érvényesül, mint régebben. Annál öröndetesebb ez, mert előmozdítja a judikatura egységességét mindazok a többi fórumok mellett, amelyek más-más hatásköri vonatkozásban jutnak abba a helyzetbe, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség kérdésében döntsenek. Ennek a helyes törvényt magyarázatnak, amely nem a taxatív felsorolás betűihez tapad, öröndetes megnyilvánulását látjuk azokban a határozatokban, amelyek szerint a kályhásüzem (mint építőipari), a medertisztogató-üzem (mint vízepítkezés), a sírkőkereskedő vésnői munkája (mint kőfaragó-üzem), a fadóbozgyártás (mint asztalosüzem), a kocsifényező-üzem (mint mázolóipari üzem), a likőr- és rumgyártás (mint gyulékony anyagokat előállító és feldolgozó üzem), a rongy- és hulladékválogató-üzem (mint az egészségre ártalmas anyagok feldolgozási munkálata), a légyfogógyári üzem (mint gyulékony anyagokat előállító és feldolgozó munkálata) a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának álláspontja szerint is mind balesetbiztosításra kötelezettek (92. lapon 3. jogeset, 93. lapon 3. jogeset, 97. lapon 1. jogeset, 99. lapon 4. jogeset, 101. lapon 3. jogeset, 102. lapon 4. jogeset, 103. lapon 7. jogeset), noha a nevezett fórum által előzőleg állandóan hangoztatott taxatív felsorolás ezeket betűszerint nem minden esetben fedi. Pedig, hogy mennyire eltévelyedik a betűhöz való görcsös ragaszkodás, amely a rendelkezések okszerű alapját nem veszi figyelembe, az szinte önkéntelenül tréfás alakban mutatkozik abban a határozatban (94. lapon 1. jogeset), amely azt enunciálja, hogy a lámpatisztító-vállalat nem ablaktisztító-vállalat és azért nem esik balesetbiztosítási kötelezettség alá, mert »a lámpák üveg oldallapjai, még ha ablaküvegből vannak is, azért még az ablak szónak sem közhasználati értelmében, sem rendeltetésüknél fogva nem ablakok. Ablakok alatt ugyanis közértelemben falnyílások, illetve ezekbe helyezett oly szerkezetek értendők, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy a falak által határolt térnek kívülről jövő megvilágítását közvetítsék. A lámpák üvegei e fogalomkörbe

bele nem illenek, tehát nem is ablakok, ha pedig nem ablakok, akkor tisztogató munkájuk sem lehet ablaktisztítás.« Röviden: a Munkásbiztosítási Hivatal nézete szerint csak az az ablak, ami a körülhatárolt területre befelé bocsátja a világosságot, nem pedig az, amely onnan kifelé bocsátja. Aligha akad olyan elfogulatlan bíráló, — elfogulatlanként értve azt, akinek nincs előzetesen meghatározott irányban elfoglalt álláspontja, — akit ez a határozat meggyőzne, vagyis helyessége felől megnyugtathatna. Tévedés első sorban az, mintha a lámpák üveg oldallapjait közhasználati megjelölés szerint ablaknak nevezni nem lehetne. Az ország bármely részén nyomozhatja a Munkásbiztosítási Hivatal és bizonyára meg fog győződni róla, hogy a közvilágítási (utcai) lámpások védőüvegkeretét lámpaablaknak hívják szelvében mindenütt. Nem tarthatjuk tehát komolynak azt a tudományos okfejtés mezébe burkolt, de tényleg a kérdés eldöntése szempontjából nem sokat mondó megállapítást, amely szerint az ablak rendeltetése az, hogy a kívülről jövő megvilágítást bebocsássa. Bizony ablak a világítótoronynak rendeltetése szerint éjjelente kivilágított ablaka is, amelynek célja egyedül csak az, hogy az éj homályába kibocsátott mesterséges világításával óvja a tengerjárót. Ha a szóban levő határozat megállapítását követnénk, akkor lakásunk ablakai is csak nappal volnának ablakok, mert hiszen csak nappal világítanak befelé; ellenben az esti homályban ablakunkon kifelé hatoló belső világításunk sugarairól már csak azt szabadna mondanunk, hogy üvegen, de nem, hogy ablakon keresztül hatolnak. Az ilyen logikai játékra nincs szüksége az igazságnak, amely egyszerű és természetes, mert az általános jogérzetből fakad és az általános jogérzethez szól. Ha abból indult volna ki a Munkásbiztosítási Hivatal, hogy a törvény a balesetbiztosítással azokat akarja védeni, akiket foglalkozásuk körében a baleseti veszélynek fokozottabb lehetősége fenyeget, akkor zsinórmértékül azt vette volna, hogy a közvilágítási lámpaüveg tisztítója szintúgy létrán, illetőleg magasban végzi teendőit, mint a ház ablakának tisztogatója és mindkettő üveglapokat és pedig szinte egyenlő fogásokkal tisztít. A döntő szempont helyes megragadása esetén tehát mindkét foglalkozást az egyenlő elbánás szerint lehetett és kellett volna megbírálni, amely a törvény észszerű céljának megfelel. Semmi szükség sem merült volna fel így arra, hogy a szavaknak és fogalmaknak logikai játékká való felhasználása útján hosszas okoskodással azt bizonyítgassák, hogy a lámpás ablaka nem ablak, ha nem is szándékoltan, de végeredményben mégis csak azért, hogy az egyképen baleseti veszélyek közt dolgozó lámpatisztító a balesetbiztosítás jótéteményéből kizárassék.

Alig lehet megnyugtató megoldás az is, hogy a Munkásbiztosítási Hivatal a nyomdának a törvény 3. §. 10. pontjára alapított balesetbiztosítási kötelezettségét megtagadja (az egészségre ártalmas tárgyak feldolgozási munkálatai), holott a fényképészeti üzemre ugyanezt elismeri, sőt helyes törvényértelmezéssel az összes, nevezetesen a retusirozással, fényképnagyítással, krétarajzok és olajfestmények, stb. készítésével foglalkozó alkalmazottakra is kiterjeszti (102. lapon 5. és 6. jogesetek).

Nagyon kívánatos, hogy az előbb említett szabadabb törvénytárgyazat esetei a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának további joggyakorlatában minél több követőre találjanak, az imént említett példákban jelentkező az a törvényalkalmazás pedig, amely a törvény szövegének betűihez tapad, mielőbb a múlt túlhaladott fejlődési fokozatának emlékei közé sorakozzék.

A balesetbiztosítás teherviselőinek jogos érdekei is megkövetelik, hogy az üzemek balesetbiztosítási kötelezettsége tárgyában határozó biztosítási tanácsok és a baleseti sérültek igényei tárgyában határozó bírói tanácsok gyakorlata között minél teljesebb legyen az egyöntetűség. Az előbbieknél a biztosítási kötelezettséget megszorító törvényértelmezése

ugyanis kirekeszt a teherviselésből olyan üzemeket, amelyeknek alkalmazottai a bírói gyakorlat értelmében baleset esetén megkapják a kártalanítást. Egyenes megkárosítása ez a tényleg besorozott üzemeknek, amelyek ilyenképpen a be nem sorozott üzemekben előfordult balesetekkel összefüggő kártalanítások járulékkerhét is viselni tartoznak.

Mennyire ránehezedik egy-egy tévedés az egész jogfejlődésre, annak egyik élénk bizonyítéka a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának 11. sz. elvi határozata, amely kimondta, hogy balesetbiztosításra kötelezett raktárvállalatként csak az az üzem minősíthető, amely harmadik személyek árúinak iparszerű raktározásával foglalkozik, ellenben kizárólag saját árúik raktározásával foglalkozó üzemek raktárvállalatnak nem minősíthetők és egyéb törvényes feltételek hiányában nem esnek balesetbiztosítási kötelezettség alá. Ez az elvi határozat (I. kötet, 93—95. lapjain) abból indult ki, hogy a törvény a kereskedelmet, a 3. §-ban felsoroltakon kívül, ki akarta vonni a balesetbiztosításból, a raktárvállalat kifejezésnek olyan értelmezése azonban, amely abba a saját árúik raktározását is beleértene, a törvény célzatai ellenére lényegileg az egész árúkereskedelmet bevonná a balesetbiztosításba.

A más esetekben oly nagy hévvel alkalmazott logikai következetesség címén ez ellen az elvi határozat ellen bizony nem lehet vádat emelni! Hiszen maga is elismeri, hogy a törvény a kereskedelmet csak a taxatív felsorolásban foglalt kivételektől eltekintve kívánta kivonni a balesetbiztosítás hatálya alól. Elfoglalt álláspontjának igazolása végett tehát éppen azt kellene bizonyítania, hogy a kereskedő raktára nem tartozik a törvényben felsorolt és biztosításra kötelezett üzemek közé. Ezt a bizonyítást azonban az elvi határozat meg sem kíséri és mégis, ami elég szomorú, ehhez az elvi határozathoz látszik teljes mérvben alkalmazkodni a Munkásbiztosítási Hivatal bírói osztályának gyakorlata is. (107. lapon 2. jogeset.) Mennyivel egyszerűbb, természetesebb és igazságosabb volna itt is az a megoldás, amely távolról kerített támaszték helyett a raktár szó értelméből indulna ki és abból, hogy a baleseti veszélyre, erre az egész intézmény létezési alapjául szolgáló tényre nézve teljesen közömbös az, vajjon a kereskedőnek saját árúit magában foglaló raktáráról vagy a raktár tulajdonosától különböző más személy részére raktározott árúkról van-e szó. Hogy mennyire nem kielégítő ez az elvi megoldás, azt láthatjuk abból, miként vonaglik a baleseti kártalanítási perekben keresett igazság ennek az elvi határozatnak nyomasztó súlya alatt. Ezt a minden akadályon keresztül való, kiküzdött igazságszolgáltatást látjuk a Munkásbiztosítási Hivatal bírói tanácsának abban az ítéletében (116. lapon, 5. jogeset), amely a vasnagykereskedő alkalmazottjának üzemi munka közben szenvedett balesetét csak azért találta kártalaníthatónak, mert a szóban levő vasnagykereskedő — bizonyos csekély részben — azzal is foglalkozik, hogy egyik külföldi cégnek árúit általányszerű raktárdíj fejében raktáron tartja és ennek elszállításánál közreműködik. Sokkal nagyobb megalégedettségre szolgálna az az igazságos és az elvi határozattal szemben biztos megoldás, ha a Munkásbiztosítási Hivatal elhagyná eddigi álláspontját és a raktárvállalat balesetbiztosítási kötelezettségét elismerné, függetlenül attól az itt teljesen lényegtelen szemponttól, vajjon a raktározott árú a raktár tulajdonosáé-e vagy másoké. A Munkásbiztosítási Hivatal erkölcsi tekintélyének sérelme nélkül megtehetné ezt, példát véve a német Reichsversicherungsamt judikaturájának fejlődésén, amely szintén tapogatózásokon és tévedéseken keresztül jutott a német balesetbiztosítási törvény analog rendelkezésének helyes alkalmazásához.

Nem kevésbé kiforrotlan és távolról sem megnyugtató az eddigi judikatura a fuvarozó vállalatok balesetbiztosítási kötelezettségének kérdé-

*) Handbuch der Unfallversicherung, III. kiadás 1. kötet, 169. és köv. lapjai.

sében, sőt ebben a tekintetben nemcsak a helyesebb nyomra jutásnak jelenségei hiányoznak, hanem inkább még a visszaesés tüneteivel találkozunk. Amíg ugyanis korábban a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság a déligyümölcskereskedőnél alkalmazott kocsis balesetbiztosítási kötelezettség alá helyezettnek minősítette (Joggyakorlat I. k. 90. l. 1. jogeset) és az indokolásban elvi határozottsággal kiemelte, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség nemcsak azoknak a fuvarozó vállalatoknak alkalmazottaira szorítkozik, amelyek a kereskedelmi törvényben meghatározott fuvarozási ügyletekkel foglalkoznak és másoknak árúit iparszerűleg fuvarozzák, hanem kiterjed mindazokra a kereskedelmi és ipari vállalatokra, amelyeknél fuvarozási munkát — habár csak a saját árúiknak továbbítása céljából — teljesítenek, addig a Munkásbiztosítási Hivatal újabban (108. lapon 3. jogeset) azt a felfogást követi, hogy fuvarozási munkák csak akkor esnek balesetbiztosítási kötelezettség alá, ha az az üzem, amelynek kiegészítő részei, balesetbiztosításra kötelezett. A rendelkezésnél is tévesebbnek látszik ennek az ítéletnek az a megokolása, amely szerint az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-ának 18. pontjában említett »fuvarozó és szállítmányozó vállalatok« alatt csakis a fuvarozást és szállítmányozást mások részére iparszerűleg űző kereskedelmi üzleteket, vagyis az 1875. évi XXXVII. t.-c. (kereskedelmi törvény) 384., 393. §§-aiban megjelölteket lehetne érteni. Mily szembetűnő ez a tévedés, arról a kereskedelmi törvény idézett §§-ai is kétségtelenül meggyőzhetnek, amidőn csak az árúk fuvarozását, illetőleg tovaküldésének elvállalását sorolják a fuvarozási, illetőleg szállítmányozási ügylet keretébe. Azt pedig talán még sem lehet vitatni, hogy személyeknek (és nem árúknak!) fuvarozását a balesetbiztosításból lehetetlen minden esetben és még akkor is kizárni, ha ezzel vállalkozásszerűleg foglalkozik az üzemtulajdonos. Nyilvánvaló, hogy a Munkásbiztosítási Hivatal idézett ítélete abban a tévedésben botlott meg, hogy nem kellő óvatossággal kiinduláspontul elfogadta az elsősorban alkalmazandó munkásbiztosítási törvénytől teljesen különálló és egészen más célokat szolgáló kereskedelmi törvény fogalom-meghatározásait, ahelyett, hogy a sokkal közelebb fekvő szempontot, t. i. a fuvarozással foglalkozó minden iparszerű üzemben egyképen fenforgó különleges baleseti veszélyt vette volna zsinórmértékül.

Örvendetes, hogy most már a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa is helyesebben lát ebben a kérdésben. Így például teljesen méltatáson kívül hagyva a kereskedelmi törvénynek a fuvarozási ügyletre vonatkozó rendelkezéseit, balesetbiztosításra kötelezettnek mondja a m. kir. szállító postamester üzemét (126. lapon 10. jogeset), továbbá a temetkezési vállalat üzemét (125. lapon 8. jogeset), az utóbbinak megokolásában kifejezetten is kimondván, miszerint fuvarozási vállalatoknak tekintendők mindazok, amelyek személyeknek vagy tárgyaknak szárazföldön vagy vizen továbbításával iparszerűen foglalkoznak, az előbbi határozat megokolásában pedig kiemelve azt, hogy a fuvarozás lényegét a vontatás, t. i. az ehhez szükséges állati vagy egyéb erőnek és személyzetnek a vontatásra használása teszi. Ha már a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa is ebben az irányban halad, nincs okunk kételkedni abban, hogy a fuvarozási vállalatok balesetbiztosításának eme helyesebb felfogása még általános elismertetésre és a bírói gyakorlatban is követésre fog találni.¹⁾

A Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának helyes álláspontját követi most már a bírósági joggyakorlat is, a villamoserővel hajtott

¹⁾ Már most is sajnálatos félreértésnek tudjuk be az egyik jogeset (113. lapon 4. sz.) címfejében idézett azt az elvi kijelentést, amely szerint kereskedőnek az a munkája, hogy árúit vevőihez hordatja és raktározza, nem fuvarozási vagy raktárüzem. A Munkásbiztosítási Hivatal ugyanis az ítéletnek közölt szövege szerint, kifejezetten mellőzte annak eldöntését, vajjon a szóban levő üzem balesetbiztosításra kötelezett volt-e vagy sem. Nem volt szabad tehát a jogeset címfejében az eljáró elsőfokú bíróság által elfoglalt, de a főlebbviteli bíróság állásfoglalása folytán túlhaladottá vált álláspontot elvi súlylyal kiemelni.

szellőztetővel felszerelt vendéglőben alkalmazott pincérek baleseti kártalanítási igényei tárgyában (140. lap 5. jogeset), amelyre vonatkozólag a Munkásbiztosítási Hivatal bírói gyakorlata korábban még azt vallotta (Joggyakorlat, II. kötet, 83. lapon), hogy a kávéház balesetbiztosítási kötelezettségét nem állapítja meg az a tény, amely szerint abban villamos erővel hajtott szellőztető készülékek vannak.

A betegségi és baleseti biztosítási kötelezettség kérdésein kívül munkásbiztosítás egyéb fontos kérdéseit is megvilágítja a gyűjtemény gyakorlati élet becses tanulságaival.

Sajnálatos, hogy ezek között nem találunk olyant, amely az otthoni munkások biztosítását tárgyalná, amely kérdés pedig még alapos tárgyalásra és megvilágításra szorulna. Annál inkább szükséges volna ez, mert idevonatkozólag a gyűjtemény II. kötete sem tartalmazott egyetlen jogesetet sem, az I. kötet is pedig csak kettőt, amelyek egyike újabb jogeset során még helyesbítésre vár, ama tarthatatlan kijelentése szempontjából, amely szerint azt, aki kereskedelmi vállalat részére készít és szállít ipari terméket, házi iparosnak, nem pedig otthoni munkásnak minősíti (I. kötet 59. lapon). Általános követés esetén ezzel a felfogással kiemeltetnének az otthoni munkások közül és a biztosítási kötelezettségből mindazok, akik az ú. n. Verlagsgeschäftben, az otthoni munka eme tipikus jogviszonyai között dolgoznak.

Nagyobb bajok és visszasságok létezésére világít reá a gyakorlat a szerencsétlen kompromisszumokból keletkezett 10. §. alkalmazása körül, amely visszasságokat még tetézte a különböző fórumoknak eltérő felfogása a 10. §-ban megállapított felmentések hatályba lépésének ideje felől. Így az állami alkalmazottak tekintetében a kormány abban a felfogásban lévén, hogy ezek mindaddig nem esnek biztosítási kötelezettség alá, amíg a kérdés a 10. §. alapján rendezést nem nyer, míg ellenben a Munkásbiztosítási Hivatal ellenkező álláspontot foglalván el és a 10. §-nak az 1907. évi XIX. t.-c. egyéb rendelkezéseivel együtt történt hatályba lépését vitatván (192. lapon 2. jogeset), megtörténhetett, hogy posta- és távirdaaltiszt a 4.616/910. M. E. sz. rendelet hatályba lépte előtt mozgóposta-szolgálat közben történt üzemi balesetért kártalanítás fejében kapja: 1. a m. kir. államkincstártól beszámítható javadalmazásának 60⁰/₀-át, 2. a vasúttól javadalmazásának 40⁰/₀-át, 3. az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztártól ugyancsak beszámítható javadalmazásának 60⁰/₀-át. Ez a sérült tehát tisztán a zavaros jogállapotok következtében rokkant nyugdíj fejében nemcsak teljes járandóságait, hanem ezenfelül ráadásul még a járandóságok 60⁰/₀-át is kapja.

A törvény 10. §-ához fűződő kételyeket még fokozza az idézett 4.616. 1910. M. E. sz. rendelet, egyrészt hiányosságával (pl. nem terjeszkedik ki azokra, akik az Ausztriával közös minisztériumok által vezetett kormányzati ágakban tesznek szolgálatot, 90. lapon 1. jogeset), másrészt nem szabatos szövegezésével (201. lapon 6. jogeset). Legsúlyosabb következménye azonban e rendelet hiányosságának az a magyarázat, amelyet ahhoz a bírósági joggyakorlat fűz, amidőn a m. kir. Kúria kimondja, hogy a 4.616. 1910. M. E. sz. rendelet alapján a kir. kincstártól követelt kártalanítás csak közigazgatási úton érvényesíthető. (640. lapon 1. sz. jogeset.) A m. kir. Kúria ezt a felfogását oly indokolással kíséri, amely az idézett minisztertanácsi rendeletnek az 1907. évi XIX. t.-cikkel való összefüggését teljesen figyelmen kívül hagyja, amidőn abból a föltevésekből indul ki, hogy a kir. kincstár a baleseti kártalanítási kötelezettséget önkéntesen vállalta magára és így a követelés érvényesítésének módzatait is szabadon határozhatta meg. Ezzel szemben az igazság az, hogy a törvény csak arra jogosítja fel a kormányt, miszerint balesetbiztosításra kötelezett alkalmazottait biztosítás helyett önmaga kártalanítsa, nem ad azonban a törvény jogot arra, hogy

a 10. §-ban megjelölt munkaadók a kártalanításnak két fedezeti módszere közül általuk szabadon gyakorolható választási jogon kívül még azt is gyakorolhassák, hogy alkalmazottaikat a törvényesen megillető bírói jogvédelemből kiforgassák. A minisztertanácsi határozat erre nem is gondolt és ezt nem is fejezi ki, mert a törvényes jogvédelmi eszközöket az állami alkalmazottaktól, akik rendes illetményeik tekintetében is bírói (közigazgatási bírósági) jogvédelmet vehetnek igénybe, megtagadni nem akarta. Sajnos, hogy a m. kir. Kúria ebben a kérdésben a jogszorító magyarázatban még messzebb ment, mint ahogy ezt a politikai szempontoktól vezetett kormányhatalom megtette. Mindezek dacára nem látjuk még végleg eldöntöttnek ezt a kérdést, sőt a törvény 10. §-a értelmében nyugdíjigényekről lévén szó, nagyon is vitathatónak tartjuk a miniszteri balesetkártalanítási megállapításokkal szemben a Közigazgatási bírósághoz nyitva álló panasz útját.

A közölt határozatok nagy tömegéből megkapja a figyelmet a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának egyik határozata (240. lapon 5. jogeset), amely a munkaadót a ki nem rótt balesetbiztosítási járulékokért terhelő és az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-án alapuló három évi szavatolás időtartamát akként állapítja meg, hogy a tartozás keltének időpontjaként a kirovás tárgyában hozott határozat keltétől visszafelé számított három évet minősíti. Igaz ugyan, hogy az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályainak 75. §-a, amelyre e határozat támaszkodik, szóról-szóra ugyanazt a szabályt tartalmazza; azonban a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa a törvény 170 §-a értelmében kötelező jogforrás erejével bíró Ügyviteli szabályzat 40. §-a alapján teljesített mérlegeléssel figyelmen kívül hagyhatta volna az alapszabályoknak eme rendelkezését, amely — legalább a mi nézetünk szerint — nem helytálló, sőt az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-ával ellenkezik.

A ki nem rótt balesetbiztosítási járulékok elévülése tárgyában ugyanis a törvény 46. §-a azt rendeli, hogy ezekért a munkaadó tartozásának keletkezésétől számított három évig szavatol. Döntő tehát az a kérdés, vajon mikor keletkezik a munkaadónak eme tartozása? Erre a kérdésre pedig nem lehet visszafelé következtetés útján felelni, mint ahogy ezt az alapszabály és ennek nyomán az idézett határozat teszi. A tartozás keletkezése ugyanis teljesen független attól a kérdéstől, vajjon az utóbb, más törvényes feltételek közbelépése folytán elévül-e majd vagy pedig kielégítést talál-e még mielőtt az elévülés bekövetkeznék?

A nálunk irányadó felosztó-kirovó rendszer mellett, amidőn a járulék megállapítása (felosztása-kirovása) mindig utólag, t. i. a számadási év lejártá után, és pedig a számadási évben kifizetett munkabérek alapján történik, a balesetbiztosításra kötelezett üzem járuléktartozása kétségtelenül nem keletkezik korábban, mint a számadási év lejártá után és pedig abban az időpontban, amidőn a járulékok általános felosztása és kirovása a balesetbiztosításra kötelezett összes üzemekre végbemegy. Ha valamely, a számadási év folyamán tényleg balesetbiztosításra kötelezett üzemre eme, általános felosztás-kirovás során a járulékot ki nem rótták, ettől az időponttól megkezdődik ama három esztendő folyása, amelynek leteltével a járuléknak pótlólagos kirovása az elmulasztott számadási évre helyt nem nyerhet. Ezt a felfogást támogatja a törvény javaslatának miniszteri indokolása is, amely a javaslat vonatkozó 47. §-ához azt az értelmezést fűzi, hogy »megállapítja a javaslat az elévülési időt a ki nem rótt balesetbiztosítási járulékokra is, amennyiben a balesetbiztosítási járulékok nem az illető évben, hanem utólagosan rovatnak ki.«

Mindezek figyelembevételével tehát a szóban levő három évi elévülési idő az illető számadási évhez viszonyítva több-kevesebb idővel meghosszabbodik, aszerint, hogy az általános felosztás-kirovás a számadási év

letelte után mikor ment végbe. A kifogásolt határozat tehát már ebből az okból is téves, valamint téves azért is, mert a tartozás keltének időpontjául pontosan a kirovási határozat keltétől visszafelé számított három évi időpontot állapítja meg, holott nyilvánvaló, hogy az elévülés észlelése esetén a vonatkozó évre kirovási határozatot már nem hoznak és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár nem végez ily felesleges munkát, mint amilyen volna az, ha meghozná a kirovó határozatot csak azért, hogy egyszersmind kimondja a kirovás elévülését is. Kívánatos volna tehát és bővebb magyarázatra ennek szükségessége ezek után már nem is szorul, hogy a gyakorlat és jelesül a Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsa új és világos állásfoglalással fejtsse ki a törvény vonatkozó rendelkezésének világos értelmét.

Figyelemreméltó az az álláspont, amelyet a joggyakorlat a házasságon kívüli együttélésben nyilvánuló, kvázi családi kötelékből származtatott igényekkel szemben elfoglal. Amint a Közigazgatási Bíróság (Joggyakorlat I. köt. 343. lap), úgy újabban a Munkásbiztosítási Hivatal is (326. lapon 7. jogeset) elismeri a pénztári biztosított tag törvénytelen gyermekének a törvény 50. §. 5. pontjában felsorolt családi segélyekre irányuló igényeit és pedig a gyermek születése esetén való szülészeti támogatásra is. Ellenben pénztári biztosított taggal házassági köteléken kívül közös háztartásban élő nőnek a pénztárral szemben nem ad jogot a Közigazgatási Bíróság sem (329. lapon 9. és 331. lapon 11. jogeset).

A Munkásbiztosítási Hivatalnak a betegségi biztosítási segélyekre vonatkozó gyakorlatát az az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának utolsó bekezdésére alapított és következetesen érvényre juttatott felfogás jellemzi, amely szerint az igénylőktől a szabályszerű eljárási módok pontos betartását jogvesztés terhével megköveteli. Így az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 42. §-a b) pontjának rendelkezése tárgyában, amely szerint a betegség utólagos bejelentése esetében a bejelentés előtti időre táppénz nem jár, a Munkásbiztosítási Hivatal minden esetben arra az álláspontra helyezkedik, hogy ez a rendelkezés törvényes (299. lapon 10. és 302. lapon 11. jogeset) és egyszersmind e rendelkezéshez képest elkésett táppénzigényeket elutasítja. Hihető, hogy a Budapesti munkásbiztosítási választott bíróság ezzel ellenkező jogi álláspontját (313. lapon 17. jogeset) a jogegység érdekében is mielőbb elhagyja.

A pénztári szabályokhoz való alkalmazkodás megszegése miatt jogvesztéssel sújt a Munkásbiztosítási Hivatal akkor is, amidőn kimondja, hogy ha a biztosított a részére jogszerűen felajánlott kórházi kezelésnek a közös kórteremben való nyújtását el nem fogadja, nem követelheti az e kórházi kezelés helyett alkalmazott magángyógykezelés költségét (380. lapon, 3. jogeset).

Egyébként a kórházi ápolási költségek kérdésében szembetűnő és állandó eltérés van a Közigazgatási Bíróság és a Munkásbiztosítási Hivatal gyakorlata között. Amíg ugyanis az előbbi 28 napon túl tartott kórházi ápolás költségében a pénztárt abban az esetben is marasztalja, ha nem utalta a tagot kórházba, azonban a kórházi ápolás feltétlenül szükséges volt (395. lapon, 11. jogeset), addig a Munkásbiztosítási Hivatal beutalás hiányában csak abban az esetben marasztalja a pénztárt a 28 napon túl tartott kórházi ápolás költségének megtérítésében, ha a kórházi ápolásra sürgős szükség forgott fenn (386. lapon, 5. jogeset). Nyilvánvaló tehát, hogy a pénztár beutalásának esetén kívül a Közigazgatási Bíróság a kórházi ápolás feltétlen szükségét, a Munkásbiztosítási Hivatal pedig ennek sürgős szükségét követeli meg avégből, hogy a pénztár 28 napon túl való költségviselési kötelezettsége elismertessék.

Bár ehelyütt nincs mód a kérdés bővebb tárgyalására, el nem hallgathatjuk azt a meggyőződésünket, hogy a Munkásbiztosítási Hivatal állás-

pontja a helyesebb, sőt egyedül törvényes. Ennek az álláspontnak elfogadása nem zárja ki ugyanis azt, hogy a kórházi ápolást a pénztártól mindenki megkapja, akinek arra feltétlen szüksége van. Csak azt követeli meg a Munkásbiztosítási Hivatal álláspontja, figyelemmel az 1907. évi XIX. t.-c. 50., 58. és 59. §§-aira, hogy aki a pénztár terhére kórházi ápolást kíván, ezt közvetlenül a pénztártól kérje, a beutalás megtagadása vagy sürgős szükség esetén lévén csak joga arra, hogy a kórházi ápolást magánúton, illetőleg a pénztár beutalása nélkül igénybe vegye. Ha azután a kórházi ápolás szükségessége bebizonyul, az ápoló, illetőleg a kórház az ápolás költségeit a pénztártól a törvényes mértékben jogosan követelheti. A Közigazgatási Bíróságnak ettől eltérő felfogása ellenben túllépi a jogos határt és alkalmas arra, hogy a pénztárnak rendjét, amelyet a Munkásbiztosítási Hivatal mellőzhetlen követelményként megóvni igyekszik, ezen a ponton szükségtelenül megbontsa és ezt az egyetlen segélyezési módot, szemben valamennyi többivel, kiszolgáltatassa a tagok szabad önkényének. Eppen ezért sajnáljuk, hogy a gyűjteményben közölt egyik esetben (413. lapon, 5. jogeset) azt kell látnunk, miszerint a Munkásbiztosítási Hivatal, eltérve állandó és szerintünk helyes gyakorlatától, szintén a feltétlen szükségesség fogalmából indul ki, a helyett, hogy a sürgős szükségesség fenforgását kutatná.

Egyébként ugyanebben az ítéletben figyelemreméltó az a kijelentés, amely az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályainak 46. §-át abban a részében, amelyben a hozzátartozóknak kijáró féltáppénzt »a pénztár terhére menő« kórházi ápolás tartamára szorítja, jogellenesnek és hatálytalannak nyilvánítja és pedig azért, mert az 1907. évi XIX. t.-c. vonatkozó 59. §-a ezt a korlátozást nem tartalmazza. Ez a kijelentés kétségtelenül helyes. Bárkinek terhére megy ugyanis a kórházi ápolás, a pénztár az általa kórházba beutalt tagok családtagjait az egyébkénti törvényes feltételek esetén féltáppénzzel segélyezni tartozik. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, valamint a Munkásbiztosítási Hivatalnak felügyelőhatósági jellegében gondoskodni kellene arról, hogy az alapszabályok 46. §-ának utolsó bekezdéséből a »pénztár terhére menő« szavak kihagyassanak.

A kórházi ápolási költségek kérdésében egyáltalán elég nagy még ezidőszerint is a jogbizonytalanság, aminek alapokát a törvény rendelkezéseinek hiányosságában véljük megtalálni, másrészt abban is, hogy a kórházi ápolási költségek más-más vonatkozásban a Közigazgatási Bíróság és a Munkásbiztosítási Hivatal előtt kerülnek bírói döntésre és így egységes felfogás kialakulása eme két ok közrehatása folytán rendkívül nehéz. Már az alap gondolatban is eltér e két fórum gyakorlata. Kimutatható ugyanis, hogy amíg a Munkásbiztosítási Hivatal körültekintő gondossággal ügyel arra, hogy a biztosítottak jogos igényeinek megóvása mellett betartassanak a pénztár pénzügyi helyzetének szempontjai által jogszerűen megkövetelt módok és keretek, addig a Közigazgatási Bíróság bizonyos határtalan, kimeríthetetlen pénzforrást tulajdonít a pénztárnak, amely mindig és mindenkinek, lehetőleg bőségesen fizet és fizessen. Hogy ez a túlságosan liberális felfogás nem mindig éppen a biztosítottak javára érvényesül, azt látjuk a Közigazgatási Bíróságnak abból az ítéletéből (406. lapon, 18. jogeset), amely kimondja, hogy a pénztár nem igényelheti, miszerint nyilvános jelleggel felruházott kórházban ápoló tagja után azt a kedvezményes ápolási díjtételt fizesse, amelyet az országos betegápolási alap és az államkincstár terhére ápoló, valamint a külföldi honosságú betegek után a m. kir. belügyminiszter határoz meg. Kimondja pedig ezt az ítéletet oly megokolással, amelyet megnyugtatónak éppen nem mondhatunk.

Ugyancsak nem tarthatjuk megnyugtatónak ama megokolást, amelyet a Közigazgatási Bíróság ahhoz az ítéletéhez fűz, amellyel kimondja (407. lapon 19. jogeset), hogy a biztosított tag családja tagjainak kórházi ápolási

költségét 28 napon túl a pénztár csak a táppénz erejéig fizetvén, a táppénz és a kórházi ápolási díjtétel különbözetét az ápolat vagy fizetésköteles hozzátartozója tartozik viselni; erre az esetre tehát nem áll a biztosítottak ápolási költségeire elfogadott az a szabály, amely szerint a szóban levő különbözetet 20 héten belül maradó ápolási időre a kórház nem követelheti.

Mindezeknek bővebb méltatása meghaladja ennek az ismertetésnek keretét. A bemutatott szemelvények is meggyőzhetnek azonban arról, hogy a kórházi ápolási kérdésnek gyökeres rendezése mellőzhetlen törvényhozási feladat lesz, mihelyt erre a kellő mód és alkalom kínálkozik.

Ugyancsak törvényhozási feladat lesz az önként továbbfizető tagok (1907. évi XIX. t.-c. 60. §.) jogállásának közelebbi rendezése. Az a pusztán felállított szabály, amely szerint a biztosításra kötelezett tag a tagsági kötelezettséget megállapító foglalkozásból kilépése alkalmával tagságát fenntarthatja, ha a kilépés napjától számított négy hét alatt az addig esedékessé vált járulékokat sajátjából befizeti és pedig fentarthatja mindaddig, amíg a magyar szent korona országaiban tartózkodik és a járulékokat az alapszabályszerű esedékesség szerint befizeti: nagyon keveset, lényegben azonban kelleténél többet mond. A pénztárnak e szabály alapján való túlságos kihasználása ellen akar védelmet nyújtani a Munkásbiztosítási Hivatal, amidőn a munkásbiztosítási választott bíróság ítéletének helybenhagyásával kimondja, hogy önkéntesen továbbfizető tag nem lehet az, aki alapszabályszerű betegsegélyezési igényét teljesen kimerítette és ezután nem lép a járulékfizetés előtt vagy az alatt munkába. Ugylátszik, hogy a törvény 64. §-ára alapított ítélet túlmegy az elfogadható határon. A 64. §. ugyanis nem a tagság megszerzésére, hanem egyedül és kizárólag az ugyanegy betegségben való segélyezésre nézve állít fel időbeli és egyéb korlátokat. Az alapszabályszerű segély időtartamának kimerítése tehát az önként továbbfizető tagnak tagságát sem érintheti és legfeljebb azt eredményezheti, hogy a tag ugyanabból a betegségből folyólag csak a 64. §-ban előírt feltételek megvalósulása esetén igényelhet újabb segélyezést. Ez az eset is mutatja egyébként, hogy a törvény hiányosságán a legbölcsebb judikatura sem tud kivétel nélkül mindig segíteni.

A baleseti kártalanítási judikatura eseteiből kiemelkedik az, amelyben a Munkásbiztosítási Hivatal, a munkásbiztosítási választott bíróság ítéletének megváltoztatásával kimondta (538. lapon 11. jogeset), hogy részleges tehetetlenség megállapítására és arra, hogy az évi kereset 80%-ának megfelelő baleseti járadék ítéltessek meg, az 1907. évi XIX. t.-c. nem ad módot. Azt hisszük, hogy ez a kérdés végleg lezártnak még nem tekinthető.

Bizonyos érdekességre tarthat igényt a Munkásbiztosítási Hivatalnak az az ítélete is (550. lapon, 2. jogeset), amely öngyilkossá lett baleseti sérült temetési segélyét megítélte, mert a rokkantsága fölött érzett kétségbeesése miatt elkövetett öngyilkossága folytán az okozati összefüggést a baleset és a halál között a bíróság megállapította.

Nagyobb elvi és gyakorlati jelentősége van annak az ítéletnek (558. lapon, 2. jogeset), amelyben a Munkásbiztosítási Hivatal kimondta, hogy a törvény 73. §-ában a szülők és nagyszülők járadékigényének feltételül megállapított szorultság nem jelenti azt, hogy járadékra csak az a szülő vagy nagyszülő volna jogosult, akinek más hozzátartozójától nincs eltartása vagy segélyeztetése. A segélyre szorultságnak ahhoz a feltételhez kötése, amely szerint ezt a szorultságot csak akkor állapítanak meg, ha nincsenek egyéb hozzátartozók, akik az eltartást teljesítik, azt jelentené, hogy nem a pusztán szorultság, hanem a közsegélyre szorultság tételnek meg a járadékigény feltételévé, ami a járadékigényt jogos ok nélkül megszorítaná és a biztosítás terhét a hozzátartozókra hárítaná át. Kívánatos volna, hogy az itt idézett ítéletben elfoglalt és megindokolt álláspont a pénztárnál és a judikaturában minél határozottabb követésre találja, nehogy

ellenkező feljoggal a szülőknek és nagyszülőknek a törvényben különben is kissé ridegen méltatott érdekei még további megszorítást szenvedjenek a gyakorlatban.

A tanoncok kártalanítás alapjául szolgáló beszámítható javadalmazásának kérdésében a judikatura, úglátszik, újabb fejlődési fokhoz jutott. Azt már korábban kimondta a Munkásbiztosítási Hivatal ítélete (Joggyakorlat II. kötet, 405. lapján), hogyha a baleset esetére biztosított tanonc 300 K értéket meghaladó teljes ellátást kap munkaadójától, a kártalanítás alapjául veendő évi keresete nem a törvény 78. §-ának utolsó bekezdése alapján számítandó 300 K-ban, hanem a részére nyújtott teljes ellátás egyenértékének alapulvételével állapítandó meg. Újabban azonban (571. lapon 4. jogeset) a Munkásbiztosítási Hivatal már nem a valóságos kereseti összeget, hanem a megfelelő napibérosztály szerint való átlagos napi-bér háromszázszorosát számította, ami a törvény 78. §-a utolsó bekezdésének nem teljesen pontos, helyesebben: feleslegesen és félreérthető módon más §-ra tett utalása dacára a leghelyesebb megoldásnak látszik és most már állandó gyakorlat kilátásával kecsegtet.

Az eljárást érdekli az az ítélet (586. lapon 2. jogeset), amelyben a Munkásbiztosítási Hivatal kimondta, hogy állandó járadék iránt folyamatban levő ügyben az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak csakis igazgatósága hivatott bírói útra felebbezhető kártalanítási határozat hozatalára, ellenben más önkormányzati szervnek, az elnökségnek vagy valamely bizottságnak erre nincs hatásköre; másik ítélet ezt azzal egészíti ki (594. lapon 3. jogeset), hogy a bíróságnak jogában áll kutatni, vajjon az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak a baleseti kártalanítás tárgyában kelt és az igénylő által jogorvoslattal megtámadott határozata a pénztár igazgatóságának határozatképes számban egybegyűlt ülésén hozott határozata-e?

Az eljárásra tartozó fontos kérdést világítanak meg azok az ítéletek (606. lapon 1. és 610. lapon 2. jogeset), amelyekben a Munkásbiztosítási Hivatal elvi határozottsággal megvonja ama korlátokat, amelyek között az úgynevezett újabb kártalanítási eljárás során érinteni szabad a korábban hozott jogerős ítéletet.

Más fontos kérdésben, t. i. a kézbesítés szabályai pontos megtartásának és illetőleg e szabályok követése körül elkövetett mulasztás jogkövetkezményeinek megítélésében a gyakorlat még nem egyöntetű (604. lapon 1. jogeset és 700. lapon 1. jogeset). Kívánatosnak és helyesnek látszik, hogy a kézbesítés szabályainak a felek irányában való pontos megtartása a kézbesítés különbeni hatálytalanságának terhével megköveteltessek, mert annak előírt alaki kellékei mellőzhetlen biztosítékai annak, hogy a kézbesítések valóban megtörténjenek és úgy történjenek meg, hogy azokhoz aggálytalanul lehessen fűzni a jelentékeny kihatású jogkövetkezményeket (jogerő, végrehajthatóság, stb.). A munkásbiztosítási joggyakorlatban ez annál inkább indokolt, mert viszont a felektől is, a már előre bocsátottak szerint, jogvesztés terhével követelik a szabályszerű eljárást.

Lehetetlen ennek a cikknek keretében még bővebben kiterjeszkedni a könyv anyagának méltatására. Aki közelebbi érdeklődéssel viseltetik, ki-elégítheti ezt a vágyát magának a könyvnek tanulmányozásával.

Még csak azt akarjuk kiemelni, hogy a Munkásbiztosítási Hivatal által baleseti sérültek kártalanítása tárgyában a könyv anyagának gyűjtési időszakában hozott ítéletek áttekinthető táblázatos kivonatát ezúttal is megtaláljuk, miként az előző időszakokra nézve a könyv első két kötetében. Bizonyos célzatos vádakkal szemben ezúttal is meggyőződhetünk arról, hogy a Munkásbiztosítási Hivatal csak igen szórványosan kénytelen le-szállítani azt a munkaképességcsökkenési fokot, amelyet az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár megállapított. Ha vannak

tehát hibák és túlzások a baleseti kártalanítások megállapításánál, e netaláni hibákból nem sok írható a megállapított munkaképességi fokozat helytelenségének rovására.

Ebben és minden egyéb munkásbiztosítási vonatkozásban tanulságos ez a könyv.

Megjelenésének méltatásánál tehát nem szabad elfelednünk azoknak érdemeit sem, akik ehhez hozzájárultak. A szakközönség elismerése illeti meg érte a kereskedelmi kormányt és a Munkásbiztosítási Hivatal vezetőségét, akik a megjelenést erkölcsi és anyagi eszközeikkel támogatták, mindnyájunk igaz köszönete és meleg elismerése a könyv szerkesztőjét, aki hivatottságát már az első két kötetrel is bebizonyította, érdemeit az új kötetrel tetézte és akinek kezéből szívesen vesszük e könyvet, mert tudjuk, hogy annak a szellemnek, amely e könyvből a humanizmus és szociális igazság sugarait árasztja, ő maga is jelentékeny forrása.

Az ország közállapotai 1913-ban.

Írta: **Bresztovszky Ede.**

»Hazáját minden honfinak ismerni szép és hasznos; azoknak, kik a törvényhozásbai befolyhatás dicső jogával élnek, épen kötelesség. De egy statust minden viszonyaiban, minden nagyobb nevezetességeivel lerajzolni, sokoldalú ismereteket feltételezvé, általjában minden országra nézve igen nehéz feladat; Magyarországot illetőleg pedig kétszeresen súlyos. Rendkívüli political helyzetünk okozta s okozza jelenleg is azt, hogy legfontosabb statistikai adataink mély statustitkok gyanánt őriztetnek... És e titkolódzás annyira vérünkkelé vált, miszerint még jelen korunkban is, ámbár a hazafit túlbizottságtól szinte, mint önereje nem ismeréséből származó elcsüggedéstől egyformán megóvni egyedül a honismeret képes, csaknem áttörhetlen akadályokkal kell küzdeni annak: ki hazája képét csak türethetően is akarja festeni.«

1841-ben — hetvennégy évvel napjaink előtt — írta ezeket a sorokat*) Fényes Elek »hites ügyvéd 's a' Magyar Tudós Társaság levelező tagja,« — és amikor ma az 1913. évről kiadott kormány-jelentés zsúfolt számoszlopai között iparkodunk megtalálni azokat az adatokat, amelyekből az ország állapotáról helyes képet alkothatunk, ugyanolyan nehéz, kétszeresen súlyos föladattal találjuk szemben magunkat, mint Magyarország első nagy statisztikusa. A kormány-jelentés számrengetegében itt is, ott is magára vonja a figyelmünket egy-egy kirívó adat, egy-egy érdekes szám, de ha az adatok összefüggéseit keressük, ha a számokból egységes, kerek képet akarunk előteremteni, egyszerre megcsönkulnak a számsorok és hiába keressük éppen azokat az adatokat, amelyek az elszigetelt számokat értelmes összefüggésben egybekovácsolhatnák. »Legfontosabb statistikai adataink mély statustitkok gyanánt őriztetnek« bizony még ma is, a rendelkezésünkre bocsátott adatokból az ország szociális állapotaira inkább csak közvetve lehet következtetni s a szociális állapotokról festett kép szükségképen vázlatos, zavaros marad.

A legelső probléma, amelyet a kormányjelentés elénk állít: a *kivándorlás*. Az 1910. évi népszámlálás 20,886.487-ben állapította meg a Magyarbirodalom lélekszámát. A természetes szaporodás révén ez a szám 1913. év végén 21,603.678-ra emelkedett volna — a kivándorlás nélkül. A vándorlások figyelembevételével az ország tényleges népessége 21,409.716 lélekre tehető. A kivándorlás az utolsó évben csökkent: míg 1912-ben a tulaj-

*) Magyarország statisztikája. Pest, 1842. Trattner—Károlyi. 1. kötet, III. oldal.

donképeni Magyarországból 88·7 ezer, Horvát-Szlavonországokból 16 ezer lélek vándorolt ki, addig ezek a számok 1913-ban 82·7, illetőleg 14 ezerre csökkentek. Ezer lélekre esett 1912-ben az egész birodalomban 5·0 kivándorló, 1913-ban pedig csak 4·5. Ha az egyes kikötővárosok és a külső államok adatgyűjtését vesszük tekintetbe, a helyzet jelentősen változik. Aszerint ugyanis 1912-ben 120.516, 1913-ban pedig 119.159 ember vándorolt ki a Magyarbirodalomból, vagyis 1912-ben minden ezer lakosból 5·8, 1913-ban pedig csupán 5·5. Az útlevél nélkül kivándorlók száma tehát, ami a két adat különbségét szolgáltatja, a kivándorlás általános csökkenése ellenére is emelkedett, bár — a belügyi kormányzat jelentése szerint — »a jogosulatlan, útlevél nélküli kivándorlás megakadályozására rendkívül nagy súly helyeztetett«. A megakadályozás eszközei nem szociális téren keresendők, hanem a közrendészet szerszámai közül kerültek ki: a határállomásokon 13.913 olyan egyént utasítottak vissza, akiknek a kivándorlását a törvény nem engedi meg és erélyes intézkedésekkel folyt a küzdelem — a titkos kivándorlási ügynökök ellen. A kivándorlás kérdésének szociális szempontjait a kivándorlási tanács lett volna hivatva megvitatni: a tanács tartott is három ülést és »megállapította ügyrendjét és beható tárgyalásokat folytatott hatáskörét illetőleg«. Sőt előkészítette egy szakértekezlet megtartását is, — a szakértekezlet egybehívására azonban már nem került sor. A tanács tevékenysége ebben kimerült.

A legálisan kivándorlottak közül 72 ezer volt önálló és családfő, közülük 16.700 (23·2%) önálló őstermelő, 32.900 mezőgazdasági cseléd és napszámos (45·6%) és 5.100 ipari munkás (7·0%). Anyanyelv szerint feltűnő a románok kivándorlásának növekedése az 1912. évi 17·8%-ról az 1913. évi 21·4%-ra. Ezzel kapcsolatosan erősen emelkedett az országrészek közül a Királyhágón túl kivándorlása a lakosság 5·7‰-ről 6·9‰-re.

A visszavándorlás csökkenése lépést tartott a kivándorláséval: 23.635-ről 21.780-ra, vagyis 1.000 lélek után 1·1-ről 1·0-ra csökkent a visszavándorlók száma. A visszavándorolt 17.758 családfő és önálló közül csupán 686 (3·9%) volt önálló őstermelő, 2.600 (14·6%) mezőgazdasági cseléd és napszámos, míg 9.800 (55·0%) ipari munkás és ipari napszámos volt, amiből megállapítható, hogy a kivándorlók közül a földművesek — főleg a földnélküliek — nagy tömege az országra nézve elvész. Ennek a jelenségnek indokolását a 100 kataszteri holdas, vagy ennél nagyobb birtokokról Magyarországon 1913. áprilisában fölvetett statisztika adja meg, amely 27.998 ilyen birtokról, 26,582.145 hold terjedelemben, számol be.

A kimutatásban szereplő birtokok közül:

		vagyis a birtokok számából	hold terjedelemben	
20.000 kat. holdon felüli	128	(0·46%)	6,746.482	(25·38%)
10.000—20.000 kat. hold.	196	(0·70%)	2,698.579	(10·15%)
5.000—10.000 » »	425	(1·52%)	2,916.107	(10·97%)

Ezzel szemben a 100—1.000 holdas középirtokok száma összesen 23.779 (a birtokok 84·93%-a), de csupán 7,047.873 hold terjedelemben (a terület 26·51%-a). Magyarország tehát a nagybirtok klasszikus hazája, ahonnét természetszerűleg vándorútra kél a földéhes, de földhöz jutni képtelen paraszt.

A népmozgalomra vonatkozó adatok közül föltűnő a születések számának csökkenése: 1913-ban 735.626 gyermek született élve a Magyarbirodalomban, vagyis 30.265-tel kevesebb, mint 1912-ben. A lakosság ezre szerint számítva az arányszámot, az 1912. évi 36·3‰-ről 34·5‰-re csökkent. A születések számának csökkenése a múlt század 80-as éveitől állandó és pedig:

1881—1890. évek átlagában	727.447	élve szülöttből	a lakosság ezrére	44·2	esett
1891—1900. »	»	741.037	»	»	» 40·6 »
1901—1905. »	»	735.606	»	»	» 37·4 »
1906—1910. »	»	750.000	»	»	» 36·7 »

A törvénytelen szülöttek száma 68.251 volt, ami 1912-hez viszonyítva 3.979 főnyi csökkenést jelent. A halva szülöttek száma ugyancsak csökkent, még pedig 16.340-ról 15.891-re.

A születések számának apadásán kívül állandóan fogyasztja — relative — az ország népességét a halálozás kedvezőtlen alakulása, bár ebben a tekintetben az utolsó évtizedekben jelentős javulást tapasztalhatunk. Ugyanis a Magyarbirodalomban

1881—1890. évek átlagában meghalt	536.400	egyén, vagyis ezer lélekre esett	halálozás
1891—1900. »	»	545.422	» 29·9
1901—1905. »	»	518.509	» 26·4
1906—1910. »	»	511.403	» 25·0
1911. évben	»	524.496	» 25·1
1912. »	»	491.722	» 23·3
1913. »	»	500.875	» 23·5

Az elhunytak között a férfiak százalékaránya lassú növekedést mutat: száz halott közül 1881—1890. évek átlagában 51·3 volt a férfi, míg 1913-ban 51·6. Ennek a következménye, hogy míg 1900-ban 1.000 férfi lakosra 1.009 nő esett, addig 1910-ben a nők arányszáma 1.019-re emelkedett. A születések és halálozások általános csökkenését egymás mellé állítva, az 1881—1913. időszakban a születésekben 8·9, a halálozásokban 8·6‰ csökkenést találunk.

A halálokok vizsgálatánál az első szembeötlő jelenség a gyermekhalandóság megdöbbentő aránya: 1913-ban a Magyarbirodalomban 33.090 csecsemő elhalt egy hónap betöltése előtt, egy évének betöltése előtt 148.096 csecsemő (81.965 fiú, 66.131 leány) pusztult el, ami az elhaltak 29·6‰-ának felel meg s az élveszülöttek 20·1‰-át teszi. A világra jött csecsemők ötödrésze nem éli meg csak első életévét! De a következő évek sem jelentenek valami sok jót a világrajöttekre: 1—4 éves korában 68.887 gyermek pusztult el, az elhaltak 13·7‰-a. 5—14 éves korában 31.899 gyermek halt meg, az elhaltak 6·4‰-a, vagyis a Magyarbirodalomban élve szülöttek közül csak minden másodiknak jut az a kiváltság, hogy 15 életévnél többet megéljen. »Csecsemőhalandóságunk tehát ebben az évben is szomorú képet nyújtott,« — írja a jelentés — »s az a kis javulás, mely a múlt évben mutatkozott, ismét csak ideiglenesnek bizonyult. Az a hosszabb idő óta következetesen érvényesülő törvényszerűség, mely szerint a halottnak körülbelül 30‰-át, az élveszülötteknek pedig egyötödét teszik a csecsemőhalálozások, állandó akadály a Magyarbirodalom általános halálozási száma nagyobbmértvű javulásának. Legkedvezőtlenebbek voltak ebben az évben is a viszonyok a Tisza bal partján, hol kerek 33‰-a az összes haláleseteknek, illetőleg a Tisza-Maros szögén, hol 21·7‰-a az élveszülötteknek húnyt el csecsemőkorban«. És hol a segítség, amely a megdöbbentő állapotokon eredményesen változtathat? A segítség módjaival a jelentés nem foglalkozik, bár kellő rendszabályokkal minden szociális nyomorúságon eredményesen lehet javítani. Angliában például az 1899—1905. évek átlagában 144‰-et tett ki az egy éven aluli gyermekek halandósági arányszáma, 1906—1912-ig terjedő években ez a szám már 115‰-re csökkent s így ezalatt a hét év alatt 185.772 csecsemő életét mentették meg.*)

Az életbenmaradó gyermekek sorsáról már megemlékezik a jelentés: »Az 1913. év gazdasági válságai nehéz helyzetbe hozták az állami gyermekvédelmi közigazgatást. Az általánosan ismert súlyos gazdasági viszonyok

*) Lásd: Csecsemőhalandóság és csecsemőgondozás Angliában. Munkásügyi Szemle, 1914. évi 5. szám.

miatt az elhagyott gyermekek száma tetemesen növekedett. Az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos pénzügyi nehézségek miatt pedig gondosan ügyelni kellett arra, hogy a gyermekvédelmi kiadások, a törvényhozás által a gyermekvédelmi célokra rendelkezésre bocsátott hitel keretében fedezetet nyerjenek. Ennélfogva a gyermekvédelem ügyét szolgálni hivatott és az 1913. évben tervbe vett intézmények létesítése ezen évben megvalósítható nem volt. « Minthogy pedig a fiatalok közül azok, akiket a sors nem dob oda a halál prédájául, mielőtt 15. életévüket betöltenék, nem győzik bevárni a tervbe vett intézmények létesítését, az igazságszolgáltatásnak kellett foglalkoznia az illetén viszonyok társadalmi következményeivel. A kir. járásbíróság 5.100 olyan 12—18 éves fiatalok ügyével foglalkozott, aki az eljárás során bűnösnek bizonyult. 3.820 esetben a bíróságok csupán dorgálást alkalmaztak, de 790 bűnöst (15.3%) szabadságvesztés-büntetésre ítélték, bár csak 70-et büntettek egy hónapot meghaladó időre. Az elítéltek 40.2%-át lopásért, 11.4%-át súlyos testi sértésért ítélték el. A kir. törvényszékek szintén adtak munkát a fiatalok: összesen 4.459-et ítélték el, még pedig 1.711-et (38.4%) szabadságvesztésre. A szabadságvesztés tartama 876 elítéltnél meghaladta az egy hónapot; 2.994-et (67.1%) lopásért ítélték el. A bűncselekmények elkövetésének okául a járásbírósági és törvényszéki esetek közül 3.983 esetben *el hanyagolt nevelés*, 1.402 esetben *erkölcstelen környezet*, 457 esetben *rossz anyagi viszonyok* állapíthatók meg. A fiatalok büntetése az igazságügyminisztérium kodifikáló osztályának is adtak munkát: a fiatalok bíróságáról szóló törvényen kívül (1913. évi VII. t.-c.) egész sereg rendeletet kellett kiadni a fiatalok bűnügyeinek tárgyában.

Ha a csecsemőhalandóság pusztítása nem ragadja el valakinek az életét, a *népbetegségek* egész sorozata leselkedik rá. 1913-ban 69.608-an haltak meg gümőkórban az 1912. évi 73.702-vel szemben. *Tüdőgümőkórban* 64.501-en haltak meg (1912-ben 68.530-an). Aki a tüdővész-halandóság számbeli csökkenésében a javulás jelét látja, azt maga a jelentés siet kiábrándítani: »Bár a tüdővész elleni akciónak nyomai kétségtelenül láthatók már Magyarországon is, a tüdővészen elhaltak 1913. évi kedvező számalakulását más ok közrehatása is elősegítette. 1913 óta ugyanis halálozási statisztikánk a nem orvos által megállapított gümőkór eseteiből is külön tudja választani a tüdőgümőkórét, míg korábban ez nem volt lehetséges s így a tüdőgümőkór pusztítása a valóságnál valamivel nagyobbak látszott.«

A *halál-ok megállapítását* egyébként 1913-ban is csak 56.7%-ában a *haláleseteknek végezte orvos*, a többi esetben »rendszerint megfelelő szakértelem híján levő« halottkém. Bár az előző évhez mérten ebben a tekintetben 0.2% javulás mutatkozott, a jelentés a halál-ok megállapításának jelenlegi rendszerében »halálozási statisztikáknak régi belső hibaforrás«-át látja.

A tüdővészen kívül a *fertőző betegségek* egész sora szedi áldozatait. Az 1913. évben előfordult halálesetek 23.4%-át fertőző betegségek idézték elő. Vараždin és Maros-Torda vármegyékben 35.3, ill. 34.4%-ban pusztítottak a fertőző betegségek. 1901—1913. években 1 millió 675 ezer áldozatot követeltek a fertőző betegségek s egyedül a tüdőgümőkór 920 ezer emberéletet semmisített meg! Pedig a fertőző betegségek ellen vívott küzdelemnek is megvannak már a maga hatékony szociális fegyverei. Poroszországban pl. 1912. évben az előző évhez képest a tüdővész okozta halálesetek száma, 10 ezer lakos után számítva, 15.12-ről 14.59-re csökkent; csökkenést mutatnak a következő betegségekből bekövetkezett halálesetek is: a légzőszervek megbetegedése 8.75-ről 8.69-re, a roncsoló toroklob és torokgyík 2.54-ről 2.04-re stb.

1913-ban a *kolera* is meglátogatta az ország 26 vármegyéjét s 130

fertőzött községben 774 betegedést okozott és 456 emberéletet oltott ki. Ehhez járult a városokban történt 36 megbetegedés és 9 halálozás, úgy hogy az egész országban 810 ember betegedett meg s 465 halt meg kolerában. A kolerában elpusztultak társadalmi osztályhelyzetéről a jelentésben néhány szórványos adatot kapunk: dunai hajóslegények, szénmunkások, komlószedőmunkások, postaszolga, halászok, cigányok, cukorgyári munkások stb.: csupa olyan ember, akit társadalmi helyzete egyenesen predisztinál a ragályos betegségek áldozatául.

Pellagrás beteget 15 törvényhatóság területén tartottak nyilván, szám szerint 269-et. A gyógykezelt trachomás betegek száma 55.545 volt az előző évi 56.551-el szemben. A trachomás betegek száma egyébként 1906. óta emelkedő irányzatot mutat; míg 1906-ban a községek száma, amelyekben a trachoma előfordult, csak 938 volt s a gyógykezelt betegek száma 46.963, addig a fertőzött községek száma 1912-ben 1.403-ra, a betegek száma 56.551-re emelkedett; csökkenést csupán az 1913. év mutat.

A halál-okok megoszlása egyébként a következő volt a Magyarbirodalomban a halálozások $\frac{1}{100}$ -ában:

	1912	1913
I. Természetes halál-okok:		
a) Fertőző betegségek	23·55	23·40
(ebből tüdőgümőkór)	13·94	12·88
b) Egyéb természetes halál-okok	48·44	47·78
(ebből veleszületett gyengeség)	13·81	13·57
c) Egyéb betegségek	23·88	24·79
II. Erőszakos halál-okok	2·88	2·72
(ebből öngyilkosság)	0·84	0·84
(baleset)	1·65	1·53
III. Ismeretlen halál-okok	1·25	1·31

Az öngyilkosságok abszolút száma az előző évekhez mérten jelentékeny emelkedést mutat. Míg 1896—1900. évek átlagában 2.906, 1901—1905. évek átlagában 3.491, 1906—1910. évek átlagában 3.785 egyén lett öngyilkos, az öngyilkosságok száma 1912-ben 4.112-re, 1913-ban pedig 4.238-ra emelkedett.

A halálos balesetek száma ugyanezekben az időközökben a következőképen változott: 5.262, 6.915, 7.800, 8.100, 7.684.

A hivatásbeli balesetek száma egyébként a következőképen alakult a Magyarbirodalomban:

Az iparban	(1910)...	41.347,	ebből halálos	554
»	(1911)...	43.896	»	607
a mezőgazdaságban	(1912)...	12.269	»	266
»	(1913)...	12.484	»	309
a bányászatban	(1913)...	1.611	»	115
a vasuton	(1913) (személyzet)...	456	»	159
»	(utasok) ...	163	»	12

A hivatásbeli balesetek száma tehát állandóan nő, az ipari foglalkozás veszélye évről-évre fokozódik.

Ha az orvosok és gyógyszerészek számát és elosztódását vizsgáljuk meg, még ma is ott tartunk, ahol közel háromnegyed évszázaddal ezelőtt Fényes Elek, — csak az ő panaszos szavát ismételhetjük meg: »Ha hazánk műveltségére az orvosok, sebészek és patikák számáról ítélnénk, valóban kedvetlen eredményt húzhatnánk ki.«*) Ugyanis az okleveles orvosok és sebészek száma 1913-ban 6.182 volt, vagyis 200-al több, mint az előző évben. Az orvosok $42\frac{3}{10}\%$ -a (2.614) városi törvényhatóság területén működött. Magában a fővárosban 1.548 orvos működik, az egész létszám $25\frac{0}{10}\%$ -a! Amíg tehát Budapesten minden 603 lakosra jut egy orvos, addig, ha az ország népességéből és orvos-létszámából leszámítjuk a főváros népes-

*) Magyarország statisztikája. 3. kötet, 140. oldal.

ségét, ill. orvosainak létszámát, az ország többi részében csak 4.419 lakosra jut egy orvos! Ha Budapestet beleszámítjuk, az országos arány javul: 3.463 lélekre jut egy-egy orvos. Ha pedig ezer lakost veszünk a számítás alapjául, Budapesten 1'7, a városokban 1'1, a vármegyékben pedig csak 0'2 okleveles orvos és sebész esik ezer lakosra, vagyis — amint a jelentés igen találóan megjegyzi: — »A vidéki népesség orvosi ellátása tehát még mindig nagyon hiányos.«

Nem érdektelen összehasonlítani a mai állapotot az 1840. évvel, amelyről Fényes Elek idézett munkája 3. kötetének 140—143. oldalain közöl adatokat. Ebben az időben 640 orvos és 1.276 sebész volt az országban, amelynek 17.497 lakosára jutott tehát egy orvos és 8.776 lakosára egy sebész; ha pedig az orvosokat és sebészeket együvé számítjuk, mint a kormányjelentés teszi, minden 5.844 lakosra jutott egy orvos. A Magyarbirodalom vidéki népességéből tehát 4.419-re jut 1913-ban egy orvos, míg 73 évvel ezelőtt az országos átlag nem sokkal volt magasabb, tehát rosszabb a mainál. Bizony, ebből az összehasonlításból valóban »kedvetlen eredmény«-re jutunk. S még hozzátehetjük, hogy Ausztriában — ugyancsak Fényes adatai szerint — 1839-ben minden 5.150 lakosra jutott egy orvos és minden 4.850 lakosra egy sebész; Franciaországban pedig ugyanakkor már minden 1.000 lakosra jutott egy orvos . . .

A hatósági orvosok száma 1912-höz képest 68-al 2.615-re emelkedett; átlagos fizetésük 3.362 K-ra javult, ami az 1901—1905. évek átlagához képest 100%-os emelkedést jelent. Bár az emelkedés aránylag jelentős, a hatósági orvosi fizetés átlaga még mindig nem éri el azt a fokot, hogy a fővárosi kényelmesebb, többféle jövedelemre alkalmat adó prakszist az orvosok szívesen fölcserélnék a vidéki hatósági orvosi állással. A teljesen orvos nélkül maradt községek száma ezért csupán 3-al csökkent s 1913-ban 50 volt. A bábák száma 18.300, a nem orvos halottkémeké 15.522 volt. Az utóbbiakhoz járul 1.775 orvos-halottkém, viszont 657 halottkémnek nem volt képesítése.

A gyógyszerterek száma 60-al emelkedett s 1913-ban összesen 2.437 volt. Százezer lakosra a Magyarbirodalomban 11'4 gyógyszerter esik, vagyis 8.785 lakosra egy gyógyszerter (1840-ben 26.103 lakosra jutott egy patika).

A kórházak száma nem emelkedett; 462 maradt 1913-ban is. Csupán a kórházi ágyak száma emelkedett 2.203-al, ami 4'7%-os emelkedésnek felel meg, holott a betegek száma 6'9%-al emelkedett 468.490-ről 500.715-re. A kórházakból 276.014 ápolott gyógyult, 130.299 javult, 26.133 pedig gyógyulatlanul került ki. A meglevő kórházak növekvő zsúfoltságára vall, hogy a jelentés évében egy-egy ágyra 306 ápolási nap esett, vagyis 6-tal több, mint 1912-ben; egy-egy kórházban átlag 1.084 beteget ápoltak az év folyamán, míg 1912-ben csak 1.014-et.

Természetes, hogy ilyen körülmények között nem is várható, hogy az ország halandósági aránya javuljon. Ilyen körülmények között a csesemőhalandóság szükségképpen évről-évre erősödni fog, a tuberkulózis-elleni küzdelem nem fog tudni eredményeket felmutatni, a járványok s fertőző betegségek tovább pusztítanak. S ha az egyidőben oly sokat ócsárolt munkásbiztosító pénztárak nem állnának oda teljes áldozatkészséggel, erejükön felül vállalva kötelezettségeket, a népbetegségek és a járványok ellen való küzdelemre, az ország közegészségügye tovább haladna a biztos csőd, az ország pedig, amelyet a kivándorlás is állandóan apaszt, egyelőre a stagnálás, majd az elnéptelenedés felé.

Ami az emberi szociális egészségügy tekintetében nem történt meg, azt más téren annál imponálóbb mértékben sikerült megvalósítani. Ha az emberi népesség közt pusztító járványokat nem is sikerült megfékezni a jelentés évében, az állategészségügyi viszonyok annál kedvezőbben ala-

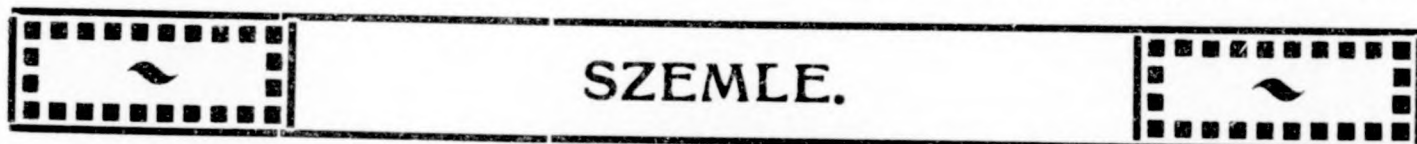
kultak: a betegség folytán elhullott vagy kiirtott állatok száma az 1912. évi 397.827-ről 220.487-re csökkent. Mikor jelenthet már ilyen imponáló eredményt az ország kormánya az emberi közegészségügy terén?

S mintha a betegségek pusztítása nem tizedelné meg eléggé az ország erejét, az *alkoholizmus* állandóan terjed. Az alkoholfogyasztás emelkedéséről a jelentés a következő adatokat közli:

		Fogyasztás fejenként literekben	
		bor	sör
1895 szept. 1-től	1900 aug. 31-ig évi átlagban	10'94	9'10
1900 » »	1905 » » » »	15'13	7'77
1906 » »	1910 » » » »	20'77	10'39
1910 » »	1911 » » --- --- ---	10'27	13'97
1911 » »	1912 » » --- --- ---	17'27	15'26
1912 » »	1913 » » --- --- ---	12'73	15'39

Ha ezek után keressük: milyen szociálpolitikai intézkedésekkel siet segítségére az ország népének a kormány, a jelentés nagyon szűkszavú lesz. A munkanélkülieknek kiutalványozott 100.000 koronán, állami munkásház-építésen (*68 munkáslakóház 338 lakással*) kívül nem sokat találunk, mert a jelentésnek »gazdasági munkásügyek« címen megjelent része, amely szerint »az aratási munkák zavartalan lefolyásának biztosítása érdekében a mezőhegyesi, kisbéri és bábolnai ménesbirtokokon tartalék munkáscsapatok tartattak készenlétben, hogy ezekből az egyes gazdaságokban esetleg előforduló szerződészegés esetén a munkások pótolhatók legyenek«, még szélső jóakarattal sem minősíthető valami túlzott szociálpolitikai jószándéknak.

Ha Magyarország 1913. évi közállapotainak képét igazságosan akarjuk megfesteni, amennyire a rendelkezésünkre bocsátott adatok engedik, sajnos, nagyon kevés vigasztalást találunk, a kép komorabb és szomorúbb, mint aminőt az előző évről adhattak és igen kevés hazafi akadhat, akit „túl-bízottság“, helytelen, kritikátlan elbizakodottság foghatna el a jelentés áttanulmányozása közben. A világháború vihara sok mindent felforgatott, reméljük, hogy a szociálpolitika tekintetében is több belátásra, nagyobb áldozatkésztségre készíteti azokat, akik az ország kormánygyeplőinél ülnek.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Az ausztriai balesetbiztosítás 25 éve.

1889. november elsején lépett életbe Ausztriában a balesetbiztosításról szóló 1887. december 28-án kelt törvény. A törvény nem vonta a balesetbiztosítás kötelezettsége alá az összes munkásokat, hanem csak a veszélyesebb üzemekben dolgozókat. Ide tartoznak az összes gyárak és kohóüzemek, az építőüzemek, raktárak, kő- és földfejtő üzemek, vasutak és egyéb közlekedési vállalatok, hajógyárak és kohóművek, a naphtaüzemek, a robbanó anyagokat előállító üzemek s végül mindazok az ipari, mező- és erdőgazdasági üzemek, amelyek gőzkazánt, vagy elemi erővel hajtott gépet használnak. Az erdő- és mezőgazdasági üzemekben azonban a biztosítási kötelezettség csak azokra az egyénekre terjed ki, akik a gépezet által okozható veszélynek ki vannak téve. A bányamunkásokat a törvény nem vonta a hatálya alá, az ő biztosításukat a társládák látták el továbbra is.

A törvényt módosító 1894. július 20-iki törvény lehetővé teszi önálló iparosok, — itt leginkább a kisebb vidéki építő-iparosokat tartották szem előtt, — önkéntes tűzoltók, tanintézetek és tanműhelyek növendékei és magánvállalkozók által foglalkoztatott fegyencek önkéntes biztosítását. Az önkéntes biztosítást azonban csak kevesen vették igénybe, leginkább kisebb mezőgazdasági üzemek tulaj-

donosai; az önkéntes tűzoltók biztosítása keresztülvihetetlennek bizonyult. A biztosítási szervezet a területi megosztáson alapszik, csak a vasutasok részére van egy Berufsgenossenschaft az egész birodalomra kiterjedő hatáskörrel. Ezen kívül hét területi biztosítási intézet látja el a balesetbiztosítás teendőit. Az intézetek székhelyei: Bécs, Prága, Salzburg, Graz, Brünn, Lemberg és Trieszt. A biztosító intézetek ügyeit az elnökség (Vorstand) intézi, amely egy-egy harmadrészben a munkaadók és alkalmazottak képviselőiből s egy harmadrészben a kormánytól kinevezett szakférfiakból áll.

A biztosítási költségeket a tőkefedezeti rendszer alapján róják ki. Az üzemek veszélyességi osztályokba osztatnak s a járulék az üzemre megállapított veszélyességi arányszám alapján lesz megállapítva, mint nálunk. A tőkefedezeti rendszer hosszú ideig pénzügyi nehézségeket okozott az intézeteknek, amihez azonban nagy mértékben hozzájárult a munkabérek nagymérvű s állandó hamis bevallása. Csak a bérliszták kötelező vezetését elrendelő 1909. február 8-iki törvény hozott némi javulást ezen a téren. A javulás — mint a bécsi intézet jelentése mondja — csak »lassan és vontatottan« áll be. Jellemző erre vonatkozólag a gráci intézet 1913. évi jelentése: 527 üzemet vettek felülvizsgálat alá ebben az évben a gráci intézetnél. Ebből 467 — leginkább építőipari — üzemben találtak kifogásolni valót. E 467 üzem 7·8 millió korona munkabért mutatott ki, a felülvizsgálat azonban 10·4 milliót állapított meg. A különbség csak ezeknél az üzemeknél 92.000 korona járulék-különbségnek felelt meg. Hiánya az osztrák balesetbiztosításnak s az intézetek pénzügyi erejét is hátrányosan befolyásolja, hogy kötelező balesetvédelmi rendelkezések kibocsátására nincs joguk az intézeteknek s hogy csakis a nagyobb veszélyességű üzemek — tehát csupán rosszabb rizikók — vannak bevonva a biztosításba. Mindemellett az utóbbi években jelentékenyen javult az intézetek pénzügyi helyzete. A bécsi intézet vagyona — például — amely 1894-ben 7·5 millió korona volt, 1912 végéig 47·2 millió koronára emelkedett.

Legújabbban — az 1914. április 7-iki császári rendelettel — a bányamunkások balesetbiztosítását is rendezték olyképen, hogy részükre is a vasutasokhoz hasonló külön Berufsgenossenschaftot alakítottak.

A járadékot — úgy mint nálunk — az évi kereset alapján számítják ki, amelynél a vasutasok kivételével a 2.400 koronán felüli összeg nem jön számításba. A járadék, teljes munkaképtelenség esetén, az így kiszámított évi kereset 60 százaléka, amely már a balesetet követő ötödik héttől fizetendő a sérültnek. Vasutasok járadéka — bizonyos meghatározott esetekben — a feleösszeggel s állandó tehetetlenség esetén az évi kereset 120 százalékára emeltetik.

A keresetképeség fogalma az osztrák törvényben sincs körülírva, úgy-szintén nincs meghatározva, hogy milyen mérték alkalmazandó a keresetképeség-csökkenés megállapításánál. A gyakorlat azonban kifejlesztett bizonyos alapelveket, amelyek irányadóul szolgálnak. Hasonlóképpen pótolta a törvény hiányát az »üzemi baleset« fogalmánál is a gyakorlat. Általában minden balesetet üzeminek ismernek el, amely »a szolgálati viszony folytán előállott helyzetben« éri a munkást. Az üzembe menet, vagy onnan jövet történt baleseteket általában nem ismerik el üzeminek. Az alsó-ausztriai intézet azonban minden olyan esetben üzeminek ismeri el a balesetet, amikor a munkás kénytelen volt nem a rendesen használatos, hanem egy különösen veszélyes utat használni az oda-, vagy hazamenésre. Tengerészeknél, kolera, pestis, sárgaláz és beri-beri megbetegedések is üzemi baleseteknek tekintetnek. A vasutak forgalmi személyzetét a vonat mozgása közben, vagy a forgalommal szorosan összefüggően ért balesetek, az 1894. július 20-iki novella értelmében magasabb kártalanítási összegek illetik.

A biztosító intézetek és a biztosítottak közötti vitás ügyeket választott bíróságok intézik el. Minden balesetbiztosító intézet mellett van egy választott bíróság, amelynek elnöke magasabb bírói tisztviselő. A bíróság ötös tanácsban ítélt. Az ülnökök közül kettőt — akiknek technikai képzettséggel kell bírniok — a kormány nevez ki, egyet-egyét a munkások s munkaadók választanak. Felelőviteli bíróság nincs s ennél fogva hiányzik is az egységes joggyakorlat.

A választott bírósághoz vitt ügyek száma feltűnően kicsiny. A bécsi intézetnél 1912-ben csak 10%-a az összes ügyeknek. Ezzel szemben azonban az utóbbi évek átlagában az összes panaszolt határozatok 40%-át megváltoztatta a választott bíróság.

A balesetbiztosítás gazdasági jelentőségét Ausztriában a legutóbbi — 1911. évi — hivatalos statisztika számai a következőkben bizonyítják: A biztosított

üzemek száma 615.714, a biztosított egyének száma 3·7 millió, a teljes munkások száma 1·8 millió, a beszámítható évi javadalmazás összege 1757·6 millió korona, a biztosítási járulékok összege 38 millió korona volt. Kártalanítás fejében kifizettek az összes intézetek 1911-ben 23 millió koronát.

Az összes intézetek jelentései egyértelműleg hangsúlyozzák, hogy a biztosítási terhek az ipar fejlődését egyáltalán nem akadályozták, az osztrák ipar nagyszerűen fejlődik azóta, hogy a balesetet szenvedett munkások kártalanításáról a törvény gondoskodik.

Balesetbiztosítási viszonyosság Olaszországgal. A kereskedelemügyi miniszter véleményes jelentést kért az Országos Pénztártól arra nézve, vajjon a munkás-balesetbiztosítási viszonyosság iránt Olaszországgal kötött és az 1911. évi XII. t.-c.-be iktatott egyezményt a békekötés után változatlanul vagy módosításokkal s ez utóbbi esetben mily módosításokkal kellene újból hatályba helyezni. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a viszonyossági egyezmény módosítását nem tartja szükségesnek és azt javasolta az Állami Hivatalnak, hogy az egyezmény szövegének változatlan fentartása iránt tegyen előterjesztést a kereskedelemügyi miniszterhez.

A kerületi pénztárak illetményszabályzata tekintetében a m. kir. Cúria 1915. szeptember 23-án hozott P. II. 4.643/915. sz. ítéletében megállapította, hogy az az 1907. évi XIX. t.-c. 130. §. alapján a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal jóváhagyásának hiányában jogérvényes,

»mert az 1907. évi XIX. t.-c. 130. §-a a különben egységes szolgálati viszony szabályozására 2 egymástól különböző eljárást állapított meg, az egyik keretbe az állások rendszeresítését és a javadalmazás megállapítását, tehát azt, hogy a tisztviselőnek a szolgálati viszonyból folyóan minő ellenértékhez van joga, a másik eljárás keretébe pedig a szolgálati viszony egyéb részének a szabályozását utalja. Következésképp a szolgálati viszony ama részének a szabályozása, amely azt állapítja meg, hogy a tisztviselő a szolgálati viszonyból kifolyóan minő ellenértékre tarthat igényt és így annak a megállapítása is, hogy katonai szolgálata teljesítésének idejére minő javadalmazást igényelhet, a törvény idézett 130. §-a szerint végső fokon az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságának a hatáskörébe tartozik«.

Megállapította ennek alapján, hogy:

»Minthogy a már többször hivatkozott tényállás szerint felperesnek a fia az illetményszabályzat fentemlített 16. §-ában megjelölt tisztviselők közé tartozik és az 1914. évben történt általános mozgósításkor katonai szolgálatra behivatott és jelenleg is hadban áll: a felperes fiának a hivatkozott illetményszabályzat 16. §-a alapján jogos igénye van hivatali fizetésének az alperes által leendő kiszolgáltatásához: következképp jogszerűtlen volt alperesnek a fentebb idézett tényállásban megjelölt az az eljárása, mely szerint ezt a fizetést az 1915. évi februárban hó 1-től kezdve ki nem szolgáltatta«.

Kórházi ápolási költség. A magyar királyi közigazgatási bíróság 9.774/1914. számú ítéletével kimondotta, hogy az 1907. évi XX. t.-c. 50. §-ának 5. pontjában megjelölt segélyek csak azoknak a családtagoknak járnak, akiknek eltartása teljesen a családfőre nehezedik s ez a jog nem illeti meg azokat, akiknek eltartásához más személyek is járulnak hozzá, és azzal a családfő terhét lényegesen megkönnyítik.

Biztosítási kötelezettség. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter 43.945/VI. D. sz. ítélete szerint a nyilvános iskolák, közintézetek s így az azoknál alkalmazottak, — ha fizetésük évi 2.400, vagy napi 8 koronát meg nem halad, — betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. A róm. kat. iskolák alkalmazottainak betegségi biztosítási kötelezettségét nem szünteti meg az a tény, hogy részükre az egyházmegyei főhatóság által jóváhagyott díjlevél betegség-okoza munkaképtelenségük esetére a fizetést 20 héten át biztosítja.

Katonai állományhoz tartozó, üzemekben foglalkoztatott, munkások biztosítási kötelezettsége tárgyában az Országos Pénztár elnöksége határozatot hozott és kimondotta, hogy az ily munkások biztosítási kötelezettség alá nem esnek. Ezek a munkások ugyanis éppen úgy, mint a hadifoglyok, katonai parancs folytán teljesítik munkájukat, katonai fegyelem alatt állanak.

szolgálati viszonyaik teljesen katonai jellegűek, tehát tényleges katonáknak tekintendők. Ezek pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 14. pontja szerint ki vannak véve a biztosítási kötelezettség alól.

Dohánybeváltó hivataloknál és felügyelőségeknél alkalmazott hivataloszolgák biztosítási kötelezettsége. Egyik kerületi munkásbiztosító pénztár felterjesztése alapján az Országos Pénztár tárgyalta azt a kérdést, vajjon a tiszaroffi dohánybeváltó hivatalnál és általában a dohánybeváltóhivataloknál és felügyelőségeknél alkalmazott hivataloszolgák betegség esetére való biztosítás szempontjából biztosításra kötelezettek-e? Az Országos Pénztár elnöksége a biztosítási kötelezettséget megállapította, mert a 4.616/1910. M. E. sz. rendelet csak az *állami hivatalban* alkalmazott díjnokokra és szolgákra nézve rendeli el azt, hogy ezek betegség esetén összes járandóságai élvezetében meghagyandók. Az *állami vállalatoknál* hasonló körülmények között alkalmazottakra nézve a rendelet intézkedést nem tartalmaz és így azok az alkalmazottak, akik az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 14. pontja alapján betegség esetére biztosítási kötelezettség hatálya alá tartoznak s ugyanezen törvény 10. §-a alapján nem részesülnek az ott megjelölt kedvezményben, nem mentesülnek a biztosítási kötelezettség hatálya alól.

Pénztári járulékot nem fizető munkaadók kizárása a versenytárgyalásokból. Az Országos Pénztár köriratban felhívja a kerületi pénztárakat, hogy a katonai vagy polgári hatóságok által a területükön tartandó versenytárgyalásokat figyelemmel kísérik, s amennyiben ezeken a versenytárgyalásokon oly cégek vennének részt, amelyek a kerületi pénztárral szemben fennálló kötelezettségeiket nem teljesítik, vagy rendszerint késedelmesen teljesítik, erről a körülményről a versenytárgyalást kiíró hivatalt azonnal értesítsék, a kereskedelemügyi m. kir. miniszterhez pedig jelentést terjesszenek fel azzal a kérelemmel, hogy a miniszter figyelmeztesse a versenytárgyalást kiíró hivatalt, hogy az illető vállalkozó a pénztárral szemben fennálló kötelezettségét nem teljesíti s így ajánlata a Közszállítási Szabályzat V. fejezet 28. §. h) pontja értelmében figyelembe nem vehető. A rendelet végrehajtása nehézségbe ütközik úgy, hogy attól nem is várhatjuk a kívánt cél elérését. Sokkal megfelelőbb megoldás az, amelyet a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár ajánlott. A pénztár javaslata szerint a pályázóknak az ajánlatukhoz csatolni kell az illetékes kerületi pénztár oly nyilatkozatát, amelyben a pénztár igazolja, hogy a pályázó a pénztárnál bejelentési és fizetési kötelezettségének eleget tett. Egyébként arról értesülünk, hogy ebben az ügyben az Állami Munkásbiztosítási Hivatal értekezletet fog egybehívni.

Baleseti járulékok részletekben való fizetése. Az Országos Pénztárhoz több munkaadó fordult azzal a kérelemmel, hogy a kirótt baleseti járulékot részletekben fizethesse meg. A pénztár elnöksége elhatározta, hogy méltányos esetben részletfizetési engedélyt ad, ezek az engedélyek azonban a jövőre normális időszakra nézve precedenst nem alkotnak. Az elnökség a pénztár igazgatóját hatalmazta fel arra, hogy a részletfizetési engedélyek tárgyában legjobb belátása szerint saját hatáskörében intézkedjék.

Hadifogságba esett járadékosok járadéka. Az Országos Pénztár elhatározta, hogy a hadifogságba esett járadékosok járadékát — miután a járadékos életbenléte nem igazolható, másrészt meg nem állapítható, hogy a járadékos a kiutalt összeget tényleg kézhez kapja — a hadifogságuk tartamára nem utalja ki.

A nagykikindai kerületi munkásbiztosító pénztár, amelynek autonómiáját az Állami Hivatal felfüggesztette, új vezetőt kapott. Az eddigi vezetőt, Radó Imrét eredményes működésének elismerése mellett a Hivatal a vezetés alól felmentette s a pénztár vezetésével Horváth Zoltán járási főszolgabíró bízta meg.

Vállalati betegsegélyző pénztár feloszlata. A gróf Zay Miklós-féle botgyárak vállalati betegsegélyző pénztára jelentést tett az Országos Pénztárhoz, hogy a háborús viszonyokra való tekintettel kénytelen volt üzemét 1914. augusztus hó 1-én ideiglenesen megszüntetni. Az Országos Pénztár arra való tekintettel, hogy nevezett vállalatnál a munka és a vállalati pénztár működése már több, mint hat hónapja szünetel, felterjesztésével fordult az Állami Hivatalhoz s kérte a Hivatalt, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 150. §-ában biztosított jogánál fogva a vállalati pénztár feloszlata, illetve a trencsényi kerületi pénztárral való egyesítése iránt intézkedjék.

Jóvá hagyást igénylő kerületi pénztári határozatok végrehajtása tárgyában az Országos Pénztár körrendeletet intézett a kerületi szervekhez, s ebben kifogásolja egyes pénztáraknak oly intézkedését, hogy bizonyos határozatokat az Országos Pénztár jóvá hagyásának leérkezése előtt már végrehajtottak. Az Országos Pénztár nyomatékosan hangoztatja, hogy a jóvá hagyás alá tartozó határozatokat a kerületi pénztárak csak akkor hajtsák végre, ha az Országos Pénztár jóvá hagyó határozatát már kézhezvették. Amennyiben a pénztárak a körrendeletben foglaltakat nem tartanák be, az Országos Pénztár intézkedni fog az anyagi felelősség megállapítása iránt s a már végrehajtott határozatoktól a jóvá hagyást minden esetben meg fogja tagadni.

A pénztári alkalmazottak nyugdíjügyének rendezése. A Munkásbiztosító Pénztári Alkalmazottak Országos Egyesülete azzal a kérelemmel fordult az Országos Pénztár igazgatóságához, hogy a nyugdíj-egyesület ideiglenes igazgató-választmányát alkossa meg, illetve nyugdíjügyi bizottságot alakítson. E bizottságban az egyesület helyt kíván juttatni a tisztviselői érdekeltségnek. Az Országos Pénztár elnöksége a kérelem felett akként döntött, hogy az ideiglenes igazgató-választmányt megalakítja s abba a maga részéről hat munkaadó rendes és három póttagot, továbbá hat biztosított rendes és három póttagot választ. A pénztári tisztviselői érdekeltség a maga kebeléből az egyesület útján ugyancsak tizenkét rendes és hat póttagot delegál.

Internált külföldiek biztosítási kötelezettsége. Az osztrák belügy-miniszterium 43.443/914. számú rendelettel kimondotta, hogy a foglyokhoz hasonlóan a hadviselési érdekből internált külföldiek nem esnek biztosítási kötelezettség alá. Az »Arbeiterschutz« legutóbbi száma — nézetünk szerint igen helyesen — polemizál e rendelettel és kifejti, hogy bár az internáltaknak nincs meg, mint a többi munkásoknak, a teljes szabadságuk, még sem kényszeríthetők egy biztosítási kötelezettség alá eső üzemben végzendő munkára s csupán beleegyezésük alapján végeznek ily munkát. Ebben különböznek épen a hadifoglyokról és ez a különbség biztosítási kötelezettségüket indokolja.

Az ausztriai munkásbetegségélyző pénztárak a háború alatt. Az ausztriai munkásbetegségélyző pénztárak szövetsége most bocsátotta nyilvánosságra 1914. évről szóló jelentését, amely mindenekelőtt azt állapítja meg, hogy a háborúnak a betegségélyezésre való káros hatása — amitől tartani lehetett — legalább egyelőre nem következett be. Hogy a háború befejezése után a harctéren küzdők a pénztárak terhére fognak esni, az már most biztosnak vehető. Egyes pénztáraknál ezeknek előjelei máris megnyilvánulnak.

A szövetség kötelékébe tartozó pénztárak közül azok, amelyeknél leginkább lukszusipari munkások voltak biztosítva, a háború hatása 1914-ben is érezhető volt, mert a taglétszám jelentékenyen csökkent. Az általános pénztáraknál e jelenségek nem voltak súlyosak, mert ezeknél a gyárpar keretébe tartozó üzemek munkásai voltak biztosítva. Ezek az üzemek nagyjából átértékeltek hadicikkek gyártására.

A taglétszámcsökkenésnél természetesen a férfiak csoportjában jelentősebb volt a visszaesés. Ugyanis az 1913-ban kimutatott 307.379 férfitagból 1914-ben 246.409 maradt meg, míg a női taglétszám 148.539-ről 129.827-re csökkent. A csökkenés tehát a férfiaknál 60.970, a nőknél pedig 18.612 volt.

Az egész taglétszámhoz viszonyítva a csökkenés 9°/_o-nak felel meg.

Ugyanez az arány tapasztalható a betegállománynál is. Ugyanis amíg 1913-ban minden 100 tagra 53,5 betegedés jutott, addig 1914-ben már csak 44,4. Ami a betegségek átlagos időtartamát illeti, a jelentés megállapítja, hogy 1914-ben egy betegedési eset átlagosan 20,4 napig tartott, szemben az 1913. évben kimutatott 18,9 nappal. Ennek magyarázatául az szolgál, hogy a könnyebb lefolyású betegségekben szenvedők a háború alatt a pénztárakat egyáltalán nem vették igénybe.

Habár a legtöbb pénztár 1914-ben még elkerülhette a szükségrendelet alkalmazását, mégis, ezek a pénztárak már most foglalkoznak a háború utáni állapotokkal, mert kétségen felül áll, hogy mindazok a harcosok, akik ezidőszert akár mint sebesültek, akár pedig mint betegek a katonai kórházakban ápolás alatt vannak, a háború után a pénztárak terhére fognak esni. A háború hatása nemcsak a pénztárakra, de az ország közegészségére egy egész emberöltőn keresztül kihatással lesz.

A jelentés végül közli, hogy a szövetség kötelékébe tartozó pénztárak tartalékalapjai a háború alatt 8,881.600 K-ról 9,484.858 K-ra emelkedtek, a szaporodás tehát 600.000 koronának felel meg. A háború után a fentebb ismertetett okoknál fogva a tartalékalapok igénybevétele nem lesz elkerülhető. Emiatt a szövetségi pénztárak okkal hihetik, hogy bizonytalan jövő előtt állanak.

Nem vonható el a hadirokkanttól a járadék, mert dolgozik. A porosz hadügyminiszter rendeletet adott ki, amelyben megállapítja, hogy az a körülmény, hogy valaki dolgozik és keresetre tesz szert, nem lehet ok a rokkantjára. Egyedül a munkaképesség csökkenésének a foka lehet irányadó a járadék folyósításánál. A rokkantjára és a sebesülési pótlék tehát minden hadirokkantnak mindaddig folyósítandó, míg a munkaképesség csökkenése 10 százalékon alul nem marad.

A szociális biztosítás teherviselőinek részvétele a harmadik német hadikölcsönben. A Berufsgenossenschaftok a harmadik német hadikölcsönre 46,279.700 M-t, az országos biztosítóintézetek (a rokkantbiztosítás teherviselői) 140,400.000 M-t, a Reichsversicherung für Angestellte 40,000.000 M-t jegyzett, összesen 226,679.700 M-t. Ez a jegyzés a 12 milliárd márkát kitevő hadikölcsönösszegnek kerekén 2⁰/₀-a. Nagyon jellemző adat ez arra, mit jelent Németországban a munkásbiztosítás.

Egyszerűsített kimutatásokat engedélyezett a porosz kereskedelemügyi miniszter a folyó évre is a betegsegélyző pénztáraknak. A rendelet szerint a pénztárak a folyó évre is csak a zárszámadást, a vagyon- és taglétszámkimutatást kötelesek bemutatni.

A háború sérültjeinek foglalkoztatása tárgyában a németbirodalmi biztosítási hivatal 1915. augusztus 30-án a következő körrendeletet intézte az alárendelt szervezetekhez:

A haza hőselkű védői súlyos károsodásoktól óvták meg gazdaságunkat. Az ipari és mezőgazdasági szakszervezetek (Berufsgenossenschaft) kötelékéhez tartozó vállalkozók hálával vannak eltelve vitéz harcosaink iránt és készek arra, hogy a harctérről hazatérőket, amennyire csak lehetséges, újra kenyérkeresetbe juttassák. Egyetértenek a birodalmi biztosítási hivattal abban, hogy a háború folytán megcsappant élő értékeink kíméletes megbecsülését nemcsak a jó erkölcs, hanem közgazdaságunk is parancsolólag követeli. A háborúban megsérültek közül számosan lesznek eddigi foglalkozásukban és további munkahelyükön újra alkalmazhatók. Másokat olyan könnyebb munkáknál kell majd alkalmazni, amelyeket eddig fiatalabb férfiak vagy nők végeztek. A háborúban sérülteket semmiesetre sem szabad olyan üzemi veszélyeknek kitenni, amelyekkel nem bírnak megmérkőzni. Az ő érdekükben, nemkülönben a velük együtt dolgozó biztosítottak érdekében természetesen megköveteli ezt a balesetvédelem. Azonban, miként a háború sérültjeinek orvosi kezelése, amelynek a szakszervezeti gyógykezelés előiskolája volt, a háború idején örvendetesen továbbfejlődött, akként a háborúban sérültek újrafoglalkoztatásának érdeke a balesetvédelmi technika javítására is ösztönözzön bennünket. Ezáltal nemcsak lehetővé tesszük azt, hogy a háború sérültjei baleset ellen védve, nagyobb méretekben foglalkoztathatók, hanem a korlátolt keresetképességük és a baleseti sérültek javára is tartós előnyöket szerzünk. Főleg arra kell törekedni, hogy a védőkészülékek beállítása, a munkagépek használata, a terhek mozgatása, stb., amely célokra eddig két egészséges kéz vagy láb kellett, akként történjék, hogy szükség esetén az említett testrészek egyike is elég legyen, anélkül, hogy ez a baleseti veszélyességet növelné. Tárgyalások útján kell megállapítani, hogy az érintett cél miként érhető el. Evégből a birodalmi biztosítási hivatal a szakszervezetek szövetségeivel érintkezésbe lépett.

Rokkantjáradékosok betegség esetére való biztosítási kötelezettsége. A Deutsche Krankenkassen Zeitung felmerült jogesetek kapcsán vizsgálja azt a kérdést, hogy a járadékosok, akik az állami rokkantbiztosítástól járadékot húznak, betegség esetére biztosítási kötelezettség alá eshetnek, illetve végezhetnek-e oly munkát, amely a betegség esetére való biztosítási kötelezettséget megállapítja a törvény, valamint a gyakorlat alapján megállapítja, hogy a járadék élvezete nem zárja ki a betegség esetére való biztosítási kötelezettséget. Ez kitűnik már a törvénynek abból a rendelkezéséből, hogy rokkantjáradékra már az is jogosult, aki keresetképességének 66²/₃ százalékát elveszíti. Az ily ember még nem

minden munkára képtelen. Kitűnik továbbá abból a törvényhelyből (RVO. 423. §.), amely a Landkrankenkasseknak megadja a jogot, hogy alapszabályaikban kimondják, miszerint nem tarthat igényt táppénzre az a tag, aki a napi táppénz 300-szorosának megfelelő járadékot élvez a RVO. alapján. Ez a jog azonban nem illeti meg a többi pénztárakat, amelyek kötelesek a járadékosoknak is épúgy kiszolgáltatni a táppénzt, mint más tagoknak, ha valamely biztosításra kötelezett üzemben tényleg fennállott munkaviszony alapján tagjai a pénztárnak.

A törvénytelen gyermek utáni birodalmi gyermekágyi segély kérdésében a német belügyminiszter 1915. július 24-én a következőképpen nyilatkozott:

»1915. május 20-án kelt határozatommal már állást foglaltam abban a kérdésben, hogy a birodalmi gyermekágyi segély megadandó-e a hadbavonultak nejeinek, ha a gyermek nem a férjtől származik. Az akkor tárgyalt esettől a jelen eset abban különbözik, hogy itt a férj már nincs életben. Ilyen esetben a gyermek törvényességének megtámadása már egyáltalában nem lehetséges, ellenben a törvénytelenesség még érvényesíthető. Az érvényesítéshez, amennyiben az a Bürgerliches Gesetzbuch 1593. §-a szerint egyáltalán megengedhető, minden érdekeltnek joga van. Ha tehát az elnökség azt hiszi, hogy a gyermek törvénytelen voltát az 1914. december 3-án kelt hirdetményből folyó igényekkel szemben is eredményesen érvényesítheti, akkor a segély megtagadandó és a gyermekágyas igényével peres útra terelendő.«

Könnyebb megérthetés céljából közreadjuk az 1915. május 20-iki miniszteri határozatot is, amely a következő:

»A fenforgó kérdésben per esetén az illetékes bíróságok lesznek hivatva dönteni. E fentartással a következőket jegyzem meg: házasság alatt született gyermekek tekintetében feltételezi a törvény, hogy a férj a fogamzás időszakában nejevel együtt volt s ez esetben a gyermek törvénytelen voltát, mindaddig, míg a férj él, csak ő maga érvényesítheti megtámadási per útján. A megtámadás joga teljesen személyi jog s az akarat képviselésének, illetve kiegészítésének csak cselekvőképtelenség vagy a cselekvőképesség korlátoltsága esetén van helye.

A szövetségi tanács az 1914. december 3-iki hirdetmény kibocsátásánál mindenesetre a hadbavonultaktól származó gyermekekről kívánt gondoskodni, bár ez a szándék ott élesebben kiemelve nincs.

Ilyetén jogi helyzet mellett a segélynek a beadványban felhozott okból való megtagadása bírói eljárás során vajmi nehezen tartható fenn.«

A ragályos betegségek megakadályozása céljából több berlini betegsegélyző pénztár megtiltotta, hogy a pénztári helyiségbe gyermekeket magukkal vigyenek a tagok. Csecsemőkkel jövő anyák ügyeit külön helyiségben intézik el. A pénztárak tisztviselői szigorú utasítást kaptak ezen rendelkezések betartására.

Súlyos büntetés táppénz-csalásért. A berlini törvényszék egyik büntetőtanácsa súlyos büntetést — 9 hónapi fogházat — szabott ki egy táppénz-csaló asszonyra. Az illető hamis adatok alapján bejelentette magát az anyósa által a pénztárnál. A bejelentés után néhány hónapra betegnek jelentkezett s 489 márka táppénzt vett fel a pénztártól. Később kiderült, hogy nemcsak a bejelentés adatai hamisak s az állítólagos tag nem tartozik a biztosításra kötelezettek sorába, hanem a betegsége is csak szimulált. A táppénzhez tehát mindenképpen jogosulatlanul jutott.

A betegsegélyezés újabb szabályozása Dániában. A f. évi május hó 15-én kelt törvény újonnan szabályozza Dániában a betegsegélyezés ügyét. A régi — 1892-ből kelt — törvény alapelveit, nevezetesen, hogy a biztosítás csak önkéntes alapon történik s az állami hozzájárulást az új törvény is fentartja. Újra állapítja meg a törvény a biztosításra *jogosultak* körét. Míg a régi törvény s annak 1900. évi módosítása is állandó szoros jövedelmi határokat állapított meg, addig az új törvény szerint ezentúl a jövedelmi határt *öt évenként* fogja megállapítani egy 16 tagú parlamenti bizottság a belügyminiszterrel egyetértőleg. Krónikus betegeket ezentúl kötelesek lesznek a pénztárak felvenni (eddig csak *jogosultak* voltak rá) krónikus betegségekre vonatkozó reverzális ellenében. Az eddigetől eltérően szabályozza az új törvény az állami hozzájárulást is. Eddig az állam minden tag után 2 koronával s az összes tagsági járulékok együtödésének megfelelő összeggel járult a pénztárak jövedelméhez. Az új törvény szerint az állami hozzájárulás minden tag után 2 korona s a segélyezési kiadások (orvosi kezelés, kórházi ápolás, táppénz,

gyermekügyi segély) egynegyed része, azzal a korlátozással, hogy a segélyezési hozzájárulás a fővárosban 20 órét, a vidéken 12 órét egy betegségi nap után meg nem haladhat. Újítás az is, hogy gyermekügyi segély ezentúl minden esetben jár a tagnak (a régi törvény nem minden esetben biztosította ezt) a lebetegedéstől számított 10 napon át, napi 1 koronával.

Helyreigazítás. »A Munkásügyi Szemle« f. évi szeptember 25-iki számában megjelent dr. Weninger cikkébe értelemzavaró sajtóhiba csúszott be. A cikk ötödik bekezdésének utolsó sorában »van« szó helyett »nem volna« szavak valók.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A háborús alkoholelles intőzkedések Angliában.

Irtta: **Dr. Holitscher Arnold** az »Abstinent orvosok nemzetközi szövetségének« ügyvezetője.

Lloyd George kijelentése szerint Angliának három ellensége van: Németország, Ausztria-Magyarország és az iszákosság, amely utóbbi a legborzasztóbb ellenség. Néhány hónappal ezelőtt az akkor még mindenható pénzügyminiszter irtó háborút üzent az alkoholnak, amelyet le kell győzni, mert Anglia csak így nyerheti meg a háborút.

Nos, ha ez így van, akkor Anglia már most vesztette el a háborút, mert az iszákosság elleni küzdelem siralmasan szánalmas vereséggel végződött.

Eredetileg azt hirdették, hogy a munició kérdése csak úgy oldható meg, ha a munkásoktól az alkoholt elvonják és ennek a célnak érdekében a lehető legerélyesebb intőzkedésekhez fogtak. A kormány egy monopóliumtervezetet dolgozott ki, amelynél fogva az égetett italok készítése be lett volna szüntetve és csak a könnyű sör gyártása lett volna megengedve. A király és egy csomó neves egyén az alkoholfogyasztásról állítólag lemondott. Április 1-én a »Times« a helyzetről cikkezett, az embereket előkészítette a törvényes intőzkedésekre és az általános absztinenciát követelte, amely tekintetben az előkelő körök jó példával járnak elől. Még április 6-án a Times arról panaszkodik, hogy a királyi jó példa dacára az iszákosság a Tyne-on és Clyde-on terjed és 8-án már egy életbeléptetendő általános alkoholtilalomról beszél.

Ezzel elérte a háborús alkohol elleni küzdelem a tetőpontját, mert már is harcra kél az alkohol-tőke. Április 9-én jelentik, hogy a miniszteri tanácskozás, amelynek a tilalomról határoznia kellett volna, megállapodásra nem jutott, valószínűleg megfogják engedni a könnyű sör kimérését. Április 13-án olvassuk, hogy a pénzügyminiszter a bor és »más alkoholtartalmú italok« kereskedőinek képviselőivel tárgyalt és ezek az italok jelenlegi alkoholtartalmának 40%-kal való csökkentését javasolták, mert az alkoholgyártás melléktermékei — mint pl. az élesztő — mezőgazdaságilag teljesen nélkülözhetetlenek. (Ez a javaslat élénken emlékeztet arra a lelketlen agitációra, amelyet a kontinens szeszgyárosai az ugynevezett tápélesztő (Nährhefe) érdekében kifejtettek.) Állítólag azonban a miniszter megmaradt álláspontja mellett, sőt még bortilalomról is beszélt, hogy ne csak a munkások, hanem a vagyonosabb osztályok is hozzanak áldozatot. Sőt még állítólag szesz-kimérési monopóliumot is terveztek, az állam valamennyi bor és szeszgyárat meg akart váltani, szóval teljes határozatlanság és bizonytalanság uralkodott mindenütt. A megváltáshoz kb. 200 millió font (4 milliárd márka) lett volna szükséges, tehát oly összeg, amely a jelenlegi pénzhiány idején az egész mozgalmat már eleve is csalóka színben tünteti fel.

Most aztán gyors hanyatlás állt be. Az utóbbi napokban elhalt Keir Hardie Lloyd George-t a munkások szidalmazása miatt támadja, utóbbi azt válaszolja, hogy ő csak a munkások kis részének tett szemrehányást, a nagyobb rész teljesíti kötelességét. Anglia, Skótország és Irland szesz-

iparosai tiltakoznak a pénzügyminiszter tervei ellen. A Times és a Daily Mail szint változtatnak; és a legnagyobb élességgel támadják a kormány túlmesszire menő szándékait; a Times-t különösen az bosszantja, hogy a gazdag ember kényszeríthető legyen bor helyett sörivásra. Az egyesült sörgyártó kereskedelmi társaság, amely magában 2.000 céget 2.000 millió márka alaptőkével képvisel és egy millió munkást foglalkoztat, szintén tiltakozik. Április 16-án a Times már jelentheti, hogy az állami monopólium kérdését elejtették és csak a kimérések hatásos ellenőrzése lép életbe és az is csak bizonyos, különösen tekintetbe jövő helyeken; a pálinka, különösen a whisky, eladása helyenkint be lesz tiltva, a könnyebb sör kimérését elő kell mozdítani, a bor jobban lesz megadóztatva. Amint látjuk csupa gyöngé, tág értelmezésű intézkedés. Bonar Law az alsó házban az egész mozgalmat nevetségessé teszi, midőn kijelenti, hogy számos előkelő személyiség a király példájára száműzte házából az alkoholt, de ezt nem terjesztették ki a klubokra és barátjaik házára. Azt a javaslatot, amely szerint az alsóház éttermében tilos lenne alkoholtartalmú italok tartása, leszavazták. Az irek vezető férfiai kijelentette, hogy a törvényt Irországra nem szabad kiterjeszteni, a francia borkereskedők felháborodnak, a bor- és whiskykereskedők a túlhalmozott megrendeléseknek alig tudnak eleget tenni, az alsóház a szigorú rendszabályokról mit sem akar tudni, mert a vezető sajtó Lloyd Georget dühösen támadja. Május 7-én hivatalosan közhirré teszi, hogy a kormány a pálinkafőzőkkel folytatott megbeszélése után a szeszes italok megadóztatására vonatkozó javaslatait újabb átdolgozás tárgyává teszi; mindaz azonban, amit erről az átdolgozásról hallottunk, egyértelmű a javaslatok teljes visszavonásával.

Azóta a mozgalom mindjobban elcsendesült, történni semmi sem történt. Lloyd George mint munició-miniszter egy újabb hatóságot állított fel, amelynek hatáskörébe tartozik az ipari kerületek kiméréseinek, klubjainak és szeszszállításainak ellenőrzése. Elképzelhető, hogy milyen óvatossággal fog ez a hatóság működni, hogy egyrészt az alkoholtőkével ne tűzzön össze, másrészt, hogy az iszákosság szemrehányásával az ez iránt nagyon érzékeny munkásokat ne sértse!

Szinte szükségtelen ezekhez a hiteles tényekhez még magyarázatot is fűzni. Ezek a tények feltárják azt a szomorú valót, hogy a hatalmas alkoholtőke haszna előbbrevaló, mint a hazának megmentése, jövője. Ha Lloyd George első beszédében szokásához híven egy kissé nagyzott is, bizonyítékai mégis döntősúlyúak lehettek, ha az egész világ előtt oly élességgel szót emelt. Siralmas a helyzet, ezt mindenünnen igazolják. Mégis sikerült az angol sajtónak, amelyet még sokkal inkább, mint bármily más sajtót a világon, néhány teljesen lelkiismeretlen, hazug és önző egyén irányít, 14 nap alatt a közvéleményt a sörlordok és pálinkapeerek javára »megdolgozni« oly annyira, hogy a hazát fenyegető eme nagy veszély ellen semmi nemű intézkedés sem történik. Gyáva félelmében a kormány meghátrál, saját szavait visszavonja, tétovázik, mialatt a vész szabadon terjed: Anglia — Lloyd George szavaival élve — a leghatalmasabb ellensége elleni háborúját elvesztette, csak azért, mert szeszgyárosait kapzsi nyereszkesedésükben zavarni nem akarta, mert ez a hirhedt szabadság, a zavartalan nyereszkesedés szabadsága az, amelyért Anglia hadra kelt.

A gyermek testi nevelése. Spitzzy wieni tanárnak nemrégén megjelent, a gyermekek testi nevelését tárgyaló könyvében azt a vezéreszmét találjuk, hogy a testi nevelés az az eszköz, amelylyel a testet bizonyos határok közt idomíthatjuk és annak természetes fejlődését előnyösen befolyásolhatjuk. A test sikeres alakításának egyik főfeltétele a lehető korai beavatkozás. Egyes születési hibák — mint pl. a nyak ferdesége — legjobban a szülés után nemsokára alkalmazott kezeléssel helyrehozhatók. Ha a kezelést csak évek múlva kezdjük el, rendszeren nem érünk el vele eredményt.

Az edzési törekvésekkel csínján kell bánni. A hideg lemosás folytán hirtelenül beálló testi hőelvonás a szervezetre nagyon káros lehet. A hideg fürdő az ellenállóképességet leszállítja és az emésztésre zavarólag hat. Az újszülöttek és csecsemők kizárólagos edzési eszköze, amelyet nem alkalmazhatunk elég korán, a légfürdő és a napfürdő. A gyermekek korai felültetése vagy gyakori felemelése testtartási hibákra vezet. A gyermeknek az ülés csak akkor engedhető meg, ha maga felül, ha támasz nélkül ülhet és ezen helyzetét bármikor önként megváltoztathatja. A gyermeket sohasem szabad arra kényszeríteni, hogy egy bizonyos helyzetben maradjon meg, ép ily veszélyek forognak fenn a gyermekek gyakori és korai felemelése következtében. Ez által igen könnyen hátgerincgörbülések állnak be, amelyek nehezen orvosolhatók. A gyermeket tehát sohasem állítsuk fel. A gyermek teljes bizonyossággal önként fog felkelni vagy felülni, ha testi állapota megengedi, ha izom- és csontrendszere elég erős és ellenállóképessége már olyan, hogy a megterhelést elbírja.

A balesetek megelőzésének tanítására iskolát létesítettek nem régen Chicagóban, amelyben a munkaadókat és munkásokat az ipari megbetegedések és balesetek megakadályozására oktadják. Az iskola az ipari felügyelő ellenőrzése alatt áll, van technikai és kémiai laboratóriuma, van szobája a modellek részére, modell-segélyállomása, továbbá képgyűjteménye és rajzterme, végül 4.000 kötetes nyilvános könyvtára. Munkafelügyelők, művezetők és gyári orvosok részére felolvasásokat tartanak ipartelepekről, másoknak ipari megbetegedésekről és veszélyes üzemekről. A felolvasásokat egy orvos, egy mérnök és az ipari felügyelők rendezik. Az állami ipari felügyelők jelentéseit az iskola kiadja és szétosztja.

A tuberkulózis kötelező bejelentése. Az »Akadémie de médecine« dr. Roux, a Pasteur-intézet kiváló igazgatója által tartott előadása alapján a nyílt tuberkulózis minden egyes esetének bejelentését javasolta.

A bejelentést a kezelőorvos a tisztí orvosnál teszi, tehát az orvosi titoktartás megszegése fenn nem forog. A közegészségügyi intézkedéseket, különösen ami a beteggel egy háztartásban élő személyek védelmét illeti, a kezelőorvos foganatosítja, akinek a tanácsadó, gondozó és fertőtlenítő orgánumok rendelkezésére bocsátandók. Ezt a feladatot a tisztí orvosra is átháríthatja. Franciaországban létesítendő minden újabb kórházban a többi osztálytól elkülönített néhány terem álljon a nyílt tuberkulózisban szenvedők rendelkezésére. A beteg kezelése, a lakás és ruhák dezinficiálása, stb. feltűnés nélkül eszközözendő. Kellő lakásról való gondoskodás és az alkoholelles küzdelem, segédeszközei a tuberkulózis eme leküzdésének, amelynek főtünete a beteg köpetével való közvetlen érintkezés által eszközölt fertőzésnek megakadályozása.

A tüdőbeteg katonák gyógykezelésének rendezése érdekében a porosz királyi hadügyminisztérium 1915. augusztus 6-án az alábbi rendeletet adta ki az összes királyi egészségügyi hivatalok, a várak helyőrségi orvosai, továbbá az összes hadi egészségügyi felügyelőségek részére:

»Több tüdőbeteg-gyógyintézet részéről ismételtén felmerült az a panasz, hogy — gyakran távoli hadtestek kerületeiből — olyan tüdőbeteg katonákat utalnak hozzájuk, akiknek baja annyira előrehaladott, hogy nemcsak javulásuk látszik kizártnak, hanem inkább közeli haláluk várható. E betegeknek aztán, ha nem halnak el a gyógyintézetben, többnyire rövid ott való tartózkodás után a saját kívánságuk és a kezelés teljes kilátástalansága folytán súlyosbeteg állapotban még egyszer meg kell tenniök a csapattestükhöz vagy otthonukhoz vivő, gyakran távoli utat.

E bajok könnyen elkerülhetők volnának, ha az ilyen betegek nem gyógyintézetekben, különösen pedig nem távoli, idegen hadtestek körzetében lévő gyógyintézetekben, hanem az egyes hadtestek saját, külön e célra berendezett kórházi osztályain helyeztetnének el. A királyi egészségügyi hivatal felhívatik, hogy a jövőben ennek megfelelően járjon el és a tüdőbetegek elküldése előtt újból állapíttassa meg, hogy azok tüdőbeteggyógyintézetben való felvételre alkalmasak-e; amennyiben pedig azok állapota a felvételi bizonyítvány kiállítása és a gyógyintézetbe való behívás közötti idő alatt szembetűnően súlyosbodik, az elküldést mindenesetre mellőzze és erről a gyógyintézeteket értesítse.

Felmerül még az a kérdés is, vajjon az orvosi osztály korábbi rendelkezései alapján javasoltassék-e minden olyan katonának a gyógyintézeti ápoltatása, akinél

mindjárt az első kiképzés ideje alatt tüdőgümőkór állapotba kerül. E kérdéshez az osztály azt a megjegyzést fűzi, hogy kiképzés alatt álló tüdőbeteg katonáknak gyógyintézeti ápoltatása csak az esetben engedélyezhető, ha szolgálati sérelem forog fenn.

Ellenkező esetben az ilyen betegek, mint szolgálatra alkalmatlanok, elbocsátandók és a kerületi parancsnokság útján a polgári hatóságokhoz, biztosítási intézetekhez, stb. utalandók.

E rendelet tartalmát a birodalmi biztosítási hivatal tudomásvétel végett közrendelet útján közölte a felügyelete alá tartozó országos biztosítási intézetekkel.

Hullaégetés. Dr. Ofner osztrák képviselő a »Phönix-«ben a következő felhívást tette közzé:

A harcterekről a halál második diadalútja fenyeget. A tél és tavasz elmúlt, beállt a nyár, a rothadást és a fertőzést terjesztő milliárdnyi apró organizmusai-val. Égessék el a hullákat! Már békében is elveszik a holtak az élőkől a földet. Wien előtt egy folyton terjeszkedő hullaváros van, amely a közelében való letelepedést kizárja és folyton terjeszkedik. A hullák eltemetésének szokása Ázsiából került hozzánk, ott a földön vadak martalékául hagyták a hullákat heverni. Majd később a halott iránti kegyeletes tiszteletből a hullát az állatoktól megvédeni akarták és földet hintettek rá, amely alatt kukacok végzik a vadak azelőtti puszításait. Nem nemesebb és tisztább dolog a hullák elégetése? Égessék el a hullákat!

A háború sebesültekben úgy a harctéren, mint azután a kórházakban elég áldozatot követel. Kell-e még feltétlenül egy járvány? Kell-e járvánnyal még megmételyezni oly városokat, amelyek különben mentve lettek volna a bajtól? Az eltemetés lehetetlen, ha ugyanazon a helyen nagyobb lövészárkokat ásunk. A tömeg is túl nagy. A járványok el nem maradnak, ha a hullákat a lehetőség szerint el nem égetik.

A kormányok túl sokáig haboznak, pedig most itt az idő! Haladéktalanul el kell rendelni, illetőleg megengedni mindazoknak, akiknek hagyományos, illetve látszólag törvényes aggályaik vannak, hogy a hullák elégetését elrendeljék, illetve megengedjék. Ha egyszer a járvány kitört, nincs többé menekvés. Ha irgalmat akarunk gyakorolni az élőkkel szemben, akkor azzal az ósdi felfogással, amely az élőköt és így a társadalmat és államot veszélyezteteti, szakítanunk kell. Égessétek el a hullákat!

Ha a körülményeket méltányoljuk, akkor ez a felhívás, dacára a nyár elmúltának, nem vesztette el aktualitását.

Az aggkor egészségtana. Amint az aggkornak megvannak a maga betegségei, ép úgy a higiénikus gondozásnak is ezen állapot rendkívüli körülményeihez kell alkalmazkodnia. Vannak ugyanis igen nagy számmal oly betegségek, amelyek csakis aggkornál fordulnak elő, így csontrendszerbeli elváltozások, stb., a többi betegség is az aggkorban némi eltérést mutat. Az aggszervezet bizonyos betegségekkel szemben — pl. torokgyík — kevésbé hajlamos, némely betegség azonban — mint pl. az influenza, sőt még az egyszerű légcsőhurut is — az öreg ember részére veszélyesebb, mert az elhárító intézkedések szemmel láthatólag, mint pl. a láz is, kisebb energiával és hatással működnek.

Schlesinger wieni tanár az aggkor betegségeit tárgyaló tankönyvében a száz esztendőseknek egy külön fejezetet szentel s megállapítja, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó államokban sokkal több száz esztendő aggastyán van, mint az ipari államokban. De nem a nyugalom és pihenés eredményezi a hosszú élettartamot. A statisztikai adatok igazolják, hogy a nyugalmazott egyének közt sokkal nagyobb a halandóság, mint a dolgozó emberek közt. A szülők magas életkora reményt nyújt a gyermekeknek magas életkor elérésére. Itt is fenn forog tehát egy bizonyos fajú — de előnyös — terheltség. Az öregedés okának némelyek a véredények hiányos működését vagy más elváltozásait tekintik. Schlesinger tanár szerint az öregedés oka lehet a véredényelmeszesedés, de nem okvetlenül kell annak lennie. A szövetek fokozatos elhasználása, az elégtelen hiánypótlás, az öregedési folyamatnak felelnek meg. Nemcsak a szervezet elhasználása jöhet itt tekintetbe, hanem kétségtelenül az egyes szervek életerejének csökkenése is. A terheltségi momentumok itt is szerepelnek. Így magyarázható meg azután, hogy némely esetben, pl. a haj öregszik meg korán, vagyis kihull vagy őszül oly időben, mikor még az öregedés egyéb jelei egyáltalán

nem mutatkoznak, más esetekben pedig minden kimutatható külső behatás nélkül a különben egészséges testben bordaporcelmeszesedés vagy tüdőbénulás következik be.

Éjjeli vakság a harctéren. A harctéri éjjeli vakságról tett megfigyeléseiről *Best* drezdai tanár következőket közli: Állóharcnál számos körülmény forog fenn, amely az éjjeli vakságot előmozdítja, így az éjszakai tevékenység, a nélkülözés, a rendetlen táplálkozás, a testi és lelki megerőltetések. Mindamellett csak a katonák kisebb számánál okai a fenti tényezők az éjszakai vakságnak. A legtöbb katonánál ez az éjszakai vakság a szem törési rendellenességnek régi kísérő jelensége vagy öröklött sajátosság, amely az éjszakai lövészárokharcokban éleslátó bajtársaikkal való érintkezésük alkalmával mindinkább feltűnővé válik. Egy külön »háborús éjjeli vakság« megállapítása alaptalan. Vizsgálatnál jó kísérleti eszközök a radioaktív világító színek, világító órák alakjában is.

„Katonaszobák.” Svájcban a különböző munkásszervezetek kiküldöttjeiből »Soldatenwohl« elnevezés alatt bizottság alakult, amelynek célja a katonák részére fűtött helyiségeket bérelni vagy barakkokat építeni, hogy ezekben a katonák szabad idejüket meleg, de mindenekelőtt alkoholmentes italok élvezete mellett olvasással vagy játékkal eltölthessék. Kezdetben csak néhány ilyen úgynevezett »katonaszobát« létesítettek, 1915. június havában már 85-re emelkedett számuk.

Legtöbb helyen most már az újabb szobák egyenesen a katonaság kívánására létesülnek. Nem minden esetben lehetséges azonban az »azonnali« vagy »leggyorsabban« való létesítésre irányuló kívánságnak oly könnyen eleget tenni. Mily helyt azonban a »hely« kérdése tisztázva van, a többi könnyen megy. A munkás- és absztinens szervezetek egész erejüket megfeszítik. A tiszték és a legénység segítenek legjobb tehetségük szerint.

Mit fogyasztanak a katonák? Meleg időben jóval kevesebb teát és csokoládét mint télen, kávé és tej bőségesen fogy. A legnagyobb kereslet hideg italok iránt mutatkozik. Valóságos áldás, hogy a narancsszirup, almabor és alkoholmentes must nyílt kimérésével a szükséglet sokkal jobban fedezhető, mint ez még néhány évvel ezelőtt történhetett volna. St. Gallen, Zürich, Basel és Bern hölgyei 4.000 üveg narancsszirupot ajándékoztak a katonáknak. A berniek különösen a sült burgonyát kedvelik, egész kis »szobákban« néha esténként 25 kg. is elfogyott. Az 5. és 6. hadosztály legénysége az »édes« dolgokat kedveli jobban.

A »katonaszobákról« ismételten a legnagyobb elismeréssel és hálával emlékeztek meg. Első sorban a csapatok, majd maga a hadvezetőség is, amely pártolja és figyelemmel kíséri ezt az intézményt. »Meghajlok a katonáink érdekében kifejtett ezen nemes munkájuk előtt!« — mondá Wille generális egy ilyen »katonaszoba« látogatása alkalmával. Maga a polgári lakosság is tevékenyen segíti elő e szobák hasznos fejlődését.

A fogak orvosi gondozása a svájci hadseregben. A napilapokban augusztus és szeptember hónapokban olvasható volt, hogy a svájci katonák sokat szenvednek a fogak megbetegedései miatt. Az őszi és téli ilyfajta betegek egész tömegét szállította a gyengélkedő szobákba, nem egy beteg emésztési zavarokban, sőt fertőző jellegű betegségben szenvedett. A csapatokhoz beosztott csekély számú fogorvos a munkát nem győzte, noha számos esetben az önkéntes ápolást is igénybe vették. A hadvezetőség a speciális kezelés fontosságát csakhamar felismerte és a hadtápegészségügyi intézetekben mindenütt fogorvosi állomásokat is rendeztek be. Elsősorban Andermatt kapott a várkatonaság részére fogorvost, januárban pedig Samaden, majd Basel, később Bellinzona. Fogorvosi osztagok létesültek Solothurnban és Oltenben. Szolgálatra, szolgálatra vagy segédszolgálatra kötelezett gyakorlott orvosok lettek berendelve. Az utóbbi két intézet betegekkel zsúfolva volt. Solothurnban naponta 120, Oltenben naponta 100 beteg jelentkezett átlagban. Minthogy állomásonként csak 2 orvos lett kirendelve, az óriási módon felhalmozott teendők folytán lehetetlennek mutatkozik a betegek észszerű és gondos kezelése, mindehhez járul még a gyakran komplikált ellenőrzés és a mindennapi kihallgatás. A fogorvosnak naponta 20 embernél többet nem szabadna klinikailag gyógykezelnie.

Az orvos teendője: a teljesen rossz fogak kihúzása többnyire érzéstelenítéssel, a rágási folyamat érdekében megtartandó rossz fogak kezelése és az ál-

kapocsnak a későbbi műfogak beillesztésére szükséges gondos előkészítése. A nagyobb hadtápkórházaknál műszaki laboratóriumok létesültek, ezek a szegénysorsú katonák részére műfogakat készítenek. Szegénysorsú katonák, míg foghúsuk begyógyul, lábbadozó osztagokhoz osztatnak be, hol őket megfelelő ellátás ellenében különböző katonai teendők elvégzésére használják, majd az iny megfelelő behegedése után megkapják a műfogakat. Tehetősebb katonák, akik a kezelés és műfogak költségeit sajátjukból fedezhetik, a vizsgáló bizottságtól sürgős esetekben e célra 3 hónapig terjedő szabadságot kapnak.

Az éhbetegség Orosz-Lengyelországban. Dr. Strauss berlini törzsorvos Orosz-Lengyelország megszállott területének polgári lakósaik közt egy súlyos tünetekkel járó betegséget észlelt, amelyet ő éhbetegségnek nevezett el. Súlyos kimerülés ez a betegség, amely szívgyengeség és vérszegénység alakjában jelentkezik. Az egész testen, lábakon, fejen, mellen vizenyős duzzanatok lépnek fel, sok beteg éjjeli vakságban és skorbutban szenved. Az ilyen betegek teljesen apathikusak és magukra hagyatva, tönkre mennek. Ilyenfajta betegség a lakosság oly tömegénél fordul elő, amely szociális és higiénikus szempontból alig ecsetelhető rossz viszonyok közt él. Az összes járványok ezen néprétegekben tömegesen lépnek fel. Természetes, hogy a járványok mellett még a kedvezőtlen lakásviszonyok, a hiányos öltözék, a fűtőanyag hiánya, az orosz kormány uralma alatt fennállott szomorú szociális állapotokkal karöltve közreműködtek, a téli éhínség fellépésében. Az éhbetegség a lalkosság azon részénél lépett fel, amely hónapok óta rosszul táplálkozik. Burgonya képezte az éhbetegek kizárólagos táplálékát hónapok óta. Néha még ez a táplálék is rothadt vagy fagyos.

Vak katonák masseurökké való kiképzése. Dr. Kuh prágai orvos a vak katonáknak masseurökké való kiképzését javasolja. Tapasztalatai szerint a vakok a tanításnál nagy érdeklődést és ügyességet tanúsítanak. Amily mértékben elsajátítják az eljárást, oly mértékben fokozódik belső megelégedésük és önértékük annak tudatában, hogy oly mesterséget tanulnak meg, amely önálló keresőképességüket biztosítja. A vak katonák masseurökké való kiképzése nem ütközik nehézségekbe, mert a katona megvakulása előtt az emberi test alkatát látta és tapintási érzékük a »vakírás« olvasásának hosszú gyakorlása folytán kifinomult. A kifejlődött tapintási érzék a normálistól való eltérést észleli és így a látást pótolja. Küiönösen alkalmasok a vak katonák arra, hogy őket poliklinikákon vagy orthopädiái intézetekben alkalmazzák.

Időszakos megbetegedési hullámzások. Dr. Schleich berlini sebész-tanár a háborúban megsebesültek feltünően kedvező eredményű gyógykezeléséről a következőket mondja: a háborúban elszennvedett sérülések kedvező lefolyása érdekében kifejtett tevékenységünket nem szabad túlbecsülnünk. Ha a hazai gyógyintézetek kedvező eredményét a többi ország hasonló intézeteivel azonosnak veszem, akkor azt mondhatom, hogy 1.000 sebesült közül, akiket hazájukban ápolnak, 4—5 katona halt meg. Ez mindenesetre kielégítő eredmény. Csak az a kérdés merül fel, hogy ez a kedvező eredmény kizárólag a mi érdemünknek tudható-e be?

E kérdés elbírálásánál természetesen eltekintek a sebészetnek az utóbbi évtizedekben bekövetkezett elvitázhatatlan óriási technikai fejlődésétől és ha meg is engedjük azt, hogy a szétroncsolt tagok gyógyulása, az idegvarratok által helyreállított izomfunkciók, a beleken, gyomron, agyon sőt szíven végzett műtétek kétségtelenül és kizárólag ennek a sebészi művészetnek köszönhetőek, mégis felmerül az a kérdés, hogy a fertőzések oly gyakori elmaradásában nem kell-e a sors magasztos kezét dicsérnünk? A járványok az időszakos megbetegedések ritmikusan emelkedő és alászálló hullámainak kifejezői. Nem lehetséges-e, hogy éppúgy mint a kolera, difteria, influenza, stb., ilyen időszakos emelkedést és alászállást mutatnak, a sebfertőzések is időnkint gyakrabban vagy ritkábban lépnek fel és vajjon nem hagytuk-e el a nehéz sebfertőzések idejét, miután Pasteur, Lister és Koch eme fertőzések hatalmát megtörték, úgy, hogy a háború az infekciós veszély leszállásának időszakába esett.

Ha a harctéren megsebesült és sietve bekötött, vagy a tábori kórházakból nem mindig ideális módon elszállított sebesültekről a kötést leveszem és fertőzés nyomait ennyi idő után sem találok, akkor vagy az tehető fel, hogy csapataink rendkívül jó egészséggel és ellenállóképességgel bírnak, vagyis immunisak, vagy pedig az, hogy ebben a háborúban nem forog fenn annyira a fertőzés veszélye, mint a hetvenes vagy nyolcvanas években. Bármily nagy jelentő-

séget tulajdonítanak is az első védőszernek használt kötszercsomagnak, amelyet minden katona magánál hord, ez mégsem magyarázza meg a fertőzések elmáradásának nagy számát oly esetekben, midőn a kötés félrecsúszott. A harcterek felett — úgy látszik — egy jó szellem lebeg és én erősen hiszem, hogy a jelenkori sebbaktériumok mérges hatásai az előbbi időkéi mögött messze elmaradnak.

A berlini általános villamossági társaság egészségügyi kiállítása.

A berlini általános villamossági társaság arra törekszik, hogy a munkásság egészsége érdekében oly intézményeket léptessen életbe, amelyek lehetőség szerint az üzemi balesetek minden fajtát kizárják. Erre a célra a társaság egészségügyi múzeumot rendezett be, amely a társaságnak az üzem tökéletesítése és a munkások egészsége érdekében tett intézkedéseit bemutatja.

A múzeum legfontosabb osztálya, a baleseti megelőzések osztálya, amelyben egy csomó gépen és ábrán a különböző védőkészülékek nyernek bemutatást. Port létesítő gépek porszívóval vannak felszerelve, az elfáradt kéz munkáját helyettesítő villamos fűrész- és gyalugépeket, veszélyt kizáró fűrészeket, ollókat és más gépeket láthatunk. A múzeum megmutatja, hogy a szijjakat hogyan kell összekötni és óva int gondatlan összefoltozásoktól. Egy másik terem a műhely belső berendezésének szól és különösen annak toló és emelő eszközeit mutatja be. A következő teremben különböző szerszámot, mint pl. kalapácsokat, csavarokat találunk védőkészülékkel és anélkül, továbbá ugyanott vannak a tűzvész vagy robbanás veszélyeinek leküzdésére szolgáló készülékek, mint pl. kézi oltógépek, fel nem robbanható kannák tűzveszélyes folyadékok részére, stb. Egy külön osztály a villamos áram által okozott balesetek elleni védekezés eszközeit mutatja be; tanulságos képek a helyes szerelést és kezelést ábrázolják. Minthogy a műhelyben rendnek kell lenni, számos ily célzatú berendezést találunk, mint pl. ruhaszekrények, pihenőhelyek a munkaasztalok mellett, praktikus munkásöltözet, stb. A múzeum egy másik osztálya megtanítja a munkást arra, hogyan védekezék égések, a hőbehatás és nedvesség ellen, hogyan védje szemét a vakító fény vagy szikrák ellen, hogyan lehet a zörejeket mérsékelni, hogyan védekezék a munkás mérgezés, különösen ólommérgezés ellen. Szemléltetően fel van tüntetve, hogy a mérgező miképpen kerül az ember testébe. Ezért elsősorban a tisztaságot ajánlják, továbbá bemutatnak respirátorokat, védősisakokat és alkalmas ruházati cikkeket. Más termekben a leggyakoribb betegségekről, a testápolásról és az otthoni tisztaságról kapunk felvilágosítást. Tanulságos az alkoholizmusnak szentelt osztály, amelyben a társaság által kimért alkoholmentes italokat, amelyek az összes kimért italoknak 80%-át képezik, mutatják be. Egy másik terem az emberi táplálékra szolgáló anyagokat alkotó elemekre felbontva mutatja be, grafikai ábrák mutatják az egyes anyagok táperejét. Ott találjuk az első segélynyújtás eszközeinek és módjának ábrázolását. Egy külön terem tanulságos előadások megtartására áll rendelkezésre.

Villamosság és az ólommérgezés. Ólommérgezés ellen mindeddig nem találtak olyan orvosszert, amely a különböző szervekben a vérkeringés által lerakott ólmot eltávolította volna. A betegség elleni küzdelem általában a megelőzésre korlátoztatott. A »Prometheus« közlése szerint legújabbán Thomas Oliver foglalkozott e kérdéssel és az elektrolytikus fürdőkben véli az ólommérgezés egyetlen megbízható és biztos hatású orvosságát megtalálni. Kísérletei és tapasztalatai feltevését igazolják. Állatokon végzett sikeres kísérletek után Oliver embereken is kísérletezett, amennyiben egy nagyobb ólomárúgyár minden megbetegedett munkását kezelésbe vette. A kezelésnek az az örömdetes eredménye lett, hogy az összes betegek szervezetéből eltávolította az ólmot.

Az ólommérgezések számának apadása a mázoló munkásoknál.

Dr. Teleky wieni orvos tapasztalatai szerint az ólommérgezés veszélyeinek jobban vannak kitéve a címfestők és mázolók, mint a szobafestők. Midőn az évszázad elején a fehér bútorok divatba jöttek, az ólommérgezések száma hirtelen emelkedett, mert ólomfestéket használtak. A megbetegedések száma 1906-ban tetőpontra hágott, mikor is a címfestők 10,68%-a betegedett meg, 1911-ben azonban hirtelen 3,68%-ra süllyedt. Ez az apadás az 1909 április 15-én kibocsátott tilalom eredményének tekinthető, amely megtiltja az ólomtartalmú festőanyagoknak belső berendezési tárgyakkal való alkalmazását.

Napfürdő utáni napszúrás. A hamburgi »Allgemeines Krankenhaus« belgyógyászati osztályán két izben figyelték meg az idegrendszernek a napfürdők vigyázatlan használata által okozott súlyos megbetegedését. E két napszúrás eset fiatal embereknél fordult elő, akik fedetlen fővel és tarkóval órák hosszat feküdtek az égető napon. Fejfájás és agygyulladás lépett fel. Dr. Römer az általa megfigyelt esetek alapján óva int a napfürdők vigyázatlan használatától. Helytelen, hogy az idegesek a napsugarak erejétől várják minden bajuk orvoslását. Éppen a gyenge, vérszegény fővárosi ember legkevésbé alkalmas hosszas napfürdő használatára. A bőr barnulása és a jó vérkeringés természetes fényvédőkészülékek, ezt azonban a naphoz nem szokott, vérszegény fővárosi emberek nélkülözik. Ebből magyarázható meg, hogy a napsugár miért árt sokkal jobban az ilyen embereknek, mint a leburnult, viharedzett falusi embernek. Gyógyulás helyett ezek az ideges emberek még ingerültebbek lesznek. Az órák hosszat, vagy egész napon át folytatott napfürdő a »gyógyeljárás« elnevezésre igazán nem tarthat igényt.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

Iparos- és kereskedőtanoncok tanviszonyának szabályozása. A magyar királyi miniszterium 3.551/1915. M. E. szám alatt rendeletet bocsátott ki, amely rendelet szerint mindazoknak az iparos- és kereskedőtanoncoknak tanidejét, akiknek tanviszonya a szerződésben megszabott időtartam lejárta előtt a háború ideje alatt katonai szolgálatra bevonulásuk következtében szűnt meg, vagy fog megszűnni, befejezettnek kell tekinteni, ha a tanviszony megszűnésének időpontjáig a tanidőnek legalább $\frac{2}{3}$ része letelt, vagy ha a tanonc ugyanabban a szakmában legalább 21 hónapot töltött. Befejezettnek kell tekinteni a tanviszonyt akkor is, ha ez azért szűnik meg, mert az iparos (kereskedő) katonai szolgálatra való bevonulás miatt, vagy egyéb okból üzletével a háború tartama alatt felhagyott. Az eltöltött tanidőbe a próbaidőt, valamint a betegség miatt mulasztott időt is be kell számítani, ha a betegség két hónapnál hosszabb ideig nem tartott. Minden iparos a tanviszony megszűnését köteles az I. fokú iparhatóságnál (ipartestületnél) szóval vagy írásban bejelenteni. A bejelentés a katonai behívás napjától számított 15 nap alatt foganatosítandó. Az iparhatóság (ipartestület) a tanviszonynak megszűnte esetén hivatalból köteles megállapítani, hogy a tanonc kitöltötte-e a rendeletben megállapított időt, igenlő esetben a tanoncot az előirt lajstromba feljegyezni s részére az előirt bizonyítványt kiállítani köteles.

Bányatulajdonos munkabér-visszatartási joga. A pénzügyminiszter legutóbbi, 83.756. számú határozata a következő érdekes elvi megállapítást tartalmazza: A bányavállalkozó az alkalmazott keresetét kártérítés címén a bányatörvény 248. §-ában megszabott pénzbüntetés különbeni alkalmazásának terhe mellett az alkalmazott beleegyezése nélkül csak akkor tarthatja vissza, ha kártérítési követelésének és a visszatartott munkabérre való igényének megállapítása végett az illetékes bíróság előtt 8 nap alatt pert tesz folyamatba.

A határozat indokolása a következő: Az ügyiratokból megállapíthatólag H. F. éjjeli őrnek a felfolyamodó munkaadó által is elismert munkabérkövetelés kifizetése iránti kérelmével szemben a felfolyamodó azzal védekezik, hogy H. F. neki kárt okozott s így a kár erejéig a H. F. munkabérére nézve visszatartási joga van. A nevezett bányavállalat műveinél érvényben levő s a szolgálati szerződést helyettesítő szolgálati szabályzat 19. és 20. pontjának utolsó bekezdései szerint ugyan az alkalmazott a munkaadónak okozott károkért teljes kártérítéssel tartozik, a kártérítés módjára vonatkozólag azonban ez a szabályzat intézkedést nem tartalmaz, miért is a felfolyamodó említett védekezése nyomán felmerülő az a kérdés, hogy felfolyamodónak az alkalmazottai munkabérére nézve az általuk okozott kár erejéig van-e visszatartási joga s hogy ez a visszatartási jog mily módon gyakorolandó, az általános jogszabályok s a törvény idevonatkozó rendelkezései alapján bírálendő el. A bányatörvény 206. és 247. §§-ai szerint a bányavállalkozó különbeni pénzbüntetés terhe mellett köteles alkalmazottainak munkabérét negyedévenként, a szolgálatból való kilépés alkalmával pedig tüstént megállapítani és kifizetni. Olyan törvényes jogszabály azonban, amelynek értelmében a bányavállalkozónak az alkalmazott által okozott kár erejéig ennek munkabérére nézve visszatartási joga volna, nincsen. Miután ezek szerint H. F.-nek a munkaadó által elismert, tehát nem vitás bérkövetelése kifizetéséhez a bányahatóság

által kiszabandó pénzbüntetés szankciójával ellátott törvényes joga van; miután ezzel szemben felfolyamodó által vitatott, de törvényben nem biztosított visszatartási jog, valamint a kártétel fenforgása és nagysága a pénzbüntetés alkalmazására illetékes közigazgatási bányahatóság előtt csakis bírói ítélettel igazolható; miután végül a jog általános szabályai, de az analog esetekre intézkedő törvényeink (1899: XLI., 1900: XXVIII. és XXIX., 1907: XLV. t.-c.) szerint is a visszatartási jog, mivel önmagának bírója senki sem lehet, az ugyanazon jogviszonyból származó ellenkövetelésnek csak a biztosítása, de nem kielégítése céljából vehető igénybe, aminek természetes következménye, hogy a visszatartás jogával élő fél köteles a visszatartás által biztosítani kívánt követelését azonnal bírói úton érvényesíteni a kifogásolt bányakapitánysági határozat megváltoztatása mellett, a felfolyamodó bányavállalatot a panaszos H. F.-fel szemben támasztott kártérítési követelésének, illetőleg a visszatartott munkabérre való igényének a megállapítása végett a bírói eljárás megindítására, ennek elmaradása esetén pedig különbeni pénzbüntetés terhe mellett a visszatartott munkabérnek azonnali kifizetésére kellett köteleznem.

(Bányászati és Kohászati Lapok.)

Az osztrák iparfelügyelők 1914. évi jelentése nagy késéssel jelent meg, amit indokol az a körülmény, hogy a 116 férfi tisztviselő közül 16 teljesít katonai szolgálatot, a többiek munkája tehát megsokszorozódott. A jelentésből hiányzik a Galiciára és Bukovinára vonatkozó rész, ami a hadihelyzetben találja magyarázatát. Az év folyamán 30.187 üzemben 33.487 vizsgálatot tartottak. A megvizsgált üzemek közül 9.728-nak volt gyári jellege. Az iparfelügyelők a hadügyminiszter megbízásából is teljesítettek vizsgálatokat és pedig 2.350 esetben. A rendes vizsgálatok száma — emiatt és a közlekedési nehézségek miatt is — az előző évhez képest jelentékenyen csökkent. A háború hatása az iparra vidéken kívül különböző volt. Az új alapítások és kibővítések száma is csökkent az előző évhez képest. Az első 147-tel, a második 169-cel. De csökkent az üzemmegszüntetések száma is. Míg 1913-ban 450 üzemet szüntettek meg, 1914-ben csak 235-öt.

A munkások gazdasági helyzete három időszak szerint változott. Az első volt a háború előtti, amikor az 1913. évihez képest javult a helyzet, azután a mozgósítás ideje, amikor az ipari és kereskedelmi tevékenység megbénult, a harmadik időszakban lassankint magához tért az ipar s később már egyes foglalkozásoknál munkashiány volt, úgy hogy földmunkáknál is alkalmaztak nőket. Az ipar alkalmazkodott a háború szükségleteihez, két bécsi izzólámpagyár például municiógyártásra rendezkedett be. A prágai gépgyárak mindennemű hadieszközöket — táborigénygépeket, pontonokat — állítanak elő. Egyes iparágakban azonban, különösen az építő- és faiparban, a szobafestő- és mázoló, valamint a luxuscikkeket előállító iparágakban nagy volt a munkanélküliség. Ezekben az iparágakban a munkabérek jelentékenyen csökkentek. A pilsenvidéki üveggyárak némelyikében felére redukálták a munkások fizetését s még ezenkívül hosszú időközökben fizették a munkásokat. Sok esetben csak a természetben nyújtott szolgáltatásokkal — lakás, burgonya, stb. — kellett a munkásoknak megelégedni. A hadsereg részére dolgozó üzemekben a vasárnapi munka és a különórások folytán emelkedett a munkások keresete. Egyes esetekben a bérek is emelkedtek. A munkások élettartása azonban — a drágaság miatt — nem emelkedhetett.

A munkaviszállyok száma 271 volt (ebből 17 kizárás) az előző évi 405 és az 1912. évi 769-cel szemben. Ezek túlnyomó része is a háború előtti időszakra esik. A háború kitörése folytán a bérmozgalmak egy része hirtelen befejeződött. A mozgalmak nagy része a munkásokra kedvező eredménnyel fejeződött be.

Munkaadók nemzetközi harci szervezete. A svéd, norvég és dán munkaadók egyesületei legutóbb megállapodást létesítettek, hogy munkaviszállyok esetén egymást támogatják. A szerződéses kötelezettség akkor áll be, ha a harcban érdekelt munkások szervezetei valamelyik másik állam munkásszervezeteitől megállapodásszerű segélyben részesülnek.

Varsóban munkaközvetítőt rendszeresítettek a rendőrigazgatóságnál a munkásoknak Németországba való közvetítése céljából. A munkakereslet fokozatosan javul.

Munkanélküliek kötelező oktatása. A brüsszeli városi tanács elfogadta s városi szabályrendelet erejével ruházta fel Huysmans-nak a belga szociáldemokrata-párt egyik vezetőjének tervezetét a munkanélküliek kötelező oktatá-

sáról. A szabályrendelet szerint munkanélküli segélyben a város részéről csak az részesülhet, aki a részére kijelölt tanfolyamot rendszeresen hallgatja. A tanfolyamok anyaga a következő: 1. a technológia alapelemei, vagy rajz, 2. munkás-higiéniá, 3. munkajog. A technológiai tárgyakat 16 különböző szakmabeli munkások és munkaadók, a másik két tárgycsoportot orvosok és ügyvédek tanítják. Eddig 16 iskolát nyitottak meg e tanítások céljaira. A szakmai tanfolyamokon 30—30, a másik kettőn 60—60 hallgató vesz részt.

Az ingyenes jogvédelem fejlődése Svédországban. Az ingyenes jogi tanácsadás intézményét Svédországban a főváros, Stockholm kezdeményezte. A stockholmi képviselőtestület 1884-ben két jogvédő alkalmazását határozta el, akiknek feladata volt a hozzájuk forduló szegényeket ingyenes jogi tanácsokkal ellátni. A jogtanácsot kérőknek szegénységüket az illetékes lelkészi hivatal, vagy szegénygyám bizonyítványával kellett igazolni. Hasonló állást rendszeresítettek két év múlva Göteborg-ban. A jogvédők fizetést kaptak s amellyel módjuk volt magánprakszist is folytatni. Ez a hivatalos intézmény azonban nem felelt meg a hozzáfűzött várakozásoknak, már csak azért sem, mert a szegénység igazolása igen sok utánjárást igényelt.

1905-ben a svéd szociáldemokrata párt stockholmi helyi szervezete, a svéd ügyvédegylet stockholmi fiókjával s a szociális munka egyesületével együttesen megalakították az ingyenes jogvédő irodát. Mintául ennél az alapításnál a kopenhágai diákok jogvédő egyesülete szolgált. Az iroda egy öttagú bizottság felügyelete alatt áll. Az első években felváltva működtek az irodában ügyvédek díjazás nélkül. Kitűnt azonban, hogy az ügyek elintézésének hátrányára van, ha más-más kézbe jut az ügy s így az iroda vezetését díjazott egyénre bízták. Az iroda fentartásának költségeit, leginkább az ügyvédek által szolgáltatott önkéntes járulékból fedezték. Évenként 4—500 ügyet intézett az iroda, amelyek között túlnyomó volt a cselédek bérvisszatartás miatti keresete, továbbá válópörök, szegény- és betegségi segélyek iránti kérelmek, örökségi ügyek, adó- és házbérügyek, baleseti-kártérítési és tartási ügyek. Bíróságok előtt az iroda rendszerint nem képviselte a feleket, hanem az ilyen ügyeket áttette a szegényügyvédhez.

1913 október elseje óta úgy ez az iroda, mint a szegényügyvédi intézmény be van szüntetve s helyükbe lépett a város által létesített ingyenes jogvédő iroda. Ez az iroda a városi képviselőtestület által választott igazgatóság felügyelete s egy évi 6.000 koronával díjazott jogvédő vezetése alatt áll, aki mellett segédek dolgoznak. Az iroda összes költségeit a város fedezi. A jogvédelmet igénybe veheti minden Stockholmban lakó vagyontalan egyén, aki a per költségeit élettartásának hátrányos befolyásolása nélkül fedezni nem bírja. A jogvédelem ingyenes, a per útján megszerzett értéknek egy bizonyos — méltányosnak tartott — hányadát azonban követelheti az iroda. Az új intézmény előreláthatólag kedvezőbben fog fejlődni, mint elődei. Az ingyenes jogvédelem kérdésénél figyelembe kell venni azt is, hogy Svédországban minden büntetlen előéletű egyén jogosítva van úgy a maga, mint mások peres ügyét vezetni s a perrendtartás a bírónak a per vezetésére igen nagy befolyást biztosít. A felek az igazság kiderítését ennél fogva a bíróra bízzák.

A franciaországi munkapiac a háború alatt. Az iparfelügyelők jelentése szerint Franciaországban is javult az iparban a gazdasági helyzet. Egyes iparágakban, mint a fémiparban, az élelmezési iparban, a bőr-, vegyszeti és szállítási üzemekben a munkanélküliség megszűnt. Más iparágakban is jelentősen csökkent a munkanélküliek száma. Legnagyobb a munkanélküliség az ékszerész-, az építő-, az üveg- és kerámiai s a ruházati iparban. Nagy különbségek vannak egyes vidékek szerint is. Lyonban és Rouenben — a bevonultakat is beleszámítva — a foglalkoztatott munkások száma nagyobb, mint békeidőben. Bordeauxban külföldi munkásokat kellett alkalmazni, mert nem volt elegendő munkás. Toulouse-ban, Marseille-ben, sőt még a határterületeken is állandóan javulnak a viszonyok. A hadsereg részére dolgozó gyárak folyton fejlődnek s a többi iparágakban s a kereskedelemben is állandóan javul a helyzet.

A franciaországi szakszervezetek kongresszusa. Augusztus hó 15—16-án tartották a franciaországi szakszervezetek ezidei rendes kongresszusukat. Az országos szervezeteken kívül a helyi és megyei kartellek is képviselve voltak a kongresszuson. Összesen 38 szervezet és 76 kartell küldött képviselőt. A tárgyalások bizalmasak voltak s csak a háború után fogják a kongresszus

jegyzőkönyvét közzétenni. A tanácskozás nagyrészt azonban — annyi megállapítható — a háborúval összefüggő kérdések foglalták le. Két határozati javaslat fölött kellett dönteni, az egyiket a konföderáció vezetőségének a többsége nevében Jonhaux, a másikat a kisebbség részéről Merzheim, a vasmunkások képviselője — a háború ellenese — terjesztette be. A kongresszus többsége a Jonhaux javaslatát fogadta el. Ez a javaslat is erősen kiemeli a szervezett munkásoknak a béke fentartása érdekében kifejtett működését s hangsúlyozza a népek közötti megértés és békés együttműködés jövőbeli szükségességét. A szakszervezeteknek ez az állásfoglalása lényegesen különbözik a francia szocialdemokrata párt egyes vezetőférfiainak eddigi állásfoglalásától.

Textilmunkás-sztrájkok Olaszországban. A turini textil-munkások négy heti sztrájk után bérjavítást értek el. A sztrájk további eredménye egy egyeztető bizottság alakítása, amely a polgármester elnöklete alatt a munkások és munkaadók 2—2 képviselőjéből áll s feladata a további vitás kérdések rendezése. Biallában, hol már évek óta küzdenek a munkások a szakszervezet elismeréséért s a bérek egységes rendezéséért, most szintén sikerült a munkaadókat engedményekre bírni. Igaz, hogy a munkaadók csak a háború idejére szánták az engedményeket, a munkások azonban majd gondoskodnak róla, hogy a háború utánra is megtartsák azokat. Biallában különben kedvezőbbek a bérvizonyok, mint Turinban. Béremelést kér Pratóban is mintegy 3.000 posztószövő s Bustó Arsicióban és környékén — amely Felső-Olaszországnak jelentékeny textilipari helye — mintegy 30.000 munkásra kiterjedő mozgalom indult a munkabéreknek napi 60 c.-val való felemeléséért.

Az angol munkások a védkötelezettség ellen. A szeptember 6-án Bristolban tartott brit szakszervezeti kongresszust nagyrészt a háborúval összefüggő kérdések foglalkoztatták. A hadkötelezettség kérdése mellett a municós törvény — a gazdasági szolgálati kötelezettség — kérdését tárgyalták különösen. A hadkötelezettség kérdésében a kongresszus az önkéntes rendszer fenntartása mellett foglalt állást. »Nem szolgáltattak bizonyítékot arra, hogy az önkéntes rendszer nem felelne meg a birodalom szükségleteinek. Az a véleményünk, hogy lehet kiállítani kellő számú katonát a jól szervezett önkéntes rendszer alapján. Támogatjuk a kormányt abbéli fáradozásában, hogy a kellő számú katonaságot megkapja, hogy a háborút győzelmes befejezéshez juttassuk« — mondja a kongresszus által elfogadott határozati javaslat. Egy másik határozatban a kongresszus sajnálatát fejezi ki, hogy egyes szakszervezetek nem tartják be a municiógyártás tekintetében a kormánnyal kötött megállapodásokat. A kormány ugyanis azt kívánja, hogy a szakszervezetek a háború tartamára tanulatlan munkásoknak és nőknek is engedjék meg a municiógyárakban való dolgozást.

Míg a hivatalos szakszervezeti körök eszerint kezére járnak a kormánynak, a munkások tömegeiben állandó a forrongás. Különösen a bányászok és a vasutasok között nagy az elégedetlenség. Rendkívüli hatást ért el a bristoli kongresszuson egy szónok, aki arra figyelmeztette a küldötteket, hogy Francia- és Olaszországban a vasutas sztrájkoknál a hadköteles vasutasokat behívják s kivezénylik vasúti szolgálatra. Mi sem kelt az angol munkásokban nagyobb ellenszenvet a kötelező katonai szolgálat ellen, mint a katonailag szervezett sztrájk törésnek a lehetősége.

Az amerikai hadiszerkészítő munkások bérmozgalmi. A Standard-olajművek üzemében lefolyt nagy és véres sztrájknak a munkások által elért közvetlen eredményeken kívül a további eredménye az volt, hogy az egész hadiszerkészítő iparban bérmozgalmakra serkentette a munkásokat, amelyek majdnem mind eredményesen végződtek. Majdnem mindenütt a 8 órás munkanapért s a külön óráknak megfelelő — a rendes órabér $1\frac{1}{2}$ —2-szeresével való — fizetéseért indult meg a mozgalom. Ilyen mozgalmak voltak a Blisz-féle brooklini municiógyárban s a hozzá tartozó Gardin-féle szerszámgyárban, valamint a nevarki Schrader et Sloán és a Chase-féle fémárúgyárban. A »Locomobile Company of Amerika« bridgeporti gyárában a munkások követelését, amelyet hónapokig húztak-halasztottak, akkor teljesítették, mikor a sztrájkra szólító röpiratok már a nyomdában voltak. A municiók készítésére folyton új gyárak létesülnek, régieket kibővítenek, egész új városrészek keletkeznek, a munkáskereslet óriási, ilyen körülmények között nem kell az amerikai munkásokat német ügynököknek — mint ahogy a németellenes lapok írják — sztrájkokra izgatni.

■■■	JOGGYAKORLAT	■■■
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Műfogakra való igény nyomdászoknál.**

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. évi szeptember hó 9-én kelt 1913. P. 601/2. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a m—i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezésének helyt ad.

Megokolás: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal állandó bírói gyakorlatában azt a törvényes felfogást követi, amely szerint az 1907: XIX. t.-c. 50. §-ának 2. pontjában jelzett gyógyászati segédeszközök betegségi segélyként lévén adandók, a műfogakra támasztott igény csak abban az esetben lehet jogos, ha a biztosítottnak fogazata oly fokban romlott meg, hogy azzal az eledel kellő meg-rágása nem lehetséges és ezért az emésztés folyamatában zavar áll elő.

Ebből a jogi felfogásból kiindulva a jelen pörben ügydöntőnek kellett el-fogadni azt a m—i kerületi munkásbiztosító pénztár orvosi tanácsa által megállá-pított s az elsőfokú bíróság orvosszakértője által sem tagadott, még kevésbé cáfolt tényt, hogy igénylőn gyomorhaj nem volt észlelhető, ellenkezőleg igénylő jól fejlett és jól táplált szervezetű, nyelve tiszta és gyomrának tájéka nyomásra nem érzékeny. Ekként igénylőnél az emésztési folyamat megzavarására mutató körülmény a korábbi szakvélemények alapján meg nem állapítható.

A felelbiteli bíróság által felülvéleményező szakértő gyanánt meghallga-tott dr. H. K. egyetemi magántanár, az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagja, a m—i kerületi munkásbiztosító pénztár orvosi tanácsának nézetéhez csatla-kozott és figyelemmel egyfelől arra, hogy igénylőnek csak 6 foga részben hiányos, részben teljesen hiányzik; figyelemmel másfelől arra, hogy 14 fog az étel meg-rágására elégséges s igénylőnek ennél több foga van, az igényelt műfogakat nem szükségeseknek véleményezte. A választott bírósági orvosszakértőnek abbéli né-zetében, amely szerint igénylő nyomdászai foglalkozása következtében a más foglalkozásúaknál fokozottabb mérvben van a műfogak használatára reáutalva, mert a nyomdászok a betűket szájukban szokták tartani s ekként ólommergezés veszélye fenyegeti őket, a felülvéleményező szakértő nem osztozott és pedig azért nem, mert egyfelől a nyomdászok mai műveltségének általános színvonala mellett nem alapos a feltételezés, hogy igénylő az ólommergezést a választott bírósági orvosszakértő által jelzett módon szinte kihívja, másfelől pedig, ha azt mégis tenné, a műfogak alkalmazása a mérgezés veszélyét meg nem szüntetné, sőt nem is csökkentené.

Ez az ítéletkezés természetesen nem érinti igénylőnek abbéli jogát, hogy a pénztártól elromlott fogai fájdalmat okozó gyökereinek eltávolítását követelje s abban az esetben, ha fogainak állapota oda fejlődik, hogy emésztési folyamatá-ban zavar áll elő, a jövőben fogpótlást igényeljen.

Betegség és öngyilkosság összefüggése.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. szeptember 10-én kelt 1912. P. 287/14. évi ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a f—i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezését elutasítja.

Megokolás: A felső bíróság hivatalból megejtett nyomozás során azt álla-pította meg, hogy igénylő férje, akit kezelőorvosa 1911. évi május 17-től 26-áig bronchitis, 1911. június 21-től 1911. szeptember 28-áig súlyos tuberkulózis ellen kezelte s aki e betegségéből kifolyólag a f—i pénztártól 1911. május 17-étől októ-ber 28-áig, 140 napig V. napibérosztály szerinti táppénzt kapott, 1911. december 12-én, amikor öngyilkos lett, nem lehetett elmebeteg és téves a f—i közkórház orvosának az igénylő halála alkalmából a pénztárhoz küldött az az értesítése, mintha igénylő férje előzetesen több ízben már tébolydában is kezeltetett volna.

Az ugyanis, akire az orvos emlékezett, nem P. J., hanem fivére P. F. volt.

A beszerzett rendőrségi ügyiratokból az tűnik ki, hogy igénylő férje halálának okául, már az öngyilkosság idejében régi betegségét állította. Ily körülmények között a felső bíróság valószínűsítettnek látta és bizonyítottnak fogadta el az özvegynek azt az állítását, hogy az elhunyt súlyos betegsége fölött érzett kétségbeesésének egy pillanatában lehetett öngyilkos. Halála és azon betegsége között tehát, amely után az alapszabályszerű leghosszabb időtartamig már segélyezettett, ha nem is a közvetlen, de a közvetett okozati összefüggés meg van, a halál a betegség tartama alatt abból kifolyólag két éven belül bekövetkezettnek minősíthető.

Ezért és figyelemmel ezen felső bíróságnak egy konkrét esetben balesetből kifolyólag hasonló körülmények közt történt haláleset alkalmából elfoglalt álláspontjára is (L. Schulcz : Munkásbiztosítási joggyakorlat III. k. 550. lap), a temetkezési segélyt a nem vitás V. napibérosztály szerint az 1907. évi XIX. t.-c. 63. §-a értelmében megítélni kellett. Megjegyzendő, hogy a temetkezési segély az első bíróság által jelzett azon az alapon, hogy nem igénylő volt oka férje öngyilkosságának — és így a törvény 52. §-a utolsó bekezdése értelmében a temetési segélyre igénye van, nem leti volna megítélhető. Azokra a pénztári tagokra ugyanis, akik az alapszabályszerű leghosszabb időtartamig a többi segélynemeket már igénybevételek, a temetkezési segély dolgában, hacsak időközben új tagsági jogot nem szereztek (T. 64. §.), csakis a törvény 63. §-a nyerhet alkalmazást. Önként értendő azonban, hogy ezen törvényszakasz előfeltételeinek megléte esetén sem nyerhet temetési segélyt az a hozzátartozó, aki a tag halálát szándékosan idézte elő. Viszont ha a 63. §-ban előírt előfeltételek nincsenek meg, nem jogosult temetési segélyre a hozzátartozó csak azon az alapon, hogy a tag halálát szándékosan nem ő idézte elő.

A passzív magatartásnak ugyanis ebben az esetben a törvény jogszerző hatályt nem adott, csupán az aktív magatartást kívánta jogvesztéssel sújtani.

Hitközségi alkalmazottak betegségi biztosítási kötelezettsége.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. évi május hó 20-án kelt 1913. P. 456/4. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylőt gyógyfürdő-segélyre támasztott igényével elutasítja.

Megokolás: Helyesen válaszolt az elsőfokú bíróság ítéletének megokolásában azt, hogy R. S. igénylőt az őt hitközségi szolgai minőségben alkalmazó e—i izr. hitközség az e—i kerületi munkásbiztosító pénztárhoz bejelentette, hogy a pénztár a bejelentést elfogadta és igénylő után betegségi biztosítási járulékokat szedett.

Helyesen utalt az elsőfokú bíróság arra a körülményre is, hogy a jelen pörben vitás fürdőzési segély iránt 1913. évi június hó 5-én bejelentett igényt a pénztár azért utasította el, mert a joggyakorlat kialakulása s jelesül a m. kir. Kúria 1.247/1912. szám alatt kelt elvi jelentőségű ítélete azt a jogi fölfogást juttatta érvényre, amely szerint a hitközségi alkalmazottak e jelzett munkaviszony alapján nem esnek az 1907 : XIX. törvénycikkekben meghatározott betegségi biztosítási kötelezettség alá s ennélfogva az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár körrendelete alapján a kerületi munkásbiztosító pénztár igénylőt tagjai sorából törölte. Ez utóbb jelzett előzmény után támasztott igény szempontjából főlebbviteli bíróságnál az az állandó gyakorlatban következetesen érvényesített jogi álláspont volt irányadó, hogy valamely alkalmazottnak bejelentéséből, bejelentésének elfogadásából, a betegségi biztosítási járulékok beszedéséből és segélyek nyújtásából korántsem folyik az a következmény, hogy a pénztár a bejelentett biztosított tagjául a jövőben is elismerni köteles. A pénztár magatartásának vázolt mozzanatai nem tekinthetők olyan tényeknek, amelyek következtében valaki a pénztárnak betegség esetére biztosított tagjává válik. A T. 1. és 7. §§-ai, de egyúttal ezen §-okkal összhangzó többi rendelkezésének összevetéséből ugyanis az derül ki, hogy betegség esetére biztosított taggá csak vagy betegségi biztosítási kötelezettség alá eső munkában való alkalmaztatás, vagy önkéntes taggá való fölvétel alapján válhatni. Minthogy pedig igénylő a pénztár önkéntes tagjává a T. 7. §-ának és a 60. §. első bekezdése második tételében jelzett módon föl nem vétetett, — a pörbeli igény szempontjából az a döntő kérdés, betegségi biztosítási kötelezettség alá esett-e igénylő foglalkozása? Az utóbbi kérdés tekintetében a főlebbviteli bíróság helyesnek fogadta

el azt az egyéb bírósági és hatósági döntésekben is (Munkásbiztosítási Joggyakorlat II. kötet 64—68. és 77. lap) érvényesített jogi fölfogást, amely szerint a hitközségeket az 1907 : XIX. t.-c. 1. §-ának 13. pontjában jelzett közintézetek s 16. pontjában szóbanlevő egyletek és társulatok biztosítási kötelezettsége alapján azért nem lehet biztosítási kötelezettség alá esőknek venni, mert hazai felekezeteinknek országos törvényeken alapuló közjogi jellegére való tekintettel törvényhozásunk mindenkor, mikor hitközségekre vonatkozólag intézkedik, ezeket külön említi föl és nem sorolja az egyesületek, társulatok vagy közintézetek általános elnevezése alá. A betegségi biztosítási járulék jogellenes, ellenérték szolgáltatása nélkül való beszedéséből legföljebb ezen járulékok visszakövetelésére való jog származhatik, de nem keletkezik az 1907 : XIX. t.-cikkben meghatározott biztosított jogi helyzet. Ebben a tekintetben a kötelező munkásbiztosítás és a biztosítás egyéb ágai közt elvi különbség áll fenn.

Biztosítási kötelezettség az esetben, ha az alkalmazott fizetése a háború tartamára 5.000 márkánál kisebb összegre szállítatik le.

A berlini járadékbizottság 1915. február 27-én kelt határozata.

R. K. mérnök A. F.-nek l—i gépgyárában van alkalmazva. Az, hogy az alkalmazott foglalkozásánál fogva a törvény értelmében biztosításra kötelezett, nem képezi vita tárgyát, azonban az alkalmazott azt állítja, hogy az évi jövedelme 5.000 márkánál több s hogy ez okból nem biztosításra kötelezett.

Megállapított, hogy K. 1914. július 31-ig 5.100 márka évi fizetést húzott; ez időpontig tehát nem tartozott biztosítási kötelezettség alá. 1914. augusztus 1-től kezdve azonban úgy a fizetés, mint a munkaidő a felére szállítatik le, úgy hogy e naptól kezdve K.-nak csak 2.550 márka évi jövedelme volt. Minthogy pedig az alkalmazottakról szóló biztosítási törvény 1. §-ának 3. bekezdése szerint minden alkalmazott, akinek évi jövedelme az 5.000 márkát nem haladja meg, biztosításra kötelezett, K.-nak 1914. augusztus 1-től kezdődő biztosítási kötelezettsége nem vonható kétségbe. Az, hogy az alkalmazott előreláthatólag csak átmenetileg biztosításra kötelezett, amennyiben fizetése később megint az eredeti 5.100 márkányi magasságra fog emelkedni, nem bír jelentőséggel, mert a törvény ilyen kivételes esetekre vonatkozólag nem intézkedik; de ettől egészen eltekintve, teljesen bizonytalan az időpont, amikor a régebbi fizetés újra hatályba lép, mert a munkaadó és az alkalmazott között létrejött szóbeli megállapodás szerint utóbbinak javadalmazása »a jelenlegi háború befejezte után« fog újra felemeltetni.

Nem fogadható el az alkalmazottnak abbeli ellenvetése sem, hogy évi jövedelme a fizetésleszállítás dacára még mindig meghaladja az 5.000 márkát, mert feleségének tőkekamatokból és földbirtokból több mint 2.700 márka évi bevétele van, amely összeg az ő jövedelméhez hozzászámítandó. Ez az ellenvetés jogilag téves, mert a törvény értelmében az évi jövedelem kiszámításánál más, mint a biztosításra kötelezett foglalkozásból származó bevétel, nem vehető figyelembe. Tehát még az alkalmazottnak esetleges saját vagyonából származó kamatjövedelmek sem mentesítenék őt a biztosítási kötelezettség alól; még sokkal kevésbé lehet a feleség vagyonából eredő jövedelmeknek ilyen hatása.

Orvosi szerződés értelmezése.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal orvosi tanácsának 1915. évi szeptember 2-án kelt 14.114/912. sz. határozata.

Határozat: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal megállapítja, hogy dr. K. J. a p—i kerületi munkásbiztosító pénztárnak sz—i orvosa S. L. z—i pénztári tagnak 1908. évi július hó 10. napjától szeptember hó 1. napjáig és D. J. t.-i pénztári tagnak 1909. évi március hó 13. napjától július hó 31. napjáig teljesített gyógykezelése fejében díjazást nem követelhet.

Megokolás: A p—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága 1910. évi május hó 5. napján 731/910. szám alatt hozott határozatával elutasította a panaszos orvosnak a S. L. gyógykezelése fejében követelt 20 K-ra és a D. J. gyógykezelése fejében követelt 54 K-ra vonatkozó igényét.

Az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatósága 1910. évi augusztus hó 4. napján 38.719/910. szám alatt hozott határozatával hozzájárult a kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának határozatához.

A kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága elutasító határozatát azzal okolta meg, hogy panaszos orvos szerződésében nincs kikötve, miszerint a társ-pénztárak tagjainak gyógykezeléséért díjat követelhetne. Lényegileg ezt az okot fogadta el az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságának az elutasításhoz hozzájáruló határozata is.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal az elutasítást ugyancsak panaszos orvosnak szerződése alapján találta megokoltnak. Panaszos orvos és a pénztár között a szóbanlévő két gyógykezelés idején az 1908. évi május hó 1. napján kelt és a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1.321/4/1908. számú intézkedésével kifejezetten nem kifogásoltnak kijelentett orvosi egyezség volt hatályban és pedig az 1908. évi január hó 1. napjától 1909. évi január hó 1. napjáig terjedő időre a szerződés szövege értelmében. A szerződés hatályát a pénztár végleges átszervezéséig terjedőleg a szerződő felek közös egyetértéssel meghosszabbították és ezt a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 2.544/909. számú intézkedésében szintén nem kifogásoltnak nyilvánította. E tényálláshoz képest tehát a szóbanlévő két gyógykezelés idején ez a szerződés volt hatályban. Ennek a szerződésnek 1. pontja pedig azt a megállapítást tartalmazza, amely szerint panaszos orvos a körzetébe tartozó pénztári tagok és családtagjainak orvosi kezelését ellátja és teljesíti a pénztári szolgálat körül felmerülő adminisztratív teendőket. A szerződés 2. pontja pedig e működés fejében járó évi fizetés összegét állapítja meg azzal a hozzáadással, hogy ez magában foglalja mindenféle orvosi működés díjazását, tehát balesetek megvizsgálását, önkéntes tagok vizsgálatát, műtéteket és kifejezetten csakis az orvos székhelyén kívül lakó betegek látogatása alkalmával biztosítja az orvos részére azt a további jogot, amely szerint az ily esetekben tényleg felmerült fuvarköltségeket felszámíthatja.

A szerződésnek ezek a kikötései tehát azt mutatják, hogy panaszos orvos pénztári orvosi teendőinek ellátása fejében a meghatározott évi fizetésen, valamint a bizonyos esetekre szorítkozó tényleges fuvarköltségei megtérítésén kívül egyéb díjakra igényt nem tarthat, különösen pedig nem állapít meg a szerződés a panaszos orvos javára külön díjazást azoknak a társ-pénztári tagoknak és családtagjaiknak gyógykezelése fejében, akik a panaszos orvos körzetében tartózkodnak. Az a megállapítás ellenben, amely szerint a szerződés a pénztári orvos működését és ennek fejében meghatározott díjazását a kerületi munkásbiztosító pénztár tagjaira és ezek családtagjaira korlátozni nem is szándékolta, következtethető a szerződésnek abból a rendelkezéséből, amely szerint a balesetek megvizsgálását külön díjazás nélkül tette az orvos kötelességévé: a balesetvizsgálat ugyanis a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsának 6. sz. elvi határozatában kifejtettek szerint az üzem helyéhez és nem a kerületi pénztári tagsághoz igazodik és így már ezen az alapon is előfordulhattak oly esetek, amelyekben panaszos orvosnak nem a vele szerződött pénztár tagjainak pénztári ellátásánál kellett közreműködnie, anélkül, hogy ezért külön díjazást követelhetett volna.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Napszámos munkaképességcsökkenésének megállapítása.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. évi szeptember 10-én kelt 1914. P. 4/4. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylőnek és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak felebbezését elutasítva az első bíróság ítéletét, amely igénylő részére 1912. évi március hó 14-étől kezdve 40%-os munkaképességcsökkenésnek megfelelő — és a kereset 24%-ával felérő állandó járadékot ítél meg — helybenhagyja.

Megokolás: Az első bíróság ítéletét igénymegállapító részében helyes indokainál fogva, de azért is helyben kellett hagyni, mert saját orvosszakértőjének, dr. I. G. egyetemi magántanár, sebészorvos, az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagjának 30%-os értékelésével szemben, úgyszintén az első bírósági orvosszakértő, dr. B. D. sebészorvossal szemben, tekintettel igénylő napszámosi foglalkozására, a felsőbb bíróság is 40%-ra találta értékelhetőnek igénylő munkaképességcsökkenését.

Ő ugyanis az 1912. január 22-én a R.-féle budapesti gépgyárban egy súlyos acélhimbának jobb karjára esése következtében a jobb felkarcsont büttyének

(eminentis capitata humaria) törését szenvedte el, úgy hogy ez a rész harántul eltört, kissé kifelé tolódott, a letört félmogyorónyi darab pedig csontosan nem forrt össze, hanem a könyökizületbe beékelődött.

Emiatt a jobb könyökizület körfogata 4 centiméterrel nagyobb a balénál — és a jobb felkar az alkarral kifeszítésnél nem jut egy vonalba, hanem a karnak ez a két része egymáshoz képest állandóan 160° szög alatt tartott helyzetben van, vagyis teljesen ki nem nyújtható — és a nyújtott jobb karral való súlyemelés vagy megerőltetés igen nagy fájdalmat kell, hogy kiváltson.

Igénylő tehát, jóllehet jobb alkarja behajlítható, hajintás, borintás (pronatio, supinatio) teljes, mégis nehéz súlyok emelésére s általában olyan napszamos munkára, amelyet lelógó karral kell végezni, nem képes. Mindezeknél fogva és figyelemmel arra is, hogy napszamos munkánál a jobbkar a főmunkaerőt képviseli, az első bíróság által ugyanezen okokból 40%-ban megállapított munkaképességcsökkenést ebben az esetben a felsőbbíróság is elfogadhatónak ítélte. Ennél tovább viszont nem mehetett, mert igénylő jobbkarja egyebekben szemlátomást erőteljes, fejlett izomzatú, azzal a napszamos munka több nemére mégis képes, úgy hogy a 40% munkaképességcsökkenést ama maximumnak kell tekinteni, ameddig figyelemmel a bel- és külföldi joggyakorlatra is, ez esetben elmenni lehetett. Egyáltalán nem lehet tehát szó 80% munkaképességcsökkenésről, aminek megállapítását igénylő kérte.

1. A hátramaradott nagyszülők járadékigényjogosultságát nem zárja ki maga az a körülmény, hogy az elhaltak — szükségét nem szenvedő és nem támogatott — szülei vannak.

2. Az unokának a nagyszülőket gyámolító anyagi hozzájárulását nem szabad csupán a nagyanya javára betudni és az unoka családfenntartó voltának elbírálásánál a nagyapa jövedelmét nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A német birodalmi biztosítási hivatal 1914 évi április hó 4-én T.a) 20.462/912. sz. elvi jelentőségű ítélete.

Ítélet: A birodalmi biztosítási hivatal a jogorvoslatnak nem ad helyt.

Indokolás: P. munkás, a még életben lévő S. asszonynak törvénytelen fia, üzemi baleset következtében elhalt. A hátramaradott nagyszülők járadékigényét a »Berufsgenossenschaft« és a felső munkásbiztosítási hivatal elutasította. A birodalmi biztosítási hivatal az alsófokú ítéletekben kifejtett álláspontot helyesnek fogadta el.

Mindenekelőtt azt kellett ugyanis elbírálni, hogy vajjon az ipari balesetbiztosítási törvény ama rendelkezése, amely szerint a járadék elsősorban a szülőket, akikhez a törvénytelen anya is tartozik, illeti meg, nem zárja-e a priori ki a panaszos nagyszülők igényét. Erre a kérdésre nemmel kellett válaszolni. A kérdéses törvényrendekezést nem lehet akként értelmezni, hogy már maga az, hogy közelebbi hozzátartozók vannak, a távolabbi hozzátartozók járadékigényjogosultságát minden körülmények közt kizárja. A törvény illetően értelmezése arra vezetne, hogy a ráutalt és az elhalt által támogatott távolabbi hozzátartozó a balesetbiztosításból nem kapna semmit, csak azért, mert az elhaltak szükségét nem szenvedő és általa nem támogatott, tehát olyan közelebbi hozzátartozói vannak, akik a járadékra természetesen egyáltalán nem tarthatnak igényt. A törvény csak a hozzátartozók egyes csoportjainak egymáshoz való viszonyát akarja szabályozni, arra az esetre, ha több ilyen csoport támaszt igényt a járadékra. A jelen esetben azonban az elhalt anyja, mint járadékjogosult, egyáltalán nem jöhet szóba, mert az elhaltat nem ő nevelte fel, hanem a panaszos nagyszülők és az elhalt csak ezeket támogatta.

Kérdés már most, hogy a panaszos nagyszülőknél megvannak-e a járadékjogosultság törvényes előfeltételei. A panaszosok saját bevallása szerint a nagyapa jövedelme meghaladta azt az összeget, amelyvel az elhalt a nagyszülők háztartásához a legjobb esetben hozzájárult, minek folytán a panaszosok járadékjogosultságának előfeltétele nincs meg. A panaszosok előadása, amely szerint a nagyapa jövedelme csak az ő részére volt elég, abból a nagyanyának semmi sem jutott s éppen ezért az elhalt csak az utóbbi támogatta, jogilag nem vehető figyelembe. A teljesítéseknek és igényeknek illetően elválasztása ellenkezik a házasság lényegével. A polgári törvények szerint a férj a feleséget eltartani köteles, akként, hogy mindenét megosztja vele; nem teheti meg pl. azt, hogy előbb

a saját szükségleteit fedezi s csak azt juttatja a feleségnek, ami esetleg megmarad; a feleség viszont jogérvényesen nem mondhat le férjével szemben törvényes tartási igényeiről a jövőre nézve; amennyiben pedig a férj keresménye — mint itt a panaszosok állítják — a közös háztartás költségeinek fedezésére nem elégséges, a feleség ehhez a szükséghez mértén hozzájárulni köteles.

Idegen üzembe való átlépés esete nem forog fenn, ha csak alkalmi kisegítésről van szó, különösen, ha a kisegítő abban a hiszemben cselekszik, hogy ezzel a saját munkaadója érdekeit mozdítja elő.

A bajor országos biztosítási hivatal 1913. évi július hó 21-én hozott 1.397. sz. határozata.

Ítélet: A hivatal a kártalanítási kötelezettséget az építőipari Berufsgenossenschaft terhére állapítja meg.

Indokolás: H. kőművesmester mint építési vállalkozó egy új vasuti őrház építésével volt megbízva. Ezen építkezésnél St. napszámos is alkalmazva volt, mint a vállalkozó munkása. A közvetlen közelben, néhány méternyire az építkezéstől egy fabódé állott, mely W. serfőzdetulajdonos és gazdálkodó tulajdona volt és régebben munkáskantinul szolgált. W. szállította ide a szükséges sört. E bódét W. másutt akarván felhasználni, kiküldte szolgáját és még egy munkást, hogy a bódét tegyék kocsira s vigyék a kijelölt helyre. A két ember, nem bírván a bódét a kocsira emelni, segítség után nézett. Kérésükre H. kőművesmester néhány munkása, köztük St. is, segédkezett a felrakásnál, miközben az emelőcsiga kicsúszott, a bódé visszaesett s St. jobb felső lábszárát összezúzta. W. serfőzdetulajdonos a mezőgazdasági Berufsgenossenschaftnál balesetbejelentést nyújtott be, amely a vizsgálatot megejtve, az iratokat a bajor építőipari Berufsgenossenschaft-hoz tette át, mert ezt tartotta kártalanításra kötelesnek. Utóbbi azonban — miután előzőleg a maga részéről is vizsgálatot tartott — kártalanítási kötelezettségének elismerését megtagadta. Az országos munkásbiztosítási hivatal a kártalanítási kötelezettséget a bajor építőipari Berufsgenossenschaft terhére állapította meg a következő indokolással:

St. a bajor építőipari Berufsgenossenschaft tagjának, H. kőművesmesternek szolgálatában állott, kinek üzemében csak rövid időre szakította meg munkáját, hogy W. serfőzdetulajdonosnak a bódé kocsira emelésével foglalatostkodó munkásainak ideiglenesen segítségére legyen. Munkaadójától, utasítást a kisegítésre nem kapott. Idegen üzembe való átlépésről tehát nem lehet szó. St. a rendőri kihallgatás alkalmával azt adta elő, hogy a vasuti őrház azon a helyen volt felépítendő, ahol a bódé állott. ez utóbbit tehát el kellett távolítani. Ezzel szemben H. kőművesmester kijelentette, hogy a bódé nem azon a helyen állott, amelyet neki be kellett építenie, hanem 7-8 méterrel odább s az építkezésnek a legkisebb mértékben sem volt útjában. Teljesen mellékes, hogy e két állítás közül melyik igaz, mert semmivel meg nem cáfolható és hitelt is érdemel St.-nek az az állítása, hogy ő a kisegítés alkalmával, sőt később is abban a hiszemben volt, hogy egyenesen munkaadójának üzeme érdekében jár el. Ez a felfogás lehet téves, de mindenesetre közelfekvő és érthető. Ha St. kisegítése objektíve idegen üzemnek szolgált is javára, természeténél fogva csak egészen rövid ideig tartott és a részére állandó munkaadója által kijelölt munkahely közvetlen közelében történt.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. évi szeptember hó 16-án kelt 1912. P. 5/8. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylők felebbezését elutasítja s az elsőfokú bíróságnak a baleseti kártalanítási igényt elutasító ítéletét helybenhagyja.

Megokolás: S. K.-nak balesetéről, amely 1911 július hó 23-án egy vasárnapi napon délutáni 5 óra előtt aközben történt, hogy igénylő ünneplő ruháját az ecetgyárba való menetele előtt más ruhával váltotta fel, helyesen állapította meg az eljáró munkásbiztosítási választott bíróság, hogy sem üzemi balesetnek, sem az üzem érdekében kifejtett tevékenység közben történtnek nem minősíthető.

S. K. 1912. szeptember hó 28-án történt meghallgatása alkalmával maga sem állított semmi olyan tényre, amely azt tanúsítaná, hogy a kérdéses ruhaváltás a munkaadó ecetgyár üzemének érdekében állott s jelesül, hogyha igénylő a

kérdéses vasárnap délutánján ünneplő ruhájában jelent volna meg az üzemben, ebből a tényből az üzemre valami hátrány származott volna. A nevezett balesetet szenvedett munkaadójának, özv. G. J.-né szül. E. E.-nak a felelősségi bíróság intézkedése következtében jegyzőkönyvbe vett, esküvel megerősített tanuvallomásával igazoltan S. K.-nak feladatában állott ugyan, hogy vasárnap délelőtt, sőt egy órán át vasárnap délután is az ecetgyárban ellenőrzés céljából jelen legyen, de nevezett a vasárnapok délelőttjein is ünneplő ruhában szokta volt végezni ellenőrző teendőjét és semmi oly munkára nem volt reáutalva, amelynél fogva a szóban lévő ruházatváltás még a saját érdekében is szükséges lett volna. De a felelősségi bíróság mérlegelése szerint, még ha néhai S. K. nem pusztán ellenőrzési munkát tartozott volna is a kérdéses vasárnap délutánján végezni, s ekként ruhakimélet szempontjából az átöltözködésre saját érdekében indoka is lett volna, akkor sem lehetett volna ezt az átöltözést az üzem érdekében végzettnek venni, mert magára az ecetgyártásra semmi esetre sem hátrányos, ha azt nem köznapi ruhában végzik.

Fémet a hadseregnek. A Magyar Szent Korona Országainak Fémközpontja a következő felhívás közzétételét kérte:

A magyar társadalom már eddig is oly csodálatraméltó lelkesedéssel és nemes áldozatkészséggel járult hozzá a nagy háború okozta sebek gyógyításához és a nyomor enyhítéséhez, hogy szinte lehetetlennek tűnik fei azt egy újabb lehetőség elé állítani. Sajnos, az áldozatkészség még nincsen teljesen kimerítve és most arról van szó, hogy a hadvezetőség fémkészletei, amelyek a hadiszergyártás szempontjából végtelenül fontosak, oly arányban biztosítsanak, hogy hadseregünk akcióképességét az utánpótlás által biztosítsák. A fémbehozatal a külföldről úgyszólván teljesen megszűnt és a hadügyi kincstár rá van utalva a háztartási fémeknek igénybevételére. Németországban és Ausztriában ezen akció óriási sikerrel már folyamatban van és eddig is sok százezer métermázsa fémanyag gyűlt össze. Nem kételkedünk benne, hogy ez a példa Magyarországon is utánzásra talál és a lelkesedés és áldozatkészség itt is hasonló eredményeket fog teremteni. Még mielőtt a hatósági rekvirálás megkezdődik, tehát november 30-ika előtt, mindenki a rekvirálási áraknál magasabb árakon ajánlhatja fel azon fémeket, amelyek háztartásában található. Tájékoztatásul megemlítjük, hogy a m. kir. honvédelmi minisztérium erre vonatkozó rendelete felsorolja, hogy kizárólag tiszta nikkal, továbbá vörösréz, sárgaréz, bronz- és tombakból készült háztartási dolgok azok, amelyekre a rekvirálás kiterjed, illetve, amelyek november 30-ika előtt önként beszolgáltatandók, *még pedig magasabb árakon*. A rekvirálás nem terjed ki műtörténelmi, iparművészeti és egyéb nagyobb értékű dísz tárgyakra, ajtó- és ablakkilincsekre, csillárookra, lámpákra, bútorveretekre, vízvezetékcsapokra, rézágakra és egyéb bútorokra és ehez hasonlókra. Minden más, a fenti fémekből való cikk beszolgáltatandó a Fémközpont által létesített »Hadifémbeváltó helyekre«. Budapesten 35, a vidéken körülbelül 500 ilyen fémbeváltóhely létesítetett és az erre vonatkozó hirdetések és falragaszok útján mindenki tájékozódhatik, hogy melyik a hozzá legközelebb eső fémbeváltóhely. Kiemeljük továbbá, hogy az igénybevett tárgyakat, amennyiben az ezekért megállapított miniszteri rendelet szerinti árakat nem óhajtják elfogadni, az Országos Hadsegélyző Bizottság, vagy az »Uránia« Országos Nővédőegyesületnek ajándékképpen vagy cseretárgy ellenében átadhatják. Az eladás azonnal készpénzfizetés ellenében történik s a beváltóhelyek ugyancsak a hatóság által megállapított árakon, más fémből való hasonló tárgyakra cserélik be a beszolgáltatott cikkeket. Történelmi idők óta élünk és senki sem vonhatja ki magát kötelességének teljesítése alól, különösen, ha ez csupán a kényelem vagy a megszokottság rovására megy. Gondoljunk azokra, kik életüket és vérüket áldozták fel értünk!

HUNGÁRIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3.

Részvénytőke: 6,000.000 korona

**KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.**

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

A harmadik magyar hadi kölcsön.

A hosszan elhúzódó háború szükségessé teszi, hogy a hadi szükségletek zavartalan ellátása céljából új hadi kölcsön bocsáttassék ki. E szükségletek fedezésére a pénzügyminiszter ezúttal kizárólag az első hadi kölcsön címleteinek megfelelő, 6°-kal kamatozó adómentes járadékkölcsön-kötvényeket bocsát nyilvános aláírásra. A pénzügyminiszter tehát a harmadik hadi kölcsön kibocsátásánál is közvetlenül fordul a közönséghez, amint ez legutóbb a Németbirodalomban is történt. A kibocsátás összege a nyilvános aláírás eredménye alapján fog megállapítást nyerni.

Az aláírás 1915. október 18-tól november 17-ig bezárólag fog megtartatni. Aláírási helyekül fognak szerepelni az összes állami pénztárak és adóhivatalok, a postatakarékpénztár és közvetítő helyei, valamint az összes számottevő hazai pénzintézetek.

A kibocsátásra kerülő és 6°-kal kamatozó kölcsönkötvény aláírási ára minden 100 korona névértékért:

1. ha az aláíraskor az aláírt összeg egész ellenértéke befizettetik:

a) 1915. évi október 30-ig bezárólag történő aláírás esetén: 97 K 10 fillér,

b) 1915. évi október 30-át követő időben 1915. évi november 17-ig bezárólag történő aláírás esetén: 97 K 40 fillér,

2. ha pedig az alább ismertetendő kedvezményes (részletekben történő) fizetési módozat vétetik igénybe, úgy az 1915. évi október hó 18-tól november 17-ig bezárólag terjedő egész aláírási határidőben történő aláírásnál változatlanul 98 korona.

A harmadik hadi kölcsönnél is a legkisebb jegyezhető összeg 50 koronában van megállapítva, hogy így a kölcsön jegyzése a legszélesebb néprétegek részére is lehetővé tétessék.

A harmadik hadi kölcsön kötvényei 1915. november 1-től kezdődőleg évi 6°-kal, minden év május 1-én és november 1-én lejáró utólagos részletekben kamatoznak, tehát az első szelvény 1916. május 1-én esedékes. Az aláírás, illetve befizetés napjától a folyó évi november 1-ig terjedő időre eső kamatok akként térítetnek meg, hogy a folyó évi október hó 31-e előtt eszközölt jegyzéseknél, illetve befizetéseknél a kötvények aláírási ára 80 fillérrel kisebb összegben van megállapítva, mint az ezen időpont után történő jegyzéseknél.

Az aláírt összegek ellenértéke az aláírási helynél fizetendő be és az aláírási áron felül az aláíróval szemben sem folyó kamat, sem jutalék felszámításának helye nincs.

Ha az aláírt összeg 100 koronát meg nem halad, az aláírás alkalmával mindenkor az aláírt összeg egész ellenértéke befizetendő.

A 100 koronát meghaladó aláírásoknál a részletekben történő befizetés is meg van engedve, de ez esetben az aláírás alkalmával az aláírt összeg 10°-a biztosítékképpen leteendő és pedig a kir. állampénztáraknál és adóhivataloknál, a m. kir. postatakarékpénztár közvetítő hivatalainál, továbbá az 1898:XXIII. t.-c. alapján alakult Országos Központi Hitelszövetkezethél **készpénzben**, míg a többi aláírási helynél vagy **készpénzben**, vagy olyan **értékpapirokban**, amelyeket az aláírási hely elfogadhatóknak tart. A részletek pedig az aláírási helynél a következőkép fizetendők:

a jegyzett összeg ellenértékének 25°-a legkésőbb 1915. december 7-ig,

a jegyzett összeg ellenértékének 25°-a legkésőbb 1915. december 18-ig,

a jegyzett összeg ellenértékének 25°-a legkésőbb 1915. december 28-ig,

a jegyzett összeg ellenértékének 25°-a legkésőbb 1916. január 8-ig.

Az utolsó részlet befizetése alkalmával az aláírási hely a letett biztosítékot elszámolja, illetőleg visszaadja.

A jegyzés céljaira szolgáló nyomtatvány-ürlapok az összes aláírási helyeknél díjtalanul kaphatók. Ily nyomtatványok hiányában az aláírás **levélileg** is eszközölhető.

A befizetés alkalmával az aláíró fél az aláírási helytől pénztári elismervényeket kap, amelyek a **fél kívánságára** 1915. december 1-től kezdve a m. kir. pénzügyminisztérium részéről úgy a szabad, mint a zárt jegyzésekre vonatkozólag egységesen kiállított ideiglenes elismervényekre fognak kicseréltetni, amennyiben eddig az időpontig a végleges kötvények kiadhatók nem lesznek. A végleges

kötvények kiadására nézve, illetve a **fél kívánságára** kiadott ideiglenes elismervényeknek a végleges kötvényekre való kicserélésére nézve idejekorán hirdetmény útján fog a felhívás közzététetni. A végleges kötvények kiadása költségmentesen ugyanazon a helyen fog történni, ahol a pénztári elismervények, illetve a fél kívánságára kiadott ideiglenes elismervények kiadattak.

A harmadik hadi kölcsön kötvényei — ép úgy, mint az első és második hadi kölcsön 6°/_o-kal kamatozó kötvényei — **zároltan** is jegyezhetők lesznek és az aláíró, aki az általa jegyzett kötvényeket az aláírás alkalmával zárolja és ezt a zárolást öt éven át fel nem oldatja, azt a jogot nyeri, hogy az öt évi időszak utolsó évnegyedében, legkésőbb azonban 1920. november 1-én a kötvényen alapuló követelését, e naptól számított egy évre névértékben leendő visszafizetésre, felmondhatja. A m. kir. kincstár köteles az ilykép felmondott kötvényeket legkésőbb 1921. november 1-én **névértékben** visszafizetni.

A harmadik hadi kölcsön zárolt kötvénydarabjainak úgy a felmondási, mint a visszafizetési időpontja tehát teljesen egybeesik a második hadi kölcsön zárolt kötvényeinek felmondására és visszafizetésére megállapított határidőkkel. A zárolásból kifolyólag az aláíró felet költség nem terheli.

Zárolásnak csak **1.000 koronát meghaladó** összegű jegyzéseknél van helye, tehát itt a legkisebb jegyzés 1.050 korona.

A m. kir. pénzügyminisztérium fentartja magának azt a jogot, hogy előre közölteendő három havi előzetes felmondás mellett ezt a kölcsönt egészben vagy részben, **névértékben** visszafizethesse, azonban az esetleges felmondás — ép úgy, mint a második hadi kölcsön 6°/_o-kal kamatozó kötvényeinél — 1921. május 1-ét megelőző időre nem történhetik meg.

A kamatok ép úgy, mint felmondás esetén a kölcsönkötvények tőkeértéke, minden fennálló és a jövőben behozandó magyarországi adó, bélyeg és illeték levonása nélkül fizettetik ki.

A kölcsönre történő befizetésekre a moratórium alá nem eső betétek — a felmondási határidő betartásával — **korlátlanul** igénybevehetők.

A betéti üzlettel foglalkozó intézeteknél s más ily cégeknél 1914. évi augusztus hó 1-je előtt betéti könyvre elhelyezett, egyébként a **moratóriumfeloldó rendeletben** foglalt korlátozások alá eső betétek azonban a kibocsátásra kerülő járadékkölcsön-kötvényekre történő befizetések céljaira csupán a jegyzés idejében fennálló összegük 50°/_o-a, de legfeljebb a betét tulajdonosa által jegyzett összeg 50°/_o-a erejéig vehetők igénybe.

Azok, akik a befizetésekre ilyen, egyébként a moratórium-feloldó rendelet alá eső betétjüket kívánják igénybe venni, annál az intézetnél vagy cégnél, illetve annak az intézetnek vagy cégnek közvetítésével tartoznak jegyezni, amelynél a betét el van helyezve.

A kibocsátandó kötvényekre és pedig úgy a szabad, mint a zárolt darabokra, az Osztrák-magyar bank és a M. kir. hadi kölcsönpenztár a járadékkötvényeknek kézizálogul lekötése mellett, a **névérték 75°/_o-áig**, a mindenkori hivatalos **váltóleszámitolási kamatlábon**, tehát jelenleg 5°/_o-os kamat mellett, nyújtanak kölcsönt. Ezek a kedvezmények 1917. évi december 31-ig maradnak érvényben. A nevezett két intézet ugyancsak a **mindenkori** hivatalos **váltóleszámitolási kamatlábon** nyújt a náluk zálogul elfogadható értékpapírokra kölcsönt, ha a felveendő összeg igazoltan a jelen felhívás alapján aláírt összegek befizetésére szolgál. A meghosszabbított ily kölcsönök a mérsékelt kamatláb kedvezményében 1917. december 31-éig szintén részesülnek. A fenti befizetési határidők alatt folyósított kölcsönök után, a fél kívánságára, a mindenkori hivatalos váltóleszámitolási kamatláb helyett, 1917. évi december 31-ig, évi 5°/_o-os **állandó** kamatláb biztosítatik.

Ezenfelül az Osztrák-magyar bank és a M. kir. hadi kölcsönpenztár a fenti körülírt módozatok mellett azoknak, akik igazolják, hogy a jelen aláírási felhívásban foglalt befizetési határidők alatt az aláírásra bocsátott hadi kölcsön jegyzése céljából **más hitelintézetnél** (bank, takarékpénztár, hitelszövetkezet stb.) vagy **bankcégnél** vettek fel kölcsönt, ennek a kölcsönnek **visszafizetésére** évi 5°/_o-os állandó kamatlábon fognak új kölcsönt nyújtani s ennek a kölcsönnek meghosszabbításánál is évi 5°/_o-os állandó kamatlábat fognak alkalmazni; ez a kedvezmény is 1917. évi december 31-ig marad érvényben.

Az aláírók kívánságára e járadékkölcsön kötvényeit a szelvények beváltásával megbízott hivatalos beváltóhelyek és az Osztrák-magyar bank budapesti főintézete, valamint a magyar szent korona országai, továbbá a Bosznia és Herzegovina területén levő fiókjai 1917. december 31-ig költségmentesen fogják megőrizni és kezelni.

A harmadik hadi kölcsön előnyös feltételei, a pénzpiac kedvező helyzete, az utóbbi hónapoknak a háborút eldöntő fényes győzelmei és ennek folytán annak kétségtelen és világos felismerése, hogy a létünkért folytatott nagy küzdelem győzelmes befejezésére szükséges kölcsön jegyzésében való minél nagyobb részvétel az aláírók magánérdekei mellett a közérdeket is nagy mértékben szolgálja: biztosítékai annak, hogy a harmadik hadi kölcsön jegyzésének eredményében az ország lelkes **önbízalma** és nagy teherbírásáról ismétellen fényes bizonyítást tevő **közzgazdasági ereje** előreláthatólag még impozánsabban fog megnyilvánulni, mint az első és második hadi kölcsön alkalmával.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

GARAY SAMU ES TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszer- és vil-
lanygép-gyártók.
(Ferenciek bazára).
BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGO

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-activ iszappal való *résztleges göngyölés*. Csúz, köszvény, idegszabák, sebészeti utó**ántalmak** és izzadmányok (hasúri) eseteiben gyors és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

Marta-Automobilok A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RESZVÉNYTÁRSASÁG. ARAD.

Központi iroda:
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17 szám.

Fényes a

'Tauril' pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER : SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Mi iszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetősegeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékekre. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképvisellete. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legujabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és TELJES TÉGLAGYARI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervezés és költségvetések díjmentesen. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■ ■ WIEN.

Automobil-, kocsik- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselést és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummianyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolftér 5. sz.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA cég „Kartothek” osztálya (Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkás-
betegsegélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az *összes*
Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönben *Egyesületek és Testü-*
letek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelé-
sére *kitűnően* bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosí-
tásokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdek-
lődőknek helyszínen *vételkötelezettség nélkül* bemutatjuk.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb
TOMITÓ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

Weisz és Vidor faszen- nagykereskedők

■■■■■

Telefon: József 11—31
Józsefvárosi p.-udvar 9.

Ajánlják a legjobb minőségű
faszenet iparosok részére.

Nyaralás előtt, betegség után, költözés előtt,
fertőtleníse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata
Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40—49.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar sza-
lámi a legtisztább kezelés mellett első rendű
sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-
féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van
ellátva, melyen mint a felvágott
a gyár védjegye látható, a mire állapotban való
úgy a rudakban, ügyeljünk.
bevásárlásnál

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.
Az Országos Munkásbetegsegélyző és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szál-
lítója

SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket, és az
összes betegápo-
lási cikkekét.

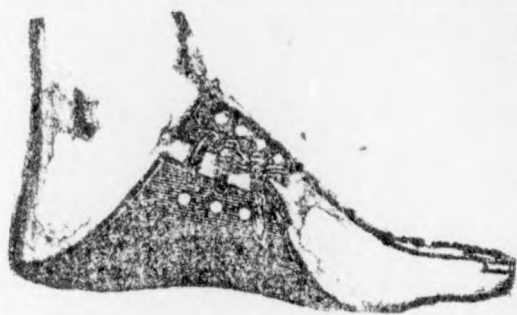
ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52—99.

SEGITSEG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfüző

Székelly és Tsa

ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körút 9.

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magyar Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasú. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasút betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

„TUBERIN”

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

*bácsi! néni! ide figyelj
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

COPYRIGHT PALMA C. C. Ld.